

Konica

PROGRAM

FILMOVI
FOTOAPARATI
INK-JET PAPIRI
MINILAB

Fax: (++381 11) 4446 079
Tel: (++381 11) 3441 606, 3443 643
Filipa Kljajića 49, 11000 BEOGRAD - YU

**Repro
Market**

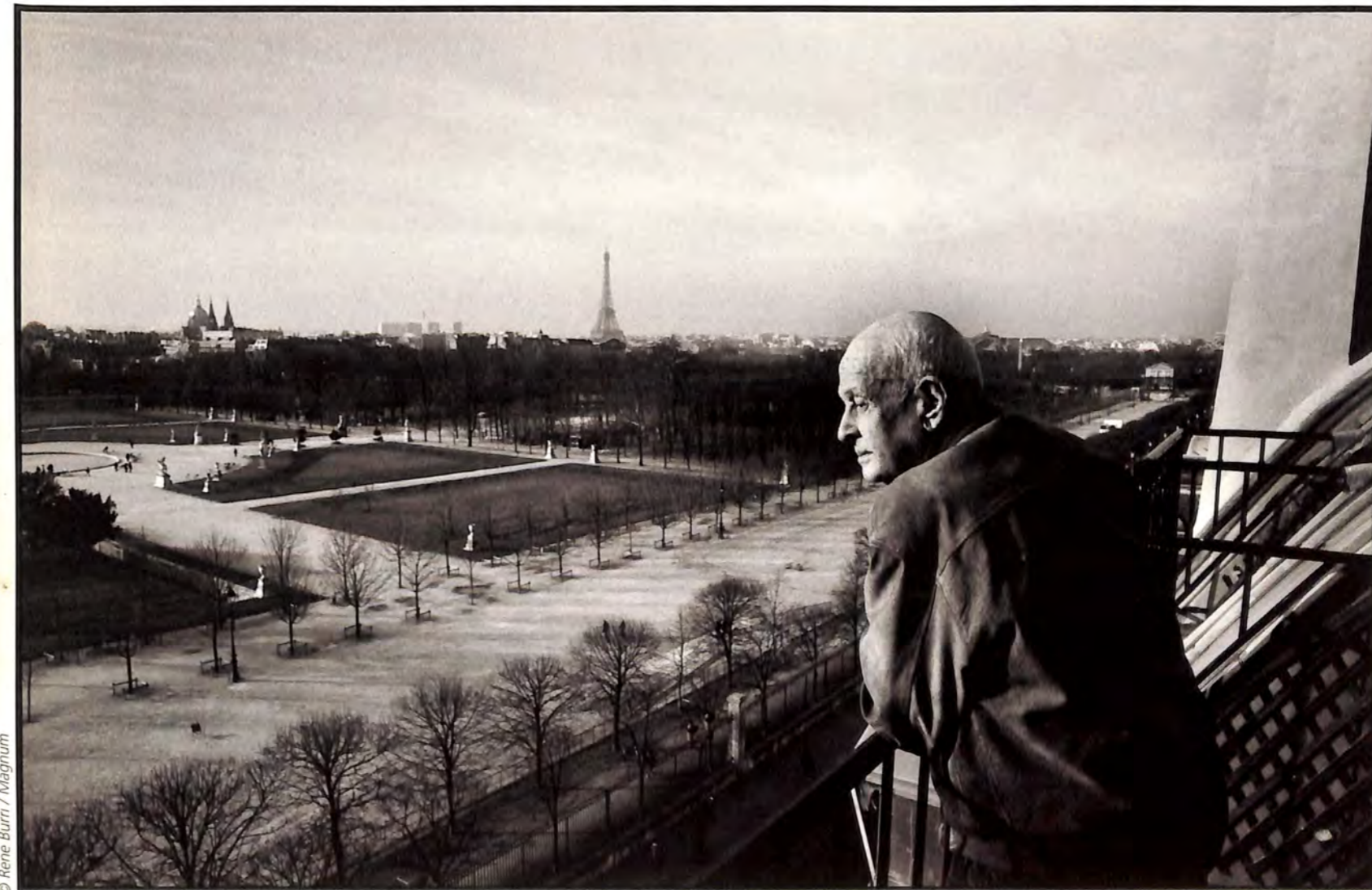
<http://www.repromarket.co.yu> email: rmarket@eunet.yu

REFOTO

DIN. 180, 10 KM,
HR 35 kn, 5 €

ISSN 1450-6394
9 771450 639164

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | broj 16 | april 2003. | www.refoto.co.yu

© Rene Burri / Magnum

Henri Cartier-Bresson

FOTOGRAFI

Henri Cartier-Bresson
Jaroslav Pap
World Press Photo 2002

AKTUELNOSTI

S fotografijom u Evropu
Izložbe pod patronatom FIAPA
Foto-konkursi

FOTO-ŠKOLA

- Pozorišna fotografija II
- Ekspozimetrija –
upadno i odbijeno svetlo,
merni instrumenti
- Elementi dizajna – ritam
- Digitalna foto-laboratorija
- Kenneth Kobré
FOTONOVINARSTVO
vizuelni pristup

TEHNIKA

Leica M7
Kompaktni fotoaparati
Canon G3
Nikon Coolpix 3100 i 2100
Olympus Camedia C-50 Zoom
Minolta DiMAGE Xi
Akumulatori za
digitalne fotoaparate
Meh na fotoaparatu

CeBit

6.3
Megapix EOS 10D

**Povucite
pravi potez**

BEOGRAD, Tel: 011/655 100, 655 257
Fax: 011/655 658

1999.- €

PROFI FOTO official distributor

you can
Canon

ENCAD

Beograd, Knez Miletina 26, tel. +381 11/ 32 20 692, 32 22 912, fax 32 48 630

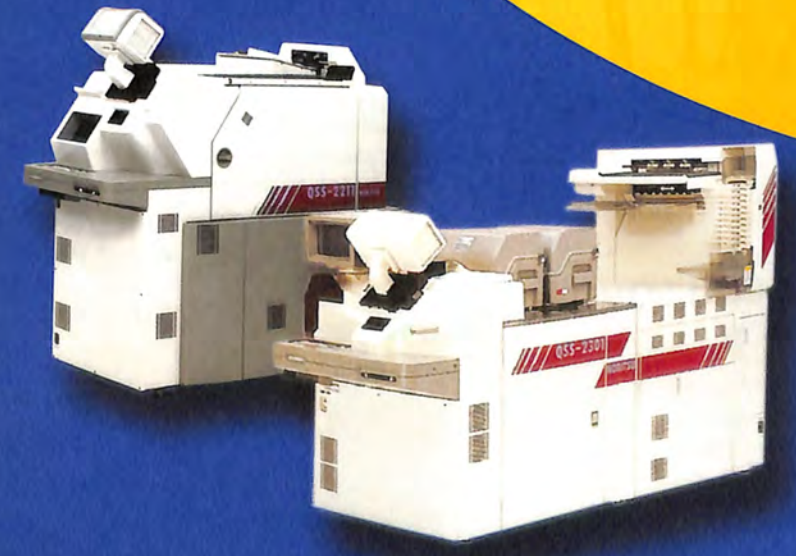
bgelitefoto@sezampro.yu

Distributer za Srbiju i Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu i Makedoniju

**IDEALNO REŠENJE ZA ULAZAK U SVET
DIGITALNE FOTOGRAFIJE**

VAŠ POUZDAN PARTNER ZA SAVETE, KUPOVINU I SERVIS

U OVOM BROJU:

FOTO-AKTUELNOSTI	4-9
MOJE ISKUSTVO	
Svetislav Dragović	10-12
M A S P	
OSVRT	
Dragoljub Tošić	14
S fotografijom u Evropu	
FOTOGRAFI	
Henri Cartier-Bresson	16-25
Jaroslav Pap	40-45
WORLD PRESS PHOTO	46-47
FOTO-ŠKOLA	
Mitar Trninić	26-27
Pozorišna fotografija II	
Vladimir Červenka	
Svetlost u fotografiji (11): EKSPONOMETRIJA	28-29
Ivana Brezovac	
Elementi dizajna – RITAM	30-31
Milan Živković	
DIGITALNA FOTO-LABORATORIJA	32-35
Imre Szabó	
Kenneth Kóbré	
FOTONOVINARSTVO – vizuelni pristupi	36-38
FOTO-TORBA	
Dela majstora američke fotografije na poštanskim markama	48-49
ISTORIJA FOTOGRAFIJE	
Goran Malić	
Priča o Anki Feldman	50-51
FOTO-TEHNOLOGIJA	
Srdan Vuković	
Zvuk "bez krckanja"	52-53
TEHNIKA	
Boris Bjelica	
CEBIT	54-61
Leica M7	62-63
Kompaktni fotoaparati	64-65
Canon G3	66-67
Nikon Coolpix 3100 i 2100	68
Olympus Camedia C-50 Zoom	70-71
Minolta DiMAGE Xi	71
Miroslav Nikoljačić	
Akumulatori za digitalne fotoaparate	72
Meh na fotoaparatu	74
KOLEKCIJARSTVO	
Miroslav Nikoljačić	
Zeiss Ikon Super Ikonta 6 X 6	74
FOTO-KOMENTAR	
Dragoljub Tošić	
Analiza fotografskih radova čitalaca	76-77
KONKURS	78-79
PISMA ČITALACA	80

NASLOVNA STRANA

© Rene Burri/Magnum

Portrait Henri Cartier Bressona

16 Ko je Henri Cartier-Bresson?

Čovek koga zovu "oko stoleća" u svojoj devedeset četvrtoj godini života prisustvovala najvećoj retrospektivnoj izložbi njegovog celokupnog rada, koja će pokušati da da odgovor na ovo intrigantno pitanje

40 FOTOGRAFSKI LOV
Jaroslav Pap

Za razliku od lovaca kojima je divljač meta za od-strel, Jaroslav Pap svojim aparatom "lovi" i oveko-većuje detalje iz životne svakodnevice divljači u Vojvodini

32 DIGITALNA
FOTO-
LABORATORIJA

Šta se sve može uraditi sa snimljenim fotografijama, a posebno onim snimljenim digitalnim fotoaparatom koji je predviđen za tesnu saradnju s računarom

1. nagrada: © Ljudi u vestima - Scott Lewis, SAD, The News & Observer. "Jaser Arafat"

54 CeBIT

Od 12. do 19. marta u Hanoveru je održan CeBIT, jedan od najvećih i najznačajnijih sajmova računarske i telekomunikacione opreme. U dvadeset šest hala s perfektnom organizacijom posetioци su mogli da vide veliki broj noviteta iz ove oblasti

62 CANON POWERSHOT G3

Novi digitalni fotoaparati iz Powershot serije s rezolucijom od četiri miliona piksela, doteran dizajnom, novim rasporedom komandi, brzim procesorom i četiri puta optičkim zumom

64 KOMPAKTNI
FOTOAPARATI

Ako želite da imate fotoaparati koji ćete uvek moći da nosite sa sobom i želite da ga držite u džepu, onda je pravi izbor kompaktni fotoaparati

46 WORLD PRESS PHOTO

Pobedničke fotografije ovog najprestižnijeg foto-konkursa na svetu, objedinjene u putujuću izložbu, ima priliku da vidi više od milion ljudi iz 35 zemalja

Mali jubilej

Premda se jubileji i godišnjice uglavnom obeležavaju i slave na okrugle cifre: 10, 50, 100, bilo da predstavljaju godine ili broj nekog izdanja, naš mali jubilej poklapa se s izlaženjem broja 16! Tačno pre dve godine počeli smo s izdavanjem časopisa REFOTO, novog-starog časopisa koji ste mogli da upoznate još davne 1996. godine kada je jednostavno nosio ime FOTO. Pet godina kasnije promenili smo mu izgled, ali i ime. Ono RE ispred FOTO, u svakom slučaju asocira na retro, koje po Vujakliji znači: natrag, nazad, opet, naprotiv. Mi smo se vratili NATRAG na započeto delo i OPET ga pokrenuli, i ovoga puta i istrajali. Iako je vreme u kojem živimo i dalje nestabilno i nepredvidivo, mi smo se ustalili, potvrdili, a nadamo se i poboljšali tokom ove dve godine rada. Entuzijazam svih ljudi koji učestvuju u kreiranju ovog časopisa najjači je pokretač i "krivac" za njegovu sve veću prisutnost ne samo na prodajnim mestima na području cele bivše Jugoslavije već i na sajmovima, festivalima, konkursima i izložbama fotografije širom Evrope.

U ovom "rodendanskom" broju bore se za vašu pažnju dva događaja od izuzetnog značaja za fotografiju, iako su u samoj svojoj suštini, oprečna. Fotografija na naslovnoj strani jeste portret jednog od najvećih fotografa u 164 godine duge istoriji fotografije, Anri Kartije-Bressona. Fotografisao ga je pre nekoliko nedelja, ne manje poznat, Rene Burri, član agencije MAGNUM i njegov prijatelj. Bresson će 22. avgusta napuniti 95 godina, a krajem aprila prisustvovala otvaranju najveće retrospektivne izložbe njegovog rada. Bressonov portfolio treba da vam približi njegove ideje i pristup fotografiji, koje su već sada nadživeli i ovo vreme i ovaj prostor i ostaće zapamćene kao osnovni kodeks fotografije koji ne gubi na svojoj aktuelnosti ni u eri digitalne fotografije.

S druge strane, fotografija je definitivno uplovila u svet digitalne tehnologije i informatike. I kao što je i Boris Bjelica napisao u svom uvodnom tekstu o sajmu CeBIT u Hanoveru, do pre nekoliko godina za nas fotografe on nije bio toliko interesantan jer je zastupljenost fotografske tehnike bila minimalna. Međutim, danas je ova situacija sasvim drugačija, u šta će vas uveriti osam strana Tehnike prepunih noviteta s ovogodišnjeg CeBITA, a verujte, to je samo jedan mali deo onoga što je prikazano.

Dvogodišnjicu smo obeležili i nastavljamo dalje tako da će biti još dosta mesta i prilike za prikaze s CeBITA, a nadamo se i promovisanje ideja kojih je Bresson bio začetnik.

I da se vratimo još jednom na početna slova RE našeg časopisa, koja mogu da asociraju i na jednu reč koja se odnosi na vas – čitaoc. To je retroaktivnost ili, opet po Vujakliji, povratno dejstvo ili povratna sila koja je nama potrebna da na sledećoj godišnjici REFOTO izgleda, ako već sada ne, tačno onako kako biste vi želeli. Dakle, budite aktivni, tj. retroaktivni, budite povratna sila koja će biti pokretač našeg rada i vašeg časopisa.

Ivana Brezovac

REFOTO – časopis za kulturu fotografije:

WWW.REFOTO.CO.YU

Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17;
tel. 011/456-151; 444-86-62; faks. 011/4460-234, e-mail: refoto@net.yu;
žiro račun 255-0009770101000-53; Cena pojedinačnog broja 180 dinara

Direktor: Slobodan Vukadinović

Glavni i odgovorni urednik: mr fot. Ivana Brezovac

Redakcija: Boris Bjelica, mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljačić, Nijaz Selmanović, Imre Szabó, Tomislav Peternek, Dragoljub Tošić, mr fot. Mitar Trninić, Srdan Vuković, Milan Živković

Saradnici: Nebojša Babić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt), Stevan Ristić

Tehnička redakcija: Slobodan Ivašković, Petar Vukadinović; Lektor: Biljana Gordić

Marketing: REFOT B, Uzelac Radan, tel. 011/456-151 faks. 011/446-0234,
e-mail: refoto@net.yu

Štampa: Štamparija "Stojkov", Novi Sad, Pre-press: REFOT B
Rukopisi i priloge se ne vraćaju. Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije broj 413-00-00244/2002-04 časopis je oslobođen plaćanja poreza na promet

POGLEDI – OČEVICI slike iz Berlina

U saradnji s Gete institutom, Odborom za medije i informacije iz Berlina u galeriji Muzeja istorije Jugoslavije od 11. do 28. februara održana je izložba dokumentarnih fotografija pod nazivom "Pogledi – očevici, slike iz Berlina" članova fotografske agencije "Ostkrojc". Fotografska agencija "Ostkrojc" osnovana je 1990. godine, a čini je grupa od jedanaest nezavisnih fotografa, uglavnom poteklih iz fotografske škole Arna Fišera ili Akademije za grafičku i umetničku obradu knjige. Na izložbi je kroz trideset devet fotografija predstavljeno devet autora: Ute Maler, Sibille Bergeman, Verner Maler, Jens Ric, Moris Vajs, Jordis Antonia Šleser, Georg Šenharting, Harf Cimerman i Harald Hauswald. Berlin, nekada podeljen čuvenim zidom, sada je jedno od najvećih gradilišta u Evropi s novim arhitektonskim ostvarenjima koja se prožimaju i stapaju s preostalim istorijskim građevinama. U vremenu izazova Berlin postaje grad promena, tolerancije, modernizacije i nekih drugih ljudi. Upravo takav viđen je okom fotografije ovih umetnika. Fotografije Branderbuške kapije, gradilišta Fridrihštrase, umetničkih kolonija, stanovnika, ljubavne parade, dečjih igrališta na mestu nekadašnjeg monstruoznog zida, pa i samih njegovih ostataka možda najbolje oslikavaju promene koje su zadesile Berlin. Fotografiji su, svako na svoj način, pokušali da daju što potpuniju sliku Berlina u novom milenijumu. Fotografije grupe "Ostkrojc" pre svega su priče o njihovom gradu, koji, kako su autori ovih fotografija rekli, proživljava i izdržava više promena nego svi drugi nemački gradovi zajedno. Izložbu je otvorio Eberhard Dipgen (bivši gradonačelnik Berlina).

J. Matic

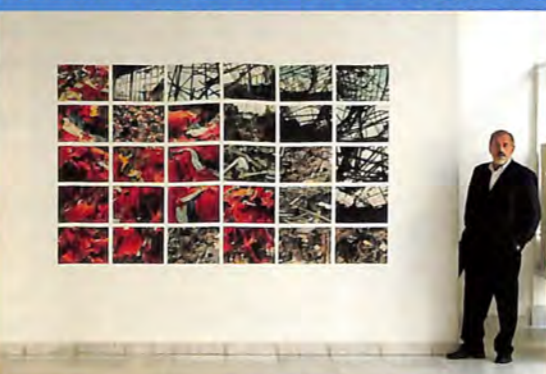
Branislav Brajan Rašić // 40 pix // THE ROLLING STONES

U čast roka, euforične atmosfere i dobrog zvuka, ali pre svega u čast jedne kulturne grupe Rolling Stounsa i njihovog dugo najavljanog koncerta u Beogradu, u Muzeju primenjenih umetnosti od 27. marta do 7. aprila predstavljena je izložba fotografija Branislava Brajana Rašića "40 pix". Branislav Rašić, afirmisani autor rok fotografije, rođen je u Beogradu 1954. godine. Živi u Londonu gde radi za prestižnu foto-agenciju Rex Features. Rok muziku snima od polovine sedamdesetih godina. Njegove radove objavili su *Sun*, *Rolling Stone*, *Vogue*, *Daily Mirror* i mnogi drugi časopisi. Na hiljade napravljenih snimaka ove svetske atrakcije Rašića svrstavaju u pravog hroničara rok kulture i muzike. Na izložbi je kranje simbolično prikazano četrdeset fotografija jer se ove godine navršava četrdeset godina postojanja "loših dečaka" Rolling Stounsa. Uz izuzetak jedne crno-bele fotografije koju je Rašić uradio 1976. godine prilikom njihovog koncerta u Zagrebu, sve ostale su u boji. Fotografije, bilo kao portretne, ili kao grupne, prikazuju Mika, Kita, Čarlija i Ronija u pravom svetlu, na bini, u njihovoj muzici. Rašić uspeva da uhvati i zauvek ovekoveči trenutke izuzetno velikog naboja, energije i magije koje ove ikone popularne kulture nose u sebi. Fotografije Brajana Rašića su kao i muzika i koncerti Rolling Stounsa, pa i roka uopšte, snažne dinamične, ekspresivne, u svakom slučaju drugačije i nepredvidive. Izložba je realizovana u saradnji s Britanskim savezom i otvorio ju je ambasador Velike Britanije u Beogradu – gospodin Čarls Kroford (na fotografiji u razgovoru s autorom).

J. Matic

Branimir Karanović: PATCH WORKS

potpuno neupotrebljive predmete kao što su stare gume, izlomljeni koševi ili pak pohabane cirade, ogledala koja se mogu videti u predgrađima, romskim naseljima, buvljaku, pa i po čitavom gradu. Iako su odavno izgubili i materijalnu vrednost, odolevaju vremenu, koriste se i dalje, još uvek traju i opstaju. Kao takvi deluju smešno, mada više ironično. S druge strane, autor ukazuje na loše navike ovog društva, a jedna od njih jeste sposobnost da se prilagodimo takvim marginalnim stvarima koje nas okružuju i da ne obraćamo pažnju na njih.

J. Matic

Radovi Branimira Karanovića pod nazivom "Patch Works" bili su izloženi od 26. februara do 10. marta u beogradskoj Galeriji "ULUS". U pitanju je nekoliko foto-kolaža velikog formata sastavljenih od varijacija velikog broja dokumentarnih kolor fotografija. Fotografije su deo Karanovićevog već ranije prikazanog ciklusa "Multiplikacije". Znaci, Cirade, Ogledala, Putokazi, Naselje samo su neki od naziva foto-kolaža kod kojih Karanović, s jedne strane, ukazuje na zapuštenost ili

Nenad Babović LJUDI, POZORIŠTE, PRIRODA

Izložba Nenada Babovića, održana u februaru u Galeriji Centar u Podgorici, nastoji da naglasi humani pristup i važnost individualnog posmatranja. Najlakše je pritisnuti okidač. Međutim, da bi fotografija bila dobra, potrebno je znati koji sve faktori utiču na kvalitet snimka, kao npr. svetlost, doba dana, vrsta filma, trajanje ekspozicije... itd. I, konačno, potrebna je POSVEĆENOST, neprekidno usavršavanje. Upravo nam ova izložba može ponuditi i odgovore kako raditi tehnički kvalitetne fotografije, zašto i kada snimati, kako komunicirati putem medija fotografije, kako na dvodimenzionalnom papiru stvoriti iluziju realnosti, kreaciju! Pedesetak fotografija brižljivo je izdvojenio iz bogatog autorovog opusa i svrstano u tri cjeline: LJUDI, POZORIŠTE i PRIRODA. Radene su,

kako sam autor kaže, u protekle tri godine, a inspiraciju za njih pronalazio je u ljepoti predjela, drevnih građevina, čarobnih trenutaka, u ljepoti žene. Ovakvu tematsku raznolikost sretno objedinjava motiv ljepote, ljepote koju je autor tražio, i nalazio.

Radoslav Milošević Atos

IZLOŽBA FOTOGAFIJA škotskih studenata

Radovi studentkinja i studenata Akademije umetnosti iz Edinburga predstavljeni su beogradskoj publici od 27. marta do 6. aprila u Galeriji Cirkus. Akademija umetnosti iz Škotske se osim teorijske nastave bavi i praktičnom edukacijom studenata. Pored različitih umetničkih veština zastupljenih na ovoj akademiji, značajno mesto zauzima i fotografija. Na izložbi je kroz nekoliko desetina radova zastupljeno četrdeset autora. Škotski umetnici inspiraciju nalaze u odvratnom i lepom, u telu i indentitetu, urbanom životu i prirodi, uličnim porukama, enterijerima, običnim drvenim igračkama, banalnim radnjama i situacijama. Fotografija se u slučaju mladih umetnika iz Edinburga ne tretira samo kao klasični dokument stvarnosti. Oni u njoj vide medij koji može odlično da se iskoristi za poigravanje, sredstvo pomoću kojeg se konstruiše određeni događaj ili priča. Pored crno-belih, na beogradskoj izložbi prikazan je i veliki broj kolor fotografija različitog formata. Izložbu fotografija pratila je projekcija video-radova kao i predavanje o savremenim tendencijama u fotografiji profesora Stivena Hantera, studentkinja Emili Makhin i Lindsii Makuli u okviru Aprilskih susreta 2003. godine.

Fikcija Majkla Akermana

Izložba fotografija pod nazivom "Fiction" američkog umetnika Majkla Akermana otvorena je 26. marta u Salonu Muzeja savremene umetnosti. Majkl Akerman živi u Njujorku, u koji je emigrirao s porodicom 1974. godine iz Tel Aviva. Slavu u umetničkim krugovima stiče knjigom i izložbom fotografija snimljenih u Indiji "End Time City", za koju je 1999. godine dobio Nadarovu nagradu. Izlagao je u Njujorku, Parizu, Berlinu i Milanu, a pre dve godine objavio i drugu knjigu pod nazivom "Fiction". Kroz nekoliko desetina crno-belih fotografija Akerman nas uvodi u avetijski svet izmučenih, depresivnih, često mutnih lica osoba bez identiteta koje tamaraju hodnicima, u svet bezimernih ulica i gradova. Odbacivši sjaj, dopadljivost, svaku konkretnu informaciju o gradovima (Pariz, Njujork ili Napulj), njegove fotografije ispunjene učmalom tišinom imaju određenu težinu koja nikog ne ostavlja ravnodušnim. Ne samo da nas ne ostavlja ravnodušnim nego nas prosto nagoni da se zapitamo da li smo ikada iz našeg bezbrižnog, slatkog života upali u svet očajja, užasa, nadrealnih situacija i naših strahova? Da li smo nekada u bliskoj prošlosti kročili u svet koji bivstvuje paralelno s našim, u svet nalik starom serijalu "Zona sumraka", a da toga nismo bili ni svesni? Izložba je organizovana u saradnji s Centrom za savremenu umetnost i traje do 20. aprila.

Svi prilozii: Jelena Matic

Urbani ritam NEBOJŠE BABIĆA

Izložba kolor fotografija velikog formata iz ciklusa Realno – apstraktno pod nazivom "Urbani ritam" autora Nebojše Babića održava se u Galeriji Artget od 28. marta do 16. aprila. Nebojša Babić, jedan od vodećih autora modne fotografije, rođen je u Beogradu 1968. godine. Član je UIUPUDUS-a od 1997. godine. Izlagao je, kako u zemlji, tako i u inostranstvu. Učesnik je projekta "Aspekti Balkana". Značajno mesto u njegovom radu zauzimaju projekti realizovani za aktuelnu muzičku scenu. Godine 1998. osniva "Orange studio" za vizuelnu komunikaciju i primenenu fotografiju. Kroz osamnaest fotografija snimanih panoramskom kamerom uočava se umetnikova strast za detaljima, studiranjem linija, površina, kupola, pokretnih stepenica i gvozdrenih nosača, rečju delova arhitekture viskourbanizovanih gradova kakav je danas, na primer, Tokio. Gotovo svi elementi hi-tech arhitekture ne mogu da pruže potpuni uvid u celovitu strukturu urbanog ambijenta. Svedeni na dinamične ritmove izlomljenih, ravnih, oblih formi, plavu, zelenu i žutu boju, ovi geometrizovani ornamenati arhitekture s kraja drugog milenijuma poslužili su Nebojši Babiću da izgradi svoju viziju jednog futurističkog grada.

VLAD NANCA "Down to earth"

Studentski kulturni centar i Galerija Cirkus predstavili su od 7. do 19. marta izložbu kolor fotografija "Down to earth" Vlada Nance. Rođen je 1979. godine u Bukureštu. Student je završne godine na Odseku za fotografiju i video Akademije umetnosti u Bukureštu. Imao je više grupnih i samostalnih izložbi u Rumuniji, Španiji, Nemačkoj i Engleskoj. Vlad Nanca priključuje se grupi fotografa koji ovaj medij koriste za beleženje fragmenata svakodnevnog okruženja. Nastavljajući tradiciju tzv. straight fotografije i lišavajući je čovekovog prisustva, lepotu i specifičnost traži u sasvim običnoj klupi u parku, igralištu, mrljama na asfaltu ili ponekom grafitu na zidu. On usmerava ne samo svoj pogled već i pogled posmatrača svojih fotografija upravo ka takvim, sasvim običnim scenama. Fotografija u njegovom slučaju nije samo sredstvo pomoću kojeg registruje nešto, on analizira i izražava tu specifičnost svakidašnjice koja u većini slučajeva ostaje nezapažena. Fotografije jasne i precizne kompozicije Vlada Nance ukazuju na lepotu koja se krije u banalnosti, koja je tako prisutna, a tako neprimetna.

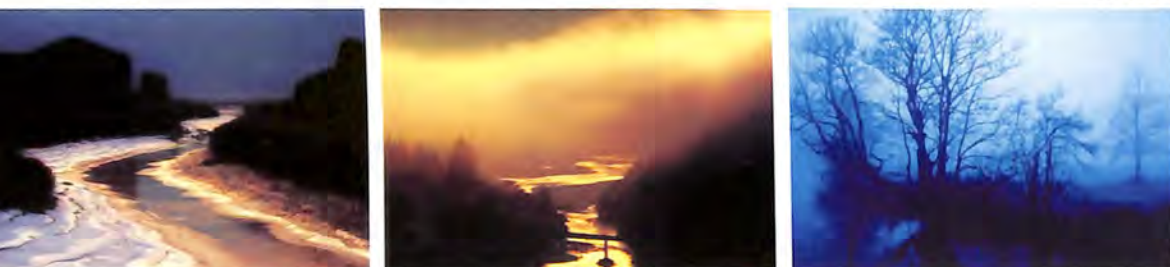
FOTOGRAFSKE MINIJATURE

Međunarodna izložba fotografskih minijatura (format je ograničen na dimenzije 10 X 10 cm), u Domu kulture Studentski grad Novi Beograd od 1 do 12. aprila, u početku je shvaćena kao eksperiment, a s vremenom je postala tradicionalna manifestacija koju su autori prihvatili i rado se odazivali pozivu organizatora. Publiku ju je takođe prihvatila i s interesovanjem prati kako se fotografi izražavaju u tom specifičnom, svedenom formatu. Mnogi radovi posle izložbe sele se na zidove jer su prikladni kao ukras enterijera. Izložbu karakteriše traganje autora za umetničkim izrazom koji funkcionise i ostvaruje komunikaciju u malom formatu. Uglavnom su to fotografije na kojima su vidljiva insistiranja na estetičkim, likovnim rešenjima i sadržajima koji su čitljivi i u svedenom iskazu. Prema broju i kvalitetu radova koji su pristigli za izlaganje, bilo je moguće sačiniti zanimljiv izbor tako da izložba doprinosi raznovrsnosti kulturnih događaja u našem gradu.

Zlatna medalja za fotografiju:
Zagon Laslo, Mađarska

D. Tošić

Zlatna medalja za kolekciju: Simon Srnad, Slovenija

Nebojša Milijašević "PUTOVANJE" I "PHOTO ORGANO GENESIS"

Film "PUTOVANJE" zajednički je projekat fotografa Nebojše Milijaševića, koji se bavi eksperimentalnom konceptualnom fotografijom, i snimatelja Drage Latinovića. Film je dobio dva zlatna Paunova pera na petom međunarodnom festivalu fotografije i filma u organizaciji KID PČESA u Novom Sadu od 30. do 31.8. 2002. Na pedesetom festivalu YU dokumentarnog i kratkometražnog filma Beograd 2003. održanog od 27.3. do 1.4. dodeljena mu je zlatna medalja za dizajn filma i zlatna plaketa za eksperimentalni film. Saradnja Milijaševića i Latinovića nastavlja se izložbom fotografija "PHOTO ORGANO GENESIS" koju prati i istoimeni film. Otvaranje izložbe i projekcija filma biće 8.4. u galeriji Vladimira Červenke "ČARDAK" u Sremskim Karlovcima, a postavka će biti otvorena do 6.5. 2003. Tema izložbe jesu humani odnosi žene i muškarca i postanak i produženje ljudske vrste van vremenske i prostorne orijentacije, s akcentom na foto-bio-energetski magnetizam uzrokovan alhemijom određenih faza čovekovog postojanja.

Lepote Stare planine

U Etnografskom muzeju u Beogradu 4. aprila otvorena je izložba fotografija zaječarskog fotografa Radojice - Raše Milojević. Osim što pokazuje lepote prirode, Milojević daje i dosta korisnih podataka o etnologiji, životu ljudi ovih krajeva, promenama koje život donosi.

Bojan Stojadinović ROCK LIVE

U organizaciji Filmske omladine Niša (FON) i Niškog kulturnog centra (NKC) 26. marta u holu Doma vojske u Nišu otvorena je izložba fotografija ROCK LIVE autora Bojana Stojadinovića, člana FON-a. Otvaranju izložbe prisustvovale su sve značajne ličnosti iz muzičkog i fotografskog sveta Niša, a otvorio ju je direktor NKC-a Zoran Radosavljević. Izložba je otvorena do 31. aprila 2003. godine.

Foto-galerija

CENTRA ZA KULTURU KOVIN

Prošlo je devet meseci od kako uspešno radi Foto-galerija Centra za kulturu Kovin. Tokom prvih šest meseci izlagali su: el gvojos - Jazz photo, Milan Živković - terra recognita, Foto-radionica Art Natura Art - Alaj lep ovaj svet, Art-grupa Anastas, Kovin - Prvih godinu dana, Svetlana Dingarac - Između neba i zemlje (Exposed), Miroslav Zaklan - Okrznuta istina. Pored čisto fotografskih izložbi, u Foto-galeriji predstavljena je izložba i prezentacija radova s Art tech festivala u Pančevu i radova prispelelih na konkurs Digitalna zima - Igraj za život bez alkohola. U 2003. godini izlagali su Milan Živković - C.A.D., Milan Marković - Fotografije, Aleksandar Radoš - Predeli boje svetlosti. Slede izložbe Tomislava Petrovića - Makrofotografije i Borisa Ivančevića - Oblaci. Za svaku od izložbi urađen je katalog s multimedijskom prezentacijom na CD-u, a sada je dovršena izrada prezentacije celokupnog rada Foto-galerije tokom 2002. godine. Ostvarena je i uspešna saradnja s ustanovama kulture u Lazarevcu, Pančevu, Banatskom Brestovcu, Mionici, a u toku su dogovori s još nekoliko institucija. Na taj način jednu izložbu imaju prilike da vide posetioci u nekoliko mesta. Takođe je dovršena adaptacija i sredjivanje novog izložbenog prostora pod imenom Galerija H, a s ciljem da se dobije još jedan izložbeni prostor u kome je moguće pored standardnih izložbi promovisati mlade autore, nove tendencije... Ujedno je ovo i poziv svim autorima zainteresovanim za izlaganje da se jave uredniku Foto-galerije u Kovinu Milanu Živkoviću.

artnat@panet.co.yu ili e_idea@dl.co.yu.

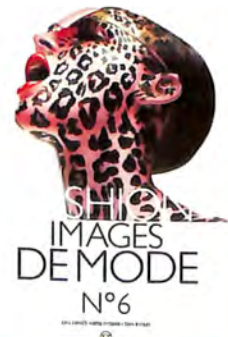

Istorija fotografije Banata

(A Banati fényképeszet története)
Autor: Ferenc Németh
Izdavač: Forum, Novi Sad
225 strana,
crno-bele reprodukcije,
format 16,5 cm x 24 cm,
Jezik: mađarski

Kao strastveni ljubitelj fotografije Ferenc Nemet najpre se bavio snimanjem i izradom fotografija, a potom je postao vredan kolekcionar i istraživač medija koji najefikasnije komunicira među ljudima. Sakupio je preko 1.300 originalnih fotografija samo s područja Zrenjanina i još preko 300 fotografskih ostvarenja iz ostalih banatskih krajeva. Sve su, najvećim delom, najstarije fotografije od njenih samih početaka, pa do kraja Prvog svetskog rata. To ga je inspirisalo da se upusti u istraživačku avanturu iz koje je nastala netipična istorija, bez oponašanja klasike, jedina ove vrste u našoj zemlji kada je u pitanju fotografsko stvaralaštvo. Knjigu bi trebalo prevesti na srpski jezik kako bi bila dostupna još većem krugu čitalaca, ljubitelja fotografije.

B. Miroslavljević

Modna fotografija

Fashion images & Images de mode 6
(2, 3, 4, 5)
Izdavač: Lisa Lovatt-Smith
176 strana, fotografije u boji i crno-bele. Jezik: engleski / francuski
Format: 23,5 x 30 cm. Cena 9,95 evra (br. 2, 3) i 12,95 evra (4, 5, 6)

Obiman godišnjak o modnoj fotografiji s prilozima o svetski priznatim modnim fotografima i mladim fotografima - novim nadama modnog sveta. Između ostalih predstavljene su fotografije autora kao što su: Stephen Callaghan, Nathaniel Goldberg, Dominique Issermann, Nick Knight, David Laachapelle, Peter Limbergh, Jean Baptiste Mondino, Tom Munro, Helmut Newton, Terry Richardson... S obzirom na obimnost, kvalitet i priloge, publikacija je veoma vredna.

UMETNOST
apstraktne fotografije
(Die Kunst der abstrakten Photographie)
Izdavač: Gottfried Jaeger (DGPh)
Jezik: nemački i engleski
320 strana, 171 reprodukcija,
od toga 35 u boji
Stuttgart, Arnoldsche Verlaganstalt
Cena u Nemačkoj: 64,80 evra

Ova publikacija predstavlja standardno delo o apstraktnoj fotografiji. Bavi se pretečama iz 19. i ranog 20. veka kao što su Etienne-Jules i Francis Joseph Brugiere, kao i klasicima žanra i eksperimentalne fotografije. Kroz češku avangardu, kao i "subjektivnu fotografiju" Oto Štajnera, informela i apstraktne ekspresionističke fotografije, od Siskinda ili Hajeka-Halkea povučen je luk do fotografije Gotfrida Jegera, pa sve do današnjice. "Umetnost apstraktne fotografije" jeste prvi obimniji pokušaj obuhvatanja teorijskih i estetskih istraživanja koja su značajna za medije.

UMETNOST CRNO-BELE
FOTOGRAFIJE: **AKT**
("Die Kunst der Schwarz-weiß-Fotografie: AKT")

Autor: Terry Hope
144 strana, 74 crno-belih fotografija
Format: 23 x 26 cm, broširana
Cena: 26,80 evra

Izdavač: Laterna magica, Minhen
Crno-bela fotografija doživljava čudnu renesansu i ima sve više pristalica, takođe i u akt-fotografiji. Terry Hope, uspešni fotožurnalista, pokazuje u svojoj knjizi raznovrsne primere ovog umetničkog oblika. Kao motiv mogu se koristiti, kako mladi, tako i stariji modeli. Akt može da deluje dinamično i progresivno i treba uhvatiti jedan trenutak ili od tela kreirati "živu" mrtvu prirodu, koja često deluje nežno i krhko. Autor u knjizi prikazuje čitav niz akt-fotografija: od akta celog tela, do studija detalja snimljenih u ateljeu ili prirodi. Čitaoci dobijaju informacije o tehnici snimanja, razvijanju, povećavanju, prezentaciji i uobličavanju fotografije. Kvalitete snimaka autor je iscrpno komentarisao. Posebno vredan deo knjige jeste i galerija fotografija internacionalno poznatih fotografa (21) koje je autor objavio kako bi čitaocima pružio mogućnost da se s njima upoznaju. Na kraju knjige dati su tehnički podaci, kao i biografije fotografa čije su fotografije objavljene u knjizi.

USPEŠNE FOTOGRAFIJE SA SVADBI

(Erfolgreiche Hochzeitsfotografie)
od Annabel Williams
144 strana,
77 reprodukcija u boji i 156 crno-belih
Format: 23 x 26 cm
Cena: 30,80 evra
Izdavač: Laterna Magica, Minhen

Renomirana Anabel Vilijams, engleski fotograf svadbi, pokazuje u svojoj novoj knjizi kako se najlepší dan u životu dvoje ljudi može profesionalno i efektivno snimiti. Anabel preporučuje fotografima da ranije, pre termina snimanja, vode razgovor s mladom i mladoženjom kako bi saznali njihove želje, kao i planirani tok ovog velikog dana. Pored mnogih fotografija mlade, mladoženje i svadbara, ona podseća fotografe na izražajnost snimaka detalja kao što su mladina odeća, cvetna dekoracija, jelovnik, svadbena kuhinja itd. Anabel objašnjava s kojim fotoaparatom i filmovima najčešće radi i predstavlja nam svoje fotografije, crno-bele i one u boji. Kako je ova publikacija objavljena u biblioteci "Profesionalna fotografija", autorka nas savetuje kako da organizujemo svoj marketing i kako da se predstavimo na Internetu preko lične Web strane.

Fifty five (55)

Izdavač: Paul Ryan, 128 strana, 55 fotografija
Berlin, Phaidon Verlag, cena: 7,95 evra

Novom serijom knjiga u džepnom formatu (15,6 x 13,6 cm) Phaidon-Verlag predstavio je veliki broj najznačajnijih fotografa. Interesantna je jer je jeftina u odnosu na veoma skupe fotomonografije. Predstavljeno je 55 fotografija s odgovarajućim legendama. Data je i kratka biografija autora. U ovoj seriji mogu se naći autori kao što su: Manuel Alvarez Bravo, Eugene Arget, Werner Bischof, Wynn Bullock, Julia Margaret Walker Evans, Nan Goldin, Andre Kertesz, Dorothea Lange, Ralph Eugene Meatyard, Tina Modotti, Laszlo Maholy-Nagy, Nadar, Josef Sudek, Willy Ronis

moje iskustvo

blizak predmet, grana ili list ili pak staklo naveli da uoštava na bliže od željenog predmeta. Postoje često i oznake za noćne snimke s rasvetljavajućim blicem gde fotoaparati postavljaju ekspoziciju prema pozadini, a blic služi da rasvetli glavni predmet. Crtež cveta služi da označi postavku za makrosnimanje (snimanje iz blizine jer se često amaterskim aparatima i ne mogu praviti istinski makro snimci, po definiciji).

Komande blica

Iako su neke komande uključene u opisane varijante, obično postoje sledeće opcije: Auto, kada fotoaparati odlučuju da li će da koriste ugrađeni blic ili neće; blic isključen (slika blica precrtana) – koristi se u situacijama kada snimatelj to želi, odnosno kada blic zbog svoje ograničene jačine i dometa nema efekta ili pak smeta okolini u pozorištu ili cirkusu; blic forsiran (slika blica) kada će blic da upali, bez obzira na okolno svetlo – ova postavka koristi se za ispunjenje senki pri snimanju na suncu. Najzad, postoji slika oka – to je postavka kada blic prvo bljesne ili fotoaparati šalje zrak jakog svetla prema fotografisanoj osobi da bi prinudila zenice da se zatvore i da se oči ne prikažu crvenim. Korišćenje ove zadnje opcije i kada treba i kada ne treba samo nepotrebno iscrpljuje bateriju. Ovu opciju treba koristiti za snimanje osoba uveče, u slabije osvetljenim prostorijama kada se normalno zenice otvaraju. Kada ima puno svetla, ovo nije potrebno jer su zenice po prirodi zatvorene.

Fotoaparati namenjeni profesionalcima najčešće imaju samo A, S, M i P postavke.

Kako treba snimati?

Kada je veliki jelovnik, teže se odabira jelo! Kod ovakvog izbora opcija za snimanje teško je odlučiti se kojim načinom (na fotoaparatu označen kao "mode") treba snimati. Posmatrao sam sebe, pa mogu da potvrdim da za veliki broj snimaka, možda 80%, koristim prosto postavku "auto".

U ostalim situacijama ili koristim Program ili neki drugi način, a u ekstremnim situacijama, kada treba zaista savladati velike raspone osvetljenja, premerim sve oko i u manuelnom (M) modu postavim ekspoziciju koju sam odredio. Često to kombinujem s tzv. "bracketingom" (snimanje kraćom i dužom ekspozicijom od merene), naročito kada snimam dijapozitiv filmom. Novi fotoaparati i u tom slučaju su remek-delo udobnosti, pa se to "ograničavanje", kako bi se mogao prevesti "bracketing", obavlja automatski u najkraćem mogućem periodu, bez skidanja oka s tražila.

Šta se iz svega ovoga može zaključiti?

Kada se pojmovi raščiste, svakako se treba na prvom mestu upoznati sa svojim fotoaparatom. To se postiže detaljnim čitanjem uputstva za upotrebu. Naravno, ono je za čitanje

toliko interesantno kao, otprilike, telefonski imenik. Zato ga treba imati stalno uz sebe i kada se naiđe na problem, treba ga pročitati. Ne treba se zamarati i nešto odatle pamti – lagano, tokom upotrebe upoznaćete se sa svojim fotoaparatom. Na kraju krajeva, nešto se mora zaboraviti sedam puta da bi se zapamtilo.

Naš fotoaparati je samo alat, fotografska slika nastaje kao produkt ljudske kreativnosti. Nikoga ne zanima kakvim je perom pisan "Rat i

mir", tekst je taj koji predstavlja vrednost. Kod fotografije, fotoaparati je pero. Ako bismo gledali remek-dela nastala pre pola ili celog veka, i oduševljavali se njima, trebalo bi da znamo da je današnji najprostiji jednooki refleksi amaterski fotoaparati bolje opremljen nego ondašnji najbolji fotoaparati, a o emulzijama (filmovima) da i ne govorim. Zato, dragi čitaoci, pero, tj. fotoaparati u ruke, pa na posao. Dobru sliku pravi vaša kreativnost, fotoaparati je samo posrednik u tom procesu.

LEICA R5

Kod fotoaparata Leica R5 (nije najnoviji model) program je imao čitav niz izabranih varijanata koje su se birale pomeranjem prstena ekspozicije (na snimku se vide markiranja u vidu belog trougla). Ako ste želeli da program bira kraće ekspozicije a veće otvore blende, onda se birač brzine (koji inače u "P" postavci gubi svoju osnovnu funkciju jer ekspoziciju određuje program) pomera prema kraćim brzinama. Ukoliko se želi prvenstveno manji otvor blende, birač se pomera prema dužoj ekspoziciji

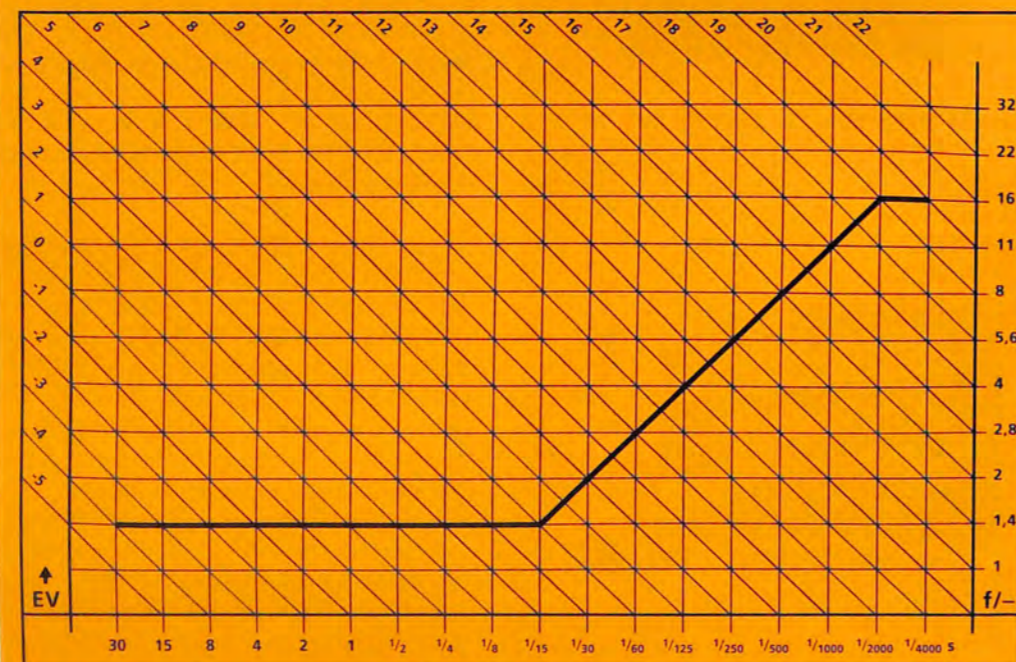

CANON G3

Ima sve moguće opcije na točkiću za podešavanje. Tu možete da prepoznate sve pomenute varijante uz dodatak dve nove: C1 i C2 opcije za "customized", tj. samostalno određena načina snimanja

Točkić za izbor ekspozicijskih režima rada postoji kod većine današnjih amaterskih jednookih refleksi fotoaparata

PROGRAM DIJAGRAM FOTOAPARATA CANON T90 (koji je sličan za sve fotoaparate) Najjednostavniji program, sa samo jednom linijom za biranje kombinacije blende i brzine zatvarača. Ovo je dijagram za objektiv 1:1.4 i fotoaparati čija je maksimalna brzina zatvarača 1/4.000 sekundi. Sa strane dijagrama vide se ta ograničenja. Kada se objektiv otvori na blendu 1,4, ne može se više otvarati i promena svetlosne vrednosti menja samo brzinu zatvarača. Takođe, kada dođe do brzine zatvarača 1/4.000 sekundi, promena svetlosne vrednosti može samo da menja otvor blende sve dokle je moguće na objektivu. U međuvrednostima, aparat određuje kombinaciju blende i brzine, prema kosoj liniji u sredini. Vidi se da su tu svetlosne vrednosti između 5 i 19, znači one vrednosti koje se najčešće pojavljuju u praksi

NORITSU

Da li je ovo Vaša nova digitalna mašina za izradu fotografija?

Predstavljaju Vam je

NORITSU i FOTO DEMI

Sa zadovoljstvom ćemo Vas informisati o:

- posebnim digitalnim prednostima
- izuzetnoj ceni u odnosu na tehničke mogućnosti
- velikoj ponudi korišćenih Noritsu MiniLab sistema
- izvanredno povoljnim mogućnostima kreditiranja

pozovite: FOTO DEMI
Pariske Komune 15a
11070 Novi Beograd

Tel/Fax (381) 11 672-356, (381) 11 676-371

FOTOGRAFIJA, KAO I DRUGI MEDIJI MOŽE ZNATNO DA UTIČE NA PREDSTAVE KOJE O NAMA IMAJU LJUDI DRUGIH ZEMALJA. STUDIOZNO PROJEKTOVANE I DOBRO REALIZOVANE FOTOMONOGRAFIJE I IZLOŽBE MOGU UVERLJIVO DA NAS PREPORUČE EVROPI I SVETU, ALI TO ZAHTEVA DOSTA STRUČNOSTI, VREMENA, SREDSTAVA I SVESTI O CIVILIZOVANOM KORIŠĆENJU FOTOGRAFIJE. FOTOMONOGRAFIJE: "SRBIJA – ŽIVOT I OBIČAJI" DRAGOLJUBA ZAMUROVIĆA, "EKOLOŠKA CRNA GORA" BRANISLAVA STRUGARA I "MOJA SLOVENIJA" JOCE ŽNIDARŠIČA SVUDA U SVETU OSTAVLJAJU POVOLJAN UTISAK O ZEMLJAMA KOJE PREDSTAVLJAJU. ONE SU POUČAN PRIMER KAKO SE FOTOGRAFIJA MOŽE KORISNO UPOTREBITI

S FOTOGRAFIJOM U EVROPU

– Dragoljub Tošić

Svakodnevno i u svim sredstvima informisanja kao imperativ izlaska naše zemlje iz krize navodi se potreba saradnje sa zemljama Evrope i sveta i smatra se da je to mogućnost za poboljšanje standarda i bolju budućnost. U tom pogledu, odvijaju se brojne političke i ekonomske aktivnosti, ali nas primeri iz prošlosti poučavaju da se ovi problemi ne rešavaju samo na sastancima državnika i ekonomista nego da i ostale aktivnosti mogu dati ozbiljan doprinos, a naročito kulturno-umetničke i sportske delatnosti. Upravo, preko umetničkih programa može se stvarati povoljna klima i "otvarati vrata" mnogobrojnim kontaktima.

Važna uloga medija

Postoji uzrečica: "Što nije zabeleženo u medijima kao da se nije ni desilo". I zaista, savremeni čovek više informacija dobija posredstvom medija nego direktno i veći deo onoga što znamo do nas je doprlo preko štampe, radija, fotografije, filma i televizije. Tu je fotografija posebno značajna jer se posmatrači često identifikuju sa snimateljem i skloni su da fotografskoj informaciji veruju. Od četiri moguća modula fotografije, dakle mogućnosti da se fotografijom informiše, manipuliše, da služi kao izvor saznanja i kao mogućnost za kreativno izražavanje, samo dva podrazumevaju objektivnost i poštovanje izvornog značenja motiva snimanja. Pa ipak, fotografiji se najčešće veruje. Ljudi "znaju" kako izgleda Sahara ili Himalaji, a videli su ih samo na fotografiji ili filmu. Zbog toga se fotografijom mogu oblikovati informacije koje će efikasno i uverljivo prikazati ono što želimo da nas predstavlja

Fotografijom se mogu oblikovati informacije koje će efikasno i uverljivo prikazati ono što želimo da nas predstavlja

Primeri izložbi i monografija

Još od Štajheneve "Porodice čoveka", Pavlovih izložbi, monografija i izložbi Sebastia Salgada, pa do novijih projekata "Italija 1900–2000.", izložbi Gete instituta, Francuskog kulturnog centra i drugih, stalno smo u prilici ne samo da vidimo dopadljive i dobro realizovane projekte nego da uočimo da one postižu određeni cilj i ispunjavaju namenu koju im je odredio priređivač i zbog čega su i napravljene. Dakle, ispunjavaju značajnu društvenu funkciju, a fotografija je sredstvo kojim se nameravani efekat uverljivije postiže. Prema semiologiji i informacionom lancu, od namere do efekta fotografija efikasno funkcioniše.

Fotografija u službi promocije vrednosti naših prostora

Fotomonografija "Srbija, život i običaji" Dragoljuba Zamurovića, "Ekološka Crna Gora" Branislava Strugara i "Moja Slovenija" Joca Žnidaršiča jesu po svemu takve da izazivaju povoljan utisak o zemljama koje prikazuju. Jasno je da je njihov cilj da promovisu ideje koje zastupaju, proizvedu simpatije, da su informacije koje pružaju usmerene ka određenom efektu, kao što je to uvek i u svim medijima slučaj. Međutim, one su tako dobro urađene i uz tako visoke kreativne domete autora da je to dominantan utisak koji

natkriljuje sve ostalo. One se doživljavaju kao umetnost, a umetnosti se veruje. Prema ljudima iz Zamurovićeve knjige niko u svetu neće osetiti otpor, netrpeljivost, odbojnost. Oni su predstavnici koji nam trebaju. Takvu knjigu rado će gledati i naši ljudi koji žive u inostranstvu, a pokazivaće je i drugima, zbog nostalgije i zbog toga što u njoj ima šta da se vidi i sazna.

Takve, dobre knjige, mogu prevazići i probleme tiraža jer se zbog svoga visokog kvaliteta mogu prodavati i na širem tržištu, većem od ovog našeg, smanjenog raspadom Jugoslavije. Dakle, evo nam uspešne formule za korišćenje fotografije na način koji će doprineti našoj društvenoj zajednici, ali istovremeno inicirati kvalitetno i savremeno fotografsko stvaralaštvo i podsticati autore na rad i maksimalno angažovanje.

Sličan efekat mogla bi imati i Zamurovićeve izložbe fotografija iz monografije koja bi bila naš najbolji ambasador ako bi kružila po svetu. Takvih izložbi trebalo bi da imamo na razne teme koje bi bile na raspolaganju, a ne da se, kada je to potrebno, na brzinu sastavljaju, kao što se to do sada najčešće i događalo.

Kako planirati i realizovati fotomonografije i izložbe

Odgovor na ovo pitanje imamo, kao što smo i do sada pokazali u našoj praksi, ali su finansijska sredstva problem prezentacije. Potrebno je predvideti način koji može dovesti do optimalnog rezultata, koji će iskoristiti naše potencijale. Dakle, treba pažljivo odabrati sadržaje, teme koje zaslužuju da se obrade, i koje same po sebi imaju ozbiljnost i značaj. Zatim, planirati realizacije tako da ima dovoljno vremena i sredstava da se sve, što je moguće bolje, uradi, uključujući i maksimalno angažovanje fotografa. Ovo, svakako, podrazumeva i angažovanje odgovarajućih državnih i strukovnih struktura koje kod nas postoje, ali se ovom problematikom retko bave.

Svaka fotografija ima dušu. Potrebna Vam je oprema kojom ćete je sačuvati!

Ako ste ljubitelj fotografije, znate da Vaše snimke ne možete poveriti bilo kojoj, zastareloj opremi. Takođe znate da je Epson uvek pružao najveću kompetentnost i najbolju tehnologiju u sferi digitalnih fotografija i omogućavao ostvarenje Vaših strasti.

Epson štampači u okviru Stylus Photo linije i skeneri u okviru Perfection linije su specijalno dizajnirani kako bi Vam omogućili da u svakoj fotografiji zabeležite i izrazite emociju koju osećate dok stvarate.

Naši Epson Stylus Photo i Epson Perfection modeli dostigli su nove, izvanredne standarde kako u kvalitetu, tako i u lakoći upotrebe, zadržavajući proverene vrednosti.

Naši proizvodi vode računa o Vašem vremenu i vrednosti Vašeg novca u trenutku kupovine i u svakodnevnoj upotrebi.

Zakoračite u Epson svet vizuelne emocije!

Epson Stylus Photo, štampači specijalizovani za fotografije Vaših emocija

Epson Perfection, pretvaraju skeniranje u umetnost

Vrhunski kvalitet je osiguran originalnim Epson potrošnim materijalom

BSProcessor

DISTRIBUTER I SERVISER ZA JUGOSLAVIJU
BSProcessor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2
tel: 328 44 88, fax: 328 18 70
www.bsprocessor.com
e-mail: bspklub@bsprocessor.com

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU

BEOGRAD: ADA COMPUTERS, 311 54 78;
ADACOM SHOP, 334 41 23; BEL COMPUTERS, 354 40 07;
BEOCITY SHOP, 328 29 48;
BIG APPLE ELECTRONIC, 334 46 96; CORTAL, 369 08 73;
DESK, 329 21 40; DESK SHOP, 311 16 91;
EURO LINK TEAM 2000, 411 671; INFOTEAM, 419 766;
INFOGRAF RAČUNARI, 311 53 07; INFOHOME, 633 888;
PC4U, 180 134; PERUN KOMPJUTERI, 361 46 87;
PROCESSOR COMMERCE, 622 127; SOLUTION JM, 489 23 54;
ŠUMADIJA, 319 35 05; TEHNO-MARKET EVROPA, 603 122;
ČAČAK: ALTI, 032 303 000
KRALJEVO: SOFT PROJEKT, 036 332 948
KRAGUJEVAC: RIBBON COMMERCE, 034 370 699
NIŠ: HELP COMPUTERS, 018 352 361
NOVI SAD: SOROBAN, 021 365 272
PARAĆIN: PARCOMP, 035 569 669

Zajedno možemo mnogo.

EPSON®

Ko je Henri Cartier BRESSON?

Čovek koga zovu
"oko stoleća" u svojoj
devedeset četvrtoj
godini života
prisustvovala najvećoj
retrospektivnoj izložbi
njegovog celokupnog
rada, koja će pokušati
da da odgovor na ovo
intrigantno pitanje

"Za mene fotoaparat predstavlja notes, intuitivan i neposredan alat koji beleži trenutak i, u vizuelnom smislu, preispituje i odlučuje u isto vreme. Da biste dali "smisao životu", morate biti deo scene koju kadirate u viziru fotoaparata. Takav pristup zahteva koncentraciju, senzitivnost i osećaj za geometriju. Ujedinjenjem ovih kvaliteta, ali, pre svega, oslabadanjem od svog JA, postićete jednostavnost izraza.

Fotografisati znači zadržati dah jer vaše celo biće usredsređeno je na "hvatanje" prolazne realnosti i u tom trenutku fotografisanje postaje akt velikog psihološkog i intelektualnog nadahnuća.

Kada fotografišemo, uočavamo događaj i u istom trenutku, u deliću sekunde, rigorozno organizujemo sve elemente pred nama da bismo dali smisao tom istom događaju. To se postiže usklađivanjem intelekta, oka i srca s nivoom naše vizije. To je način života."

Henri Cartier-Bresson

© Henri Cartier-Bresson/Magnum "Na obalama Marne", Francuska, 1938.

Mnogi od vas verovatno se sećaju fascinante izložbe u septembru i oktobru prošle godine u Paviljonu "Cvijeta Zuzoric". Tačno sto pedeset crno-belih fotografija pokušalo je da predstavi delo jednog od najvećih umetnika prošlog veka i da da odgovor na jednostavno pitanje, ko je Anri Kartije – Breson? Osam meseci kasnije, Fondacija Anri Kartije-Breson i francuski kulturni centar u Parizu pokušaću da daju taj odgovor kroz najveću retrospektivnu izložbu dosadašnjeg Bresonovog rada. Od 29. aprila do 27. jula u prostorijama Nacionalne biblioteke Francuske u Parizu biće izložene, pored ogromnog broja čuvenih i već svima prepoznatljivih "klasika", neke od prvih, pa sve do poslednjih Bresonovih fotografija. Takođe, biće izložene, neobjavljivane fotografije koje su pronašli Breson i njegova žena Martina Frank u starim arhivskim kutijama, zatim, originalne otiske, kontakt kopije... S obzirom na to da ova izložba pretenduje da da celovitu sliku, pre svega o jednoj ličnosti, u izložbu su uključene i slike, crteži, skulpture i razne uspomene koje je Breson, najčešće sâm napravio, ali i dobio od prijatelja, mahom poznatih umetnika kao što su slikar André Lhote, skulptor Giacometti i mnogi drugi.

Posetioći će moći da vide i filmove koje je producirao Anri Kartije-Breson i filmove o njemu samom. Zatim, knjige, monografije, portfolio... ukratko, sve što je Breson, u pedesetak godina dugoj karijeri, stvorio i što ga je inspirisalo da stvara. Izložbu prati i knjiga, opsežna monografija sa 593 fotografije koju je uredio Robert Delpire (ujedno i kustos izložbe). Knjiga će biti izdata na francuskom, engleskom, nemačkom, španskom i italijanskom jeziku.

Fondacija Anri Kartije-Breson

Samo nekoliko dana kasnije, 2. maja, svečano će se otvoriti Fondacija Anri Kartije-Breson, naravno, uz izložbu njegovih fotografija. Biće izloženo oko devedeset fotografija, po njegovom ličnom izboru, koje su mu posebno značile i imale veliki uticaj na njegov život, kako lični, tako i profesionalni.

Izložba predstavlja uvod u predstojeće aktivnosti ove institucije kao što su izložbe, seminari, pristup ogromnoj arhivi i sponzorisane fotografskih projekata. U to ime određena je internacionalna nagrada Fondacije Anri Kartije-Breson (najavljena još na festivalu fotografije u Arlesu jula prošle godine), koja će se deljivati svake druge godine. Internacionalni žiri odlučuje o laureatu ove nagrade u junu 2003. godine. Nagrada od 30.000 evra dodeliće se već priznatom fotografu u oblasti dokumentarne fotografije, koja će mu omogućiti da finalizuje određeni fotografski projekat koji će biti prikazan u na jesen 2004. godine u Fondaciji Anri Kartije-Breson.

© Henri Cartier-Bresson/Magnum **Istanbul, 1965.**

PICTO

Sve fotografije za izložbu i prateću knjigu, izradila je najveća i najčuvenija foto-laboratorija u Parizu – PICTO. Njen osnivač, Pier Gasman, upoznao se s Bresonom još davne 1930. godine. Ubrzo nakon osnivanja agencije MAGNUM Gasman je osnovao foto-laboratoriju PICTO. Breson i Gasman ostvarili su

odličnu poslovnu saradnju, ali i trajno prijateljstvo. Ono traje i danas, a poslove je preuzeo Gasmanov sin Edi, koji je nastavio očevim putem.

U celoj ovoj priči o foto-laboratoriji PICTO za nas je mnogo interesantiji čovek koji je 34 godine proveo u ovoj laboratoriji i 30 godina saradivao s Bresonom. To je Voja Mitrović,

© Henri Cartier-Bresson/Magnum **Aqila degli Abruzzi, Italija, 1952.**

© Henri Cartier-Bresson/Magnum **Atina, 1953.**

koga mnogi od vas pamte po fantastičnoj izložbi njegove privatne kolekcije fotografija u Galeriji Progres, proleća 2000. godine. Rođen je u Foči, a već 40 godina nastanjen je u Parizu. Metaforički rečeno, kroz njegove ruke prošla su dela nekih od najslavnijih imena svetske fotografije, pa tako i Anrija Kartije Bresona, kojeg je upoznao 1966. godine na izložbi "Živela Francuska", na kojoj je Breson učestvovao, a PICTO izradio fotografije.

Po rečima Voje Mitrovića, pri tom prvom susretu obratio mu se, naravno, s Vi, Breson je tačno duplo stariji od njega, ali je Breson insistirao da kod fotografa nema persiranja i odmah se uspostavila opuštena komunikacija između Voje i Anrija! Za Voju, to je bila samo potvrda koliko je to veliki čovek. Uvek je cenio laborante, njihov rad, doprinos i sve zasluge za kvalitet fotografije. Najveći kompliment i najveću čast Voji predstavlja izjava Bresona: "Ova fotografija napravljena je sa četiri ruke, Voja je upotrebio svih deset prstiju, a ja samo jedan!". Svoje umeće u izradi fotografi-

© Henri Cartier-Bresson/Magnum **Meksiko, 1964.**

ja Voja je pokazao i prilikom već pomenute izložbe u Beogradu, kada je na dvočasovnom susretu s fotografima i svim zainteresovanim prikazao ceo proces rada i koliko je strpljenja, znanja i volje potrebno da bi se postigli rezultati kakve on postiže u svojoj laboratoriji.

Voja Mitrović izradio je veliki broj Bresonovih fotografija za izložbe, knjige, kolekcionare... U znak zahvalnosti za Vojin rad, poklonio mu je tridesetak fotografija na kojima je često pisao posvete. Na fotografiji "Rue Mouffetard", Pariz 1958. (dečak s dve flaše vina), napisao je: "Za Voju koji je zaslužio obe dve pune!"

Voja Mitrović pomogao je i našem časopisu. Kao stari prijatelj autora te fotografije, Rene Burria, obezbedio nam je prava za objavljivanje te fotografije na naslovnoj strani kao i pres materijal o izložbi u Parizu, na čemu mu se ovim putem zahvaljujemo.

I Brezovac

© Henri Cartier-Bresson/Magnum Kastilja, Španija, 1955.

© Henri Cartier-Bresson/Magnum JFK, Centar za istraživanje svemira, Florida, SAD, 1967.

Specifična moć posmatranja

Dok ceo svet Anrija Kartije-Bresona smatra najvećim fotografom 20. veka, on tvrdi da uopšte nema talenta ni za fotografiju ni za crtanje koje je, u stvari, njegov pravi poziv. Da li je to čvrsto ubeđenje, skromnost ili samo poza jednog Bretonca, teško je tačno reći.

Kartije-Breson neguje anonimnost s pasijom koja se graniči s opsesijom. Kao rezultat takvog stava, u široj javnosti o njemu se relativno malo zna. On intervjuje daje veoma retko, pa i onda uz posebne uslove. U jednom od poslednjih insistirao je da to bude razgovor (a ne intervju), posle kojeg audio-kaseta na kojoj je zabeležen mora da bude preslušana i uništena. Nije dozvolio fotografisanje, ali jeste da uz članak bude objavljena jedna fotografija iz arhiva agencije Magnum, koju je snimila njegova druga supruga Martina Frank, fotograf. Budući da se više aktivno ne bavi fotografijom, o njemu se malo piše. Najveći broj ljudi nikad nije video njegovu sliku, pa su mnogi poštovaoci njegovog fotografskog opusa živeli u uverenju da se on već preselio na onaj svet. On je, međutim, živ i zdrav, i u 94. godini još uvek je čio i živih pokreta, i pored nedavne operacije na srcu.

Fotografija kao alat za posmatranje

Kartije-Breson rođen je 1908. godine u porodici trgovca tekstilom. Studirao je kod kubističkog slikara André Lhote i posvetio se crtanju. Kako na izložbama nije imao mnogo uspeha, okrenuo se fotografiji kao alatu koji mu je omogućavao da zadovolji pasiju za kompozicijom i nadrealističku želju da luta ulicama i povezuje stvarnost s maštom. Kartije-Breson često kaže da ga nije briga za fotografiju, ali on, u stvari, želi da objasni da za njega fotografija nije umetnost nego samo sredstvo ili alat za posmatranje, baš kao i crtanje. Predsednik agencije Magnum govoreći o Kartije-Bresonu kaže: "Mnoge uspešne fotografije Kartije-Bresona ne govore o nečemu određenom, one ilustruju jedan način posmatranja. Najveći broj njegovih fotografija prožima jedinstvena i fluidna poetičnost, a često se oseća i njegova sklonost ka stvaranju metafora."

Slavu je stekao tokom tridesetih godina prošlog veka kada je, krstareći zemljama Evrope, svojom Lajkom stvorio neke od čuvenih fotografija koje su obeležile 20. vek. U poslednjih

© Henri Cartier-Bresson/Magnum "U koncentracionom logoru, žrtva prepoznaje doušnicu Gestapoa koja ju je denuncirala", Dessau, Nemačka, 1945.

25 godina Lajku malo koristi, a posvetio se skoro u potpunosti crtanju. Crta aktove, portrete, pejzaže, gradske panorame i mrtvu prirodu. Najčešće se može sresti u Luvru ili na Tilerijama kako crta. Tvrdi da mu izlaganje crteža pričinjava veće zadovoljstvo nego priznanja koja dobija za fotografije. Fotoaparat uzima u ruke samo kada želi da snimi svoje prijatelje. Kartije-Breson sa drugom suprugom živi u sopstvenom stanu na mansardi jedne obnovljene neoklasične zgrade u ulici Rivoli, u centru Pariza. Na zidovima nema nijedne fotografije, ali su tu dva otomana koje koristi za skiciranje aktova.

Impulsivan i intuitivan "lovac" na fotografije

Na filozofiju i ponašanje Kartije-Bresona dosta utiče njegov temperament. U odnosima s lju-

dima koje sreće po prvi put njegovo ponašanje može varirati od stidljivog do zajedljivog. Međutim, zahtev za snimanje njegovog portreta može lako zapaliti njegov čuveni kratak fitilj. Koliko god se trudio da pri fotografisanju ostane neprimećen i anonimn, o čemu je stvorio posebnu filozofiju, u razgovoru zna da bude i samouveren, ali i da često menja raspoloženje. Za sebe kaže da je impulsivan i intuitivan. Godinama je bio veliki pristalica budizma i voli da govori da je zen budizam, religija koja se više koncentriše na meditiranje nego na proučavanje religioznih spisa, uticao na njegovo stvaranje. Govoreći o sebi, Kartije-Breson kaže: "Celog života trudio sam se da budem neprimećen da bih mogao da se koncentrišem. Tajna leži u koncentraciji. Biti slavan opterećuje, besmisleno je, a i opasno. A onda vas dohvate mediji, vi morate da održite govor, a nemate vremena za razmišljanje. Mi

nismo ni pravnici ni glumci. Moramo čvrsto da stojimo na zemlji. Ja samo želim da sačuvam svoju slobodu. Intervjui su kao ispitivanje u policiji. Novinar samo postavlja pitanja, a ništa ne govori o sebi. Zato ja volim razgovor, razmenu mišljenja." "Tačno je da i fotografi snimaju – i beže. Ipak, fotografi uzimaju da bi dali," kaže Kartije-Breson i dodaje "a možda i novinari, priznajem."

Svoj talenat za anonimnost i veštinu prerašavanja Kartije-Breson veoma je uspešno demonstrirao u praksi za vreme Drugog svetskog rata kada je kao ratni zarobljenik, prerašavajući učesnika u pogrebnoj povorci, uspeo da pobegne iz nemačkog zarobljeničkog logora u Švarcvald. Došavši u Pariz, pridružio se Pokretu otpora, a posle oslobođenja obnovio je poznanstvo s Robertom Kapom da bi, potom, s njim i nekoliko drugih fotografa osnovao čuvenu agenciju Magnum

© Henri Cartier-Bresson/Magnum Calle Cuauhtemocztin, Meksiko, 1934.

Neraskidiva veza s Lajkom

Kada je u pitanju odnos Kartije-Bresona prema fotografiji, pre svega treba reći da mrzi blic, pravljenje isečaka i fotografiju u boji. "Venčan" sa svojom Lajkom, ne bi ni dotakao savremene automatske fotoaparate. "To bi bilo kao da na tereba pucate mitraljezom", kaže on. Kada snima, obuzet željom da ostane neprimećen i anonimn, nastoji da se fizički, intelektualno i emotivno stopi s okolinom. "Da bi bio što manje upadljiv, Kartije-Breson je hromirane delove svoje Lajke oblepio crnom trakom, a jedno vreme je čak radio pod pseudonimom Henk Karter.

Kartije-Breson stvorio je posebnu teoriju u fotografiji po kojoj fotograf mora da bude što neupadljiviji da bi neprimećen mogao da snimi objekt interesovanja u seriji "odlučujućih trenutaka". Kartije-Bresona, Roberta Kapu i Dejvida Sejmura smatraju pionirima reportažne fotografije snimljene fotoaparatom od 35 mm, čiji je credo najbolje definisao Kartije-Breson. U svom radu Kartije-Breson je sledio teoriju Šarl de Gola koji je govorio da fotografi treba da budu kao strelci – da nišane, brzo snimaju i – kidaju. Kartije-Breson kaže: "Za mene je fotografija trenutni crtež. Ja volim da slikam. To je kao da ste lovac. Međutim, i neki lovci su vegetarijanci, a takav je i moj odnos prema fotografiji."

Odlučujući trenutak

Što se tiče tematike njegovih fotografija, zanimljivo je da su one skoro uvek snimane negde na periferiji događaja, a retko u centru zbivanja. To možda najbolje ilustruju njegove fotografije snimljene krajem četrdesetih godina na Gandijevom pogrebu u Indiji i pri kraju građanskog rata u Kini.

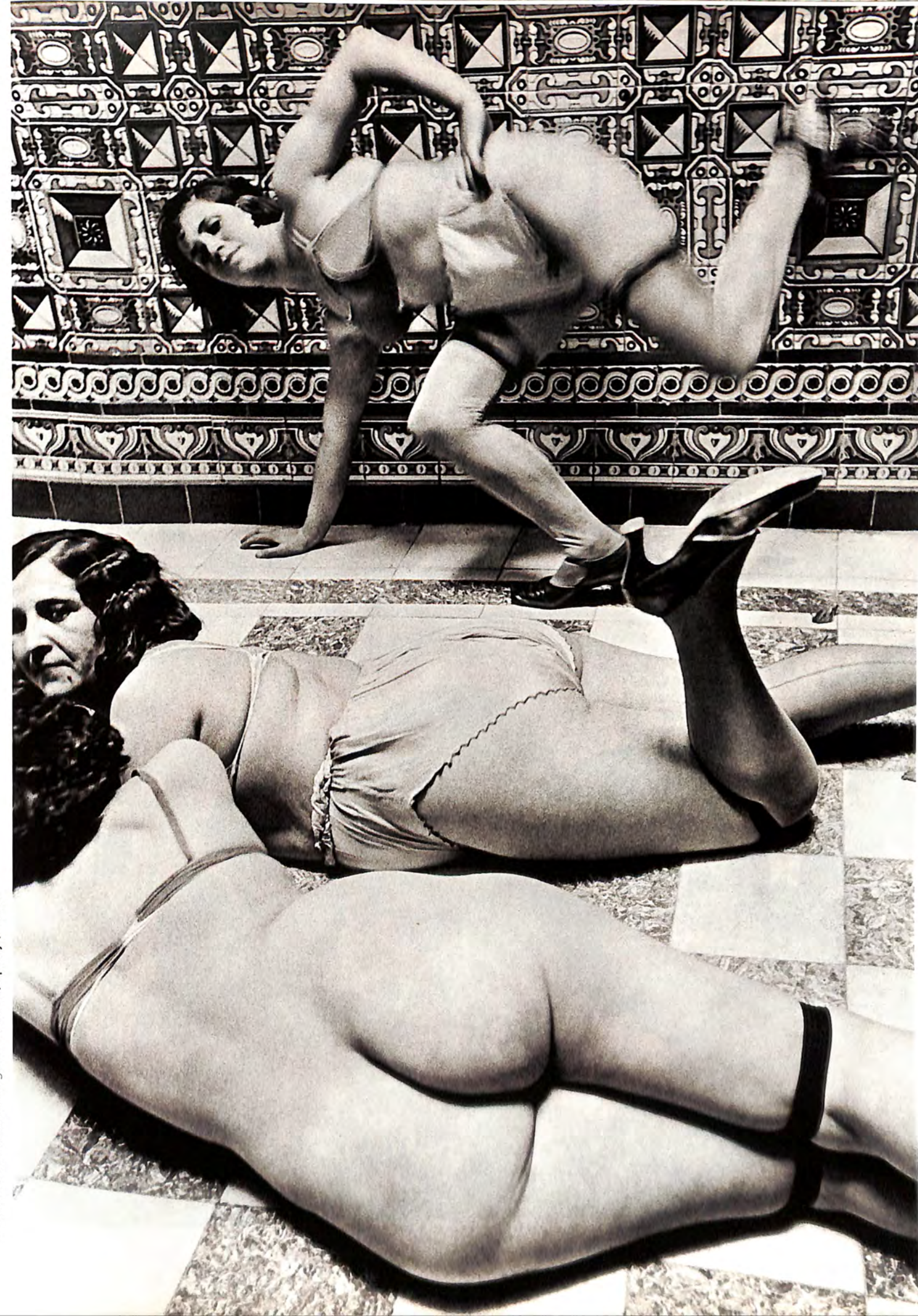
Fotografije Kartije-Bresona karakteriše izvanredno razvijeno osećanje za sklad, kompoziciju i estetiku. Poznati engleski kustos kaže: "Dok bi drugi razmišljali kako da aranžiraju dobru kompoziciju, Kartije-Breson koristi svoj

© Henri Cartier-Bresson/Magnum Rumunija, 1975.

© Henri Cartier-Bresson/Magnum Hajd park, London, 1938.

© Henri Cartier-Bresson/Magnum Alikante, Španija, 1933.

© Henri Cartier-Bresson/Magnum Madrid, 1933.

podsvetni radar i odjednom se sve uklapa. On je dugo vežbao posmatranje sve dok to kod njega nije postalo druga navika. Zato njegove fotografije uvek i nanovo kroz jedan jedini kadar prikazuju prečišćenu srž određene situacije koju on zamrznutu u deliću sekunde definiše kao odlučujući trenutak."

Kartije-Breson poseduje enormnu širinu duha. On je fasciniran ljudima i uživa posmatrajući život. On kaže: "Ja gledam, gledam, gledam, kod mene je to manija. Ja sam uvek na trotoaru. Nisam u stanju da prestanem da gledam."

Predrag Vučković

Biografija:

- 1908. Rođen 22. avgusta u Chanteloup, Seine-et-Marne.
- 1927-28. Studira slikarstvo kod André Lhote.
- 1931. Snima prve fotografije na Obali Slonovače.
- 1933. Izlaže u Julian Levy galeriji u Njujorku.
- 1934. Provodi godinu dana u Meksiku i izlaže zajedno s Manuelom Alvarezom Bravom.
- 1935. Živi u Njujorku i pravi eksperimentalne filmove s Paulom Strandom.
- 1936. Radi kao drugi asistent Žana Renoara (Jean Renoar) na filmu "Dan na selu".
- 1937. Režira dokumentarne filmove o Španiji. Luis Aragon (Louis Aragon) objavljuje njegove reportaže u časopisu "Regards".
- 1940. Zarobljavaju ga Nemci, a posle trećeg pokušaja beži iz logora 1943. godine.
- 1944-45. Za ediciju Braun fotografije portrete pisaca i slikara kao što su: Matisse, Picasso, Braque, Bonnard, Claudel...
- 1947. S Robertom Capom (Robert Capom), Dejvidom Sejmrom (David Saymur), Vilijemom Vandivertom (William Vandivert) i Džordžem Rodžerom (George Rodger) osniva agenciju Magnum Photos.
- 1948 - 50 - Živi tri godine na Dalekom Istoku
- 1952 - Objavljuje prvu knjigu "Images à la Sauvette", korice dizajnirao Matisse
- 1954 - Robert Delpire izdaje njegovu drugu knjigu "Plesači na Baliju". Odlazi u SSSR kao prvi fotograf sa zapada
- 1955 - Prvi put izlaže u Francuskoj, u Louvru. Izdaje knjigu "Evropljani", korice dizajnirao Miro
- 1963 - Odlazi u Meksiko, Life magazin šalje ga na Kubu
- 1965 - Nekoliko meseci putuje po Japanu
- 1966 - Vraća se u Indiju, prestaje da radi za Magnum koji i dalje distribuira njegove fotografije
- 1969 - 70 - Putuje godinu dana po Francuskoj, izdaje knjigu "Živela Francuska"
- 1975 - Prva izložba crteža u Carlton galeriji u Njujorku
- 1981 - Ministarstvo kulture dodeljuje mu Grand Prix National de la Photographie
- 1986 - U Palermu dobija Novecento nagradu
- 1987 - Izložba "Henri Cartier-Bresson Rani radovi" u Muzeju Moderne umetnosti u Njujorku
- 1988 - Nacionalni Centar za fotografiju slavi njegov 80. rodendan
- 2000 - Sa suprugom Martinom Franck i cerkom Mélanie planira osnivanje Fondacije Henri Cartier-Bresson

Veliku zahvalnost dugujemo Francuskom kulturnom centru u Beogradu koji je u saradnji s ULUSOM organizovao izložbu Anrija Kartije-Bresona u Beogradu septembra 2002. godine, a posebno gospođi Nadi Petrovski koja nam je obezbedila prava za objavljivanje ovog portfolia.

POZORIŠNA FOTOGRAFIJA II

Ima puno razloga da fotografi ozbiljno pristupe analizi stvaranja pozorišne predstave. Iskustvo koje se stiče na taj način najviše se koristi za specijalizaciju dokumentarističkog rada

mr Mitar Trninić

Predstava Nižinski, režija: Irfan Mensur – Na prvoj fotografiji vidimo atmosferu konferencije za štampu i same učesnike: organizacija, produkcija, autori i izvođači. Druga fotografija prikazuje prvu čitačku probu. Glumci su: M. Radovanović i S. Beštić. Čitačke probe se, po pravilu, odvijaju u posebnom prostoru, a ne na sceni. Treća fotografija – snimak jedne od prvih proba na sceni. Uigrava se tekst i odnosi između likova. Raspored aktera, glumci nemaju kostim, svetlo je ravno, scenografija markirana

Scena na brodu za vreme probe i za vreme predstave. Upotrebili smo ove primere koji pokazuju koliko je važno da se prate svi segmenti stvaranja predstave

Fotografije Mitar Trninić

Požljivom čitaocu verovatno nije promakla mala novina koju smo uveli u terminologiju (naziv foto-škole), a koja odražava smisao svake teme. Šta smo želeli da postignemo? U ranijim brojevima nastojali smo da pojasnimo smisao i potrebu za edukacijom mladih čitalaca. Želeli smo da kroz blok-teme, pod zajedničkim imeniteljem "škola", edukujemo sve one koji žele da dobiju više informacija tako da se svesno i s puno odgovornosti uključe u sistem informacija. Konceptija snimanja objedinjuje elementarna znanja tehničko-tehnološkog procesa, organizacije, estetike, ona jeste sublimat svih ovih informacija. Konceptija, odnosno organizovanje snimanja obuhvata pojedinačno, svesno ponašanje autora u svakom trenutku angažovanja. Konceptiju snimanja možemo uporediti s latentnom slikom. Sve ono što dolazi kasnije jeste manipulacija. Kada govorimo o pozorišnoj fotografiji, nameće se pitanje koji je to trenutak koji može da se označi konceptijom? U prošlom broju našeg časopisa opisao sam atmosferu u kojoj može da se nađe fotograf. Trenutak kada se razgovara o samom angažmanu: fotograf se upoznaje s tekstom, sadržajem predstave. Ko su autori, pisac, režiser...? Kada počinje realizacija predstave i ko su glavni akteri – glumci? Kada je premijera? Osmisljavajući svoj rad fotograf organizuje vreme i

dinamiku snimanja. Organizuje odgovore na pitanja, šta, kako i zašto?

Šta?

U razgovoru s naručiocem, ovoga puta to je odgovorno lice iz organizacije pozorišta, stvar plan koliki će prostor biti pokriven. Idealna pozicija fotografa jeste da zabeleži sve segmente stvaranja, a to znači da snimi rad režisera i glumaca od prve čitačke probe, pa do same premijere; da snimi sva ponašanja tehničke ekipe i režiju svetla i zvuka, kao i prvu reakciju publike. Ako tako postavimo zadatak, shvatićemo da svaki činilac događaja može biti posebna priča u okviru glavne. Možemo detaljno pratiti rad režisera, obučara ili slikara dekora. U prošlom broju naveo sam da je za jednu predstavu utrošeno 60 filmova malog formata. To je upravo rezultat tako postavljenog zadatka!

Zašto?

Ponašanje u okviru sakupljanja fotografija ima dva pravca. Prvi čini dokumentacija koja ima za cilj pribavljanje određenog materijala o svakom akteru za potrebe fizičke dokumentacije i o svakoj predstavi. Materijal je predviđen za obradu u službi svakog ozbiljnijeg pozorišta. Od tako prikupljene dokumentacije pozorišta pripremaju razne publikacije

Drugi pravac odnosi se na fotografije za dokumentaciju na kojima su svi akteri, nosioci likova u kostimu i s kompletnom šminkom. Posebno se obraća pažnja na portret i detalje šminiranja kao svojevrsni podsetnik za svakog glumca. Ako se nadete u situaciji da na ovaj način realizujete fotografije za dokumentaciju, problem jeste uvek u nedostatku novca i zbog toga je dobro da snimate portrete pred metrički podeljenom pozadinom u sve tri pozicije. Tako ćete dobiti, s jedne strane, visinu glumca i sve detalje samog kostima. Ovako sačinjena foto-dokumentacija dopuna je kostimografskim rešenjima. Za osvetljavanje ovako postavljene scene uvek koristite isti tip rasvete.

Drugi pravac fotografije za dokumentaciju možemo da označimo kao rešenja za potrebe pozorišne propagande. Kada su u pitanju štampani mediji, sakupljeni materijal delimo na dva pravca. Za periodične časopise koji se više oslanjaju na analizu celokupnog projekta i fotografija služi kao ilustracija. Drugo su stručni časopisi i novine koji imaju veću potrebu za ilustracijama zbog njihove same fizionomije. Takav je kod nas časopis *Ludus*. U trećem slučaju su dnevne novine. Tada smo u situaciji atrakcije jer fotografija ima zadatak da privuče pažnju.

Posebna pažnja poklanja se specijalnim i karakterističnim fotografijama koje se izlažu u

posebnim prostorijama ili kada je izlaganje tema bijenala ili su deo atmosfere festivala, pozorišta.

"Sterijino Pozorje" svake druge godine organizuje međunarodnu, žiriranu izložbu fotografije s vrlo obimnim katalogom. "Bitef" ima svojevrsnu obimnu dokumentaciju za svaku godinu, od samog početka realizovanja ove specifične ideje. Ako ovako posmatramo pozorišnu umetnost, možemo shvatiti zbog čega je potrebno da fotografi što više ulažu u kvalitet, a saznanja prošire. Fotografija, a posebno pozorišna, u prvom trenutku realizacije ima zadatak da aktivira emocije kod posmatrača. Nakon toga dolazi analiza koja s vremenom prerasta u jedini dokument. Nakon za-

U čemu se razlikuje gledalac od fotografa?

Pre svega to je distanca, odnosno, posmatranje događaja koji se već dogodio. Distanca ovde znači samo autorski stav, mogućnost kreativnog izražavanja i lični pečat autora. Fizička distanca za gledaoca jeste portal, kao što je za vernika ikonostas. Gledalac, rekli smo, postaje deo atmosfere samim činom dolaska u pozorište, pa tako i prima informaciju. Fotograf, posebno onaj profesionalni, ima ulogu da informaciju sam kreira. Ima mogućnost da promenom položaja i vremena snimanja bira odgovarajući ugao, odnosno vreme i karakteristični trenutak. Formira informaciju, ne o pozorištu kao takvom, već sintetiše sadržaj, atmosferu i smisao predstave samo u jednom jedinom rešenju.

Scena na brodu za vreme probe i za vreme predstave. Upotrebili smo ove primere koji pokazuju koliko je važno da se prate svi segmenti stvaranja predstave

rištu kao takvom, već sintetiše sadržaj, atmosferu i smisao predstave samo u jednom jedinom rešenju. Fotograf ima mogućnost da, izborom odgovarajućih objektivna i ekspozicijom, prevaziđe distancu i tako stvori svojevrsnu predstavu. Često sam prisustvovao reakciji glumaca koji su gledali fotografije s likovima koje su oni predstavljali. Reakcije su bile pomešane: od emocija, do kritične analize prema svim akterima koji su na sceni.

Fotografska oprema

Ako se fotograf "odluči" za korišćenje više vrsta materijala, mora imati i toliko vrsta kućišta istog proizvođača. Fotograf mora biti svestan da samo odgovarajućim izborom objektivna može formirati odgovarajuću informaciju. Još nešto o kućištima: moraju biti savremena i opremljena odgovarajućim ekspozicijama s veoma pouzdanim sistemom merenja svih parametara. Takođe, moraju biti obezbeđena za tihi rad. Potrebu da se ostvari distanca fotograf rešava izborom odgovarajućih objektivna raznih žižnih daljina i visoke svetlosne jačine. Može, odnosno, najpraktičnije je da poseduje objektivne promenljive žižne daljine, tj. zum objektivne. Širokougaonim objektivima možete preneti informaciju o opštem izgledu scene, a u od-

ređenom trenutku obuhvatiti sve aktere. Objektivima velike žižne daljine možemo kreirati poseban odnos između likova. Opredeljenjem za ovaj tip objektivna fotograf će se razlikovati od uloge običnog posmatrača tako što će zabeležiti najmanji detalj koji karakteriše određeni lik. Teleobjektivni omogućavaju autoru da, skraćanjem dubinske oštine, postavi aktere u odgovarajući uzajamni odnos. Efekat može biti iznenađujući!

Evo nekoliko primera iz mog iskustva: širokougaoni objektiv koristio sam uvek kada su bile u pitanju opisne scene. Kod prve fotografije bila je obaveza da se u jednoj sceni nađu svi učesnici ovog projekta. Položaj aktera i radna atmosfera potvrđuju dokumentarnost trenutka. Na snimku broj 3 vidimo kompletno postavljenu pozornicu i raspored glumaca. Pogled iz višeg ugla omogućava povezivanje srednjeg i zadnjeg plana. Širokougaoni objektivni (28 mm) su kao stvoreni za realizovanje ovakve atmosfere. Za snimanje čitačke probe (fotografija 4) koristio sam teleobjektiv od 135 mm, f/2,0. Već kod prvih snimanja želeo sam da izborom objektivna uspostavim uzajamni odnos između likova. Likovna rešenja do kojih sam došao za vreme tehničkih proba umnogome su oblikovala konačan izgled fotografija. Za fotografa je veoma važno da prati proces stvaranja predstave jer ima mogućnost da se upozna s osnovnom idejom i realizacijom. Ovakav pristup radu umnogome će pomoći pri realizovanju fotografija za dalju produkciju.

Fotografski materijali

Uslovi pod kojima se odvijaju pozorišni događaji onemogućavaju fotografa da se ponaša nonšalantno. Imam na umu one trenutke kada fotograf nije u mogućnosti da koristi dodatna osvetljavanja, odnosno blic. Pozorišna scena u današnje vreme koristi kreativne izvore svetla koji su opremljeni reostatima i posebnim filterima. Sve to zajedno veoma otežava rad fotografu. Visokoosetljivi fotografski materijal, crno-beli ili u boji, osnova su za fotografski rad. Ovi materijali, od 400 ASA pa na više, omogućavaju kraće ekspozicije. Upotreba stativa ne čini se praktičnom zbog svoje otežane manipulacije. Ekspozirani fotografski materijal obradićemo tako da izborom razvijča potenciramo kreativnost samog fotografskog izraza. Takozvano "krupno zrno" na fotografijama ponekad može biti veoma kreativno rešenje. Na kraju, želim još jednom da prenesem lično iskustvo. Opredeljenje za određenu vrstu pozorišne igre: drama, balet ili opera, bitno će uticati i na izbor same opreme. Primeri koje sam naveo deo su iskustva na prezentiranju drame. Fotograf koji se opredeli za pozorište biće u situaciji da rešava probleme organizacije, realizacije i postprodukcije, što ga obavezuje na posebnu kreativnost, otvarajući u isto vreme prostor za specifični smisao života

EKSPONOMETRIJA

upadno i odbijeno svetlo, merni instrumenti

Metodom merenja odbijenog svetla konstatujemo količinu reflektovanog (odbijenog) svetla od površine predmeta snimanja, dok metodom merenja upadnog (direktnog) svetla konstatujemo integritet osvetljenja na sceni

mr Vladimir Červenka
fotograf Muzeja grada Novog Sada

Još u prvom nastavku serije tekstova o svetlu osvrnuli smo se na postojanje dva osnovna tipa svetla: usmereno i raspršeno (difuzno) svetlo. U sučeljavanju s problemima u vezi s materijalnom i likovnom funkcijom svetla, razlike između ova dva tipa igraju veoma bitnu ulogu, kako pri konstruisanju slike i materijalizaciji predmeta, tako i pri rešavanju kompozicione, odnosno njene likovne problematike.

Usmerenim svetlom uvodimo u sliku izraziti kontrast između osvetljenih i neosvetljenih delova (sopstvena i bačena senka), dok kod difuznog svetla dolaze do izražaja pre svega tonalni kvaliteti samih predmeta koje snimamo. Tačna definicija usmerenosti ili raspršenosti svetla ne postoji. Glavna razlika jeste u tome da kod usmerenog svetla manipulišemo s različitim nivoima osvetljenja u vidnom polju, od kojih moramo da odaberemo jedan nivo kao osvetljenje ekspozicije koji u tehničkom smislu definiše kombinaciju otvora blende i brzine zatvarača i to tako da ekspozicioni učinci viših i nižih nivoa osvetljenja ne pređu granice tolerancije fotoosetljivog materijala. Drugim rečima osvetljenje ekspozicije moramo odabrati tako da na konačnoj fotografiji nemamo prazne bele preeksponirane i prazne crne podek-

sponirane površine (osim, naravno, ako ne želimo da postignemo baš takav efekat). Kod raspršenog svetla baratamo sa jednim nivoom osvetljenja. Cela scena osvetljena je podjednako, a na nama je da konstatujemo osvetljenje ekspozicije koje će tehnički omogućiti pravilnu reprodukciju, kako belih, tako i crnih površina, obuhvatajući pri tom što je moguće širu skalu međutonova predmeta koje se nalaze u kadru. Osvetljenje ekspozicije određujemo pomoću mernih uređaja – luksmetar, ekspozimetar ili spotmetar – koji, na osnovu utvrđene jačine osvetljenja scene ili jačine svetla reflektovanog od površine rekvizite (merenje tzv. "upadnog" ili "odbijenog" svetla), daju podatke o optimalnim kombinacijama odgovarajućih elemenata za eksponiranje – otvor blende i brzina zatvarača. Pritom, ne smemo zanemariti dva bitna činioca za utvrđivanje optimalnih elemenata ekspozicije, a to su način obrade i stvarna osetljivost fotografskog materijala, od kojih umnogome zavisi da li će negativ biti dobro eksponirani i razvijeni.

Uspostavljanje optimalnih uslova za eksponiranje, utvrđivanje stvarne osetljivosti i kontrola procesa obrade foto-materijala obavlja se pomoću senzimetrijskih i denzimetrijskih

proba. Budući da samo velike laboratorije raspolažu odgovarajućom opremom, a mi na neki način moramo utvrditi da li pravilno eksponiramo i razvijamo materijal, navedene vrednosti moramo kontrolisati praktičnim probama pomoću mernih instrumenata koji nam stoje na raspolaganju.

Merni instrumenti za određivanje ekspozicije

Kao što smo naveli u uvodu, postoje dva načina za utvrđivanje osvetljenja ekspozicije na osnovu kojih definišemo optimalnu kombinaciju otvora blende i brzine ekspozicije. Metodom merenja odbijenog svetla konstatujemo količinu reflektovanog (odbijenog) svetla od površine predmeta snimanja, dok metodom merenja upadnog (direktnog) svetla konstatujemo intenzitet osvetljenja na sceni.

Merni instrument koji na osnovu intenziteta odbijenog svetla daje podatke o optimalnom otvoru blende i ekspoziciji zovemo pogrešno svetlomer, umesto ekspozimetar (daje podatke o ekspoziciji a ne o količini reflektovanog svetla!), dok merni instrument kojim merimo upadno svetlo i pomoću koga možemo da utvrdimo ne samo ekspoziciju već i intenzitet os-

vetljenja, nazivamo luksmetar. Savremeni merni instrumenti uglavnom su konstruisani tako da mogu da mere kombinovano – kako odbijeno, tako i upadno svetlo – a pošto ih koristimo prevashodno za utvrđivanje elemenata ekspozicije, za njihovo označavanje u daljem tekstu koristimo u, širem smislu, zajednički termin ekspozimetar. Treba da pomenemo i dva merna instrumenta koja su sve više zastupljena u savremenoj fotografiji:

– ekspozimetar ugrađen u telo fotoaparata, pre svega malog formata, a u poslednje vreme sve češće i u fotoaparate srednjeg i velikog formata.

– spotmetar s vidnim uglom od 1° do 3°, koji ima specifičnu namenu, ne toliko u utvrđivanju optimalne ekspozicije, već kao instrument pomoću koga kontrolišemo kontrast scene, lokalno osvetljenje površina i sl. Oba ova merna instrumenta vobavljaju merenja isključivo metodom odbijenog svetla tako da ih ne možemo koristiti za merenje intenziteta osvetljenja. Prvi je integralni deo svih savremenih maloformatnih fotoaparata, koji umnogome olakšava određivanje optimalnih uslova osvetljenja i automatizaciju ekspozicije. Drugi je zbog svoje cene ekskluzivniji i obično je sastavni deo opreme profesionalaca.

Merni uređaji za određivanje ekspozicije međusobno se konstrukcijski ne razlikuju bitno. Sastoje se od fotoosetljivog senzora – čelije koja može biti selenska (kod starijih tipova), foto električnog otpornika i sl., električnog ili elektronskog mernog instrumenta i mehaničkog kalkulatora ili digitalnog displeja.

Određivanje ekspozicije merenjem odbijenog svetla

Ekspozimetar usmeravamo iz pozicije fotoaparata ka objektu koji želimo da snimimo, a pomoću njega merimo isključivo metodom odbijenog svetla. Otklon kazaljke na ekspozimetru direktno zavisi od količine svetla koja se odbija od predmeta koji se nalaze u vidnom polju i pada na fotočeliju. Samo pod određenim okolnostima odnos između količine svetla koje pada na čeliju i osetljivosti foto-materijala zadovoljava uslove pomoću kojih možemo da od-

redimo tačnu ekspoziciju. U svim drugim slučajevima ekspozimetar daje pogrešne podatke. Štelovanje ekspozimetara obavlja se pomoću neutralne standardne srednjesive površine koja reflektuje 18% svetla. Ukoliko su površine koje se nalaze u vidnom polju ekspozimetra svetlije ili tamnije od srednjesive površine, one odbijaju više, odnosno manje svetla. U svim tim slučajevima na kalkulatoru očitavamo pogrešan podatak o ekspoziciji. Kako to da su ekspozimetri, i pored ovakve mane, tako rasprostranjeni?

U 95% slučajeva scene koje snimaju milioni vlasnika fotoaparata su ekspozimetrijski "standardne", svetlo koje se odbija od prosečnog motiva u eksterijeru ima u većini slučajeva približno isti stepen refleksije kao standardna srednje siva površina. U prirodnim uslovima svetle i tamne površine su manje ili više u "ravnoteži" tako da ekspoziciju koju očitamo na ekspozimetru u većini slučajeva možemo prihvatiti kao tačnu. Čim se u vidnom polju ekspozimetra pojavi kao dominantna neka svetla ili tamna površina, podaci o ekspoziciji više nisu tačni; u prvom slučaju dolazi do podekspozicije materijala; dok u drugom do preekspozicije. Svi merni instrumenti koji mere metodom odbijenog svetla imaju tu osobinu da svode svaku površinu na nivo standardne srednje sive površine s refleksijom od 18%. Ako naizmenično ispunimo vidno polje ekspozimetra belom, srednje sivom i crnom površinom, dobićemo tri potpuno različita podataka, a sva tri negativa eksponirana na taj način imaju istu gustinu. Ekspozimetar je očitao pravilno srednje sivu površinu kao takvu, ali je istovremeno potpuno nepravilno očitao belu i crnu površinu kao srednju sivu!

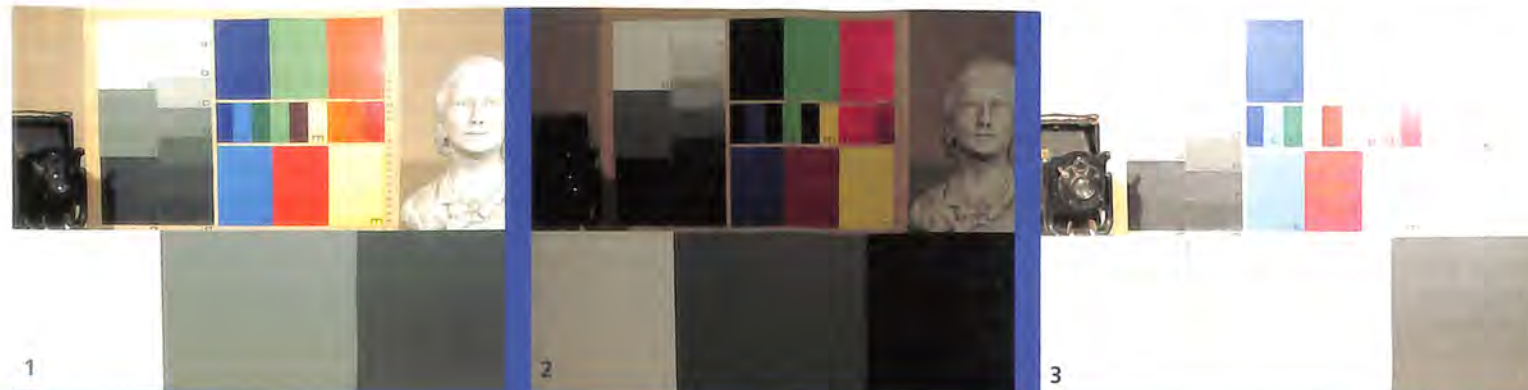
U svim slučajevima kada nismo sigurni u tačnost ekspozimetrijskih podataka dobijenih metodom merenja odbijenog svetla, preporučljivo je da za njihovu proveru koristimo kao etalon standardne sive i bele površine ili neku drugu priručnu površinu čiji stepen refleksije nam je poznat. Na primer, standardna KODAK Gray Cards, koja bi trebalo da bude sastavni deo opreme svakog ozbiljnog fotografa,

bar u studiju, sastoji se od sive površine koja reflektuje 18% svetlosti i bele površine koja reflektuje 90%.

Postupak merenja je jednostavan: sivu kartu postavljamo u ravan snimanog objekta okrenutu prema objektivu (npr. kod portreta neposredno ispred lica) i s udaljenosti od oko 15 cm tako da karta ispuni celo vidno polje ekspozimetra i merimo ekspoziciju vodeći računa da instrumentom ili telom ne zaklonimo izvor svetla. Očitani podaci, ukoliko nešto nismo "zabrljali", moraju biti u potpunosti tačni. Kao priručni etalon umesto srednje sive karte možemo iskoristiti površinu koja je pola bela, pola crna. Ako su gustine bele i crne dobro odabrane, očitane vrednosti treba da budu identične kao kod sive karte. O primeni bele površine i merenju ili kontroli ekspozicije pomoću "poznatih" priručnih površina govorimo više u sledećim nastavcima ovog teksta.

Na osnovu prethodnog izlaganja dolazimo do zaključka da postoje dva načina za merenje odbijenog svetla: prvi je merenje ukupnog svetla odbijenog od objekta, koje se obavlja iz pozicije fotoaparata, a drugi je merenje lokalnog svetla odbijenog od pojedinih površina, koje obavljamo iz neposredne blizine vodeći računa da površina ispuni vidno polje instrumenta. U prvom slučaju određujemo osvetljenje ekspozicije "standardno sivih" motiva, a pomoću drugog načina određujemo tačnu ekspoziciju i proveravamo ili korigujemo podatke u svim sumnjivim situacijama kada nam se čini da objekat snimanja nema sve karakteristike srednje sive površine.

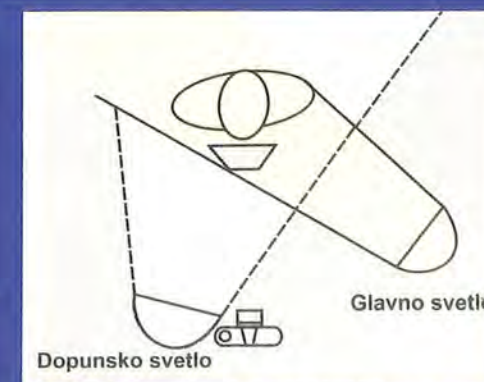
U više navrata spominjali smo termin vidni ugao ekspozimetra. Retko nailazimo na ekspozimetre koji su opremljeni optičkim sistemom kojim možemo da kontrolišemo vidno polje foto čelije, što je jako bitno, pogotovo pri merenju lokalnih refleksa manjih površina. Vidni ugao svetlomera kreće se obično od 30° do 40° i pokriva nešto manju površinu scene nego normalni objektiv fotoaparata tako da možemo biti sigurni da pravilnim usmerenjem instrumenta iz pozicije aparata uvek pokriva moći deo vidnog polja normalnog ili širokougaonog objektiva. Kada snimamo teleobjektivom, preporučuje se da prilaženjem objektiva izbegnemo uticaj refleksa površina koje nisu u kadru. Merenje lokalnih refleksa manjih površina problematičnije je i zato se preporučuje da jednostavnom praktičnom probom steknemo utisak o vidnom polju fotočelije. Iz udaljenosti od 15 do 20 cm (s koje obično merimo male površine) usmeravamo ekspozimetar prema većoj crnoj površini tako da smo sigurni da je vidno polje fotočelije u potpunosti pokriveno postepenim prekrivanjem crne površine belim papirom s leve, desne, gornje i donje strane na osnovu otklona kazaljke lako možemo da utvrdimo i steknemo utisak o granicama vidnog ugla ekspozimetra

Fotografija 1 – Ekspozicija određena na osnovu merenja spotmetrom standardne Kodakove srednjesive karte u sredini donjeg dela slike. Izmerene vrednosti su: brzina 1/4 s – blenda 8. Bele i crne površine i skala sivih tonova na kontrolnoj karti reprodukovani su pravilno.
Fotografija 2 – Ekspozicija određena na osnovu merenja bele karte u levom donjem uglu slike. Izmerene vrednosti su: brzina 1/15 s – blenda 8+. Bele površine reprodukovane su kao sive, a sivi tonovi slivaju se sa crnim.
Fotografija 3 – Ekspozicija određena na osnovu merenja crne karte u desnom donjem uglu slike. Izmerene vrednosti su: brzina 1/2 s – blenda 8. Crne površine reprodukovane su kao sive a sivi tonovi slivaju se sa belim.

Legendarni ekspozimetar "Lunasix 3" namenjen za merenje reflektovanog i upadnog svetla, raspon ekspozicija od 1/4.000 s do 8 h. U vlasništvu je autora teksta od 1975 g. i još uvek precizno radi uprkos nekoliko ozbiljnih padova o čemu svedoči polomljeno zaštitno staklo na mernoj skali

Šema za upotrebu standardne sive karte

elementi dizajna RITAM

Ne možemo tvrditi da ritam, kao elemenat dizajna, ima jednako važnu ulogu u fotografiji, ali na veoma sličan način usmerava našu percepciju. Ritmičkim ponavljanjem jednog elementa ili njih više delujemo na gledaoca i sugerišemo mu na koji način da posmatra našu fotografiju

Vojvodanska ravnica

Sama reč ritam skoro potpuno prirodno asocira nas na muziku i muzički ritam. Neka muzička dela zasnivaju se isključivo na ritmu po uzoru na starodrevnu muziku i magijski ritam afričke muzike. Ritam u muzici formira strukturu koja za nas predstavlja red. Mi sledimo tonove koji se kontinualno ponavljaju i taj specifični ritam najčešće uslovljava kako ćemo doživeti određeno muzičko delo. Iako ritam uglavnom povezujemo s muzikom 20. veka (džez, bluz, rok, disko, pop, techno...), on je ključni elemenat i u klasičnoj muzici. Za mene, muzičkog laika, najbolji primer snage i uloge ritma predstavlja kompozicija Morisa Ravela s početka 20. veka, čuveni Bolero. Iako je u ovom delu dominantna melodija koja se ponavlja tokom celog dela u mnogobrojnim varijacijama, konstantni i veoma sugestivni ritam vodi nas kroz ovu, po mnogome, fantastičnu kompoziciju. Autor je uz pomoć autentične melodije koju obrađuje na mnogo načina zaplovio u svet mašte, jer samo mašta može da isplete takav muzički mozaik od, uslovno rečeno, nekoliko nota. Ritam koji se konstantno čuje u pozadini diriguje našim osećanjima i usmerava ih i pojačava na veoma

precizan način, moglo bi se čak reći dozira, da bi kulminirao u završnici zajedno sa, skoro do hysterije uzavrelom, melodijom!

Ne mogu da tvrdim da ritam, kao elemenat dizajna, ima jednako važnu ulogu u fotografiji, ali na veoma sličan način usmerava našu percepciju. Ritmičkim ponavljanjem jednog ili više elemenata delujemo na gledaoca i sugerišemo mu na koji način da posmatra našu fotografiju. On najčešće mora pažljivo da sagleda taj ritam i vidi fotografiju kao celinu. Ako ritam nije ničim prekinut, vidimo je kao harmonično delo i "čitamo" sve njene elemente kao jednako važne i uzajamno povezane. Kada je ritam prekinut, on služi da još više naglasi taj "prekid" ili neki zaseban elemenat koji je time naglašen.

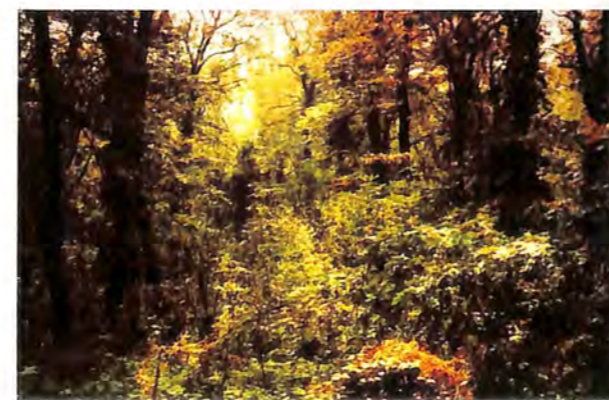
Da bismo shvatili kako ritam funkcioniše, moramo se vratiti na priču o estetskim elementima, odnosno na uzorak koji je osnova ritma. Jednostavno rečeno, uzorak gradi ritam. Upotrebom uzorka fotograf kreira osećaj strukture ili jedinstva unutar kompozicije. Podsetimo se fotografije "Vojvodanska ravnica" iz REFOTO br. 5 koja je poslužila kao ilustracija za uzorak:

mr Ivana Brezovac

vertikalne linije žita koje se ritmički ponavljaju u svom tonalitету, veličini i usmerenosti linija predstavljaju takođe vrlo moćan ritam, koji celoj fotografiji daje snažne emocije (setite se Ravela i ritma u Boleru!). Ovakva upotreba uzorka i ritma specifična je po tome što prikazuje ritam koji je prekinut. "Krivac" za to jeste malo drvo u zadnjem planu fotografije, koje je i njen ključni elemenat. Sav taj "ritam" upotrebljen u ovoj fotografiji podređen je drvetu koje u prenesenom značenju možemo shvatiti kao melodiju ove dinamične vojvodanske kompozicije.

Osnovna razlika između uzorka i ritma jeste u našoj percepciji. Uzorak uglavnom registrujemo nesvesno, prelazimo sa jednog oblika na drugih, jednostavno registrujući njihov odnos i repetitivnost. Drugim rečima, "slepo" ga sledimo i prihvatamo. Ritam kreiramo različitim upotrebom tog istog uzorka i u zavisnosti od

Čarobna šuma, Fruška gora
Bogatstvo kolorne impresije jesenjeg šumskog pejzaža naglašeno je upotrebom ujednačenog ritma. Naše oko "plovi" kroz šumu tražeći izlaz iz ovog prirodnog i vizuelnog haosa, koji je delimično doveden u red ritmičkim ponavljanjem istih elemenata koji se jedino razlikuju po koloru i tonalitету. Ovdje ne možemo govoriti o tipičnom prekinutom ritmu jer svetlo polje u gornjem srednjem delu pejzaža predstavlja predah od mnoštva informacija kojima smo izloženi. Ipak, posle tog predaha vraćamo se, kao u cikličnim krugovima, na filigransku razigranost jesenje šume

Saša, Stadthaus, Ulm
Ritmičnost horizontalnih i vertikalnih linija daju celoj fotografiji izgled geometrijske preciznosti i emocionalno ostavljaju hladan utisak. Fotografija je oživljena ljudskom figurom u središtu kompozicije. Iako i sama figura podržava repetitivnost vertikalnih linija, izdvaja se, pre svega, kolorno (topla crvena boja u kontrastu s hladnom sivo-ljubičastom bojom i neonskim osvetljenjem) i zatim svojim nedefinisanim oblikom koji se suprotstavlja geometrijskoj pravilnosti arhitektonskog zdanja čuvenog arhitekta Ričarda Mejera

toga kako ga upotrebljavamo, takvu ćemo dinamiku ili ritmičnost postići. To znači da ritam iz nesvesne sfere prelazi u podsvesnu jer nas sâm autor fotografije, koji svesno koristi ritam, vodi kroz fotografiju, odnosno putem ritma podsvesno utiče na našu percepciju. Taj podsvesno stvoreni utisak od određenoj fotografiji jeste osnova za naš "svesni" stav i poimanje te iste fotografije. Zajedničko za uzorak i ritam jeste naše poimanje oba kao celine i jedinstva.

Znamo da u mnoštvu vizuelnih informacija kojima smo izloženi svaki dan i u svakom segmentu našeg života često vlada haos, odnosno, naš mozak vidi ih kao haos jer za apsorbovanje tog mnoštva informacija potrebna je neka organizacija koja će sve to dovesti u red. Upravo ritam, svojom harmoničnošću i repetitivnošću jednog te istog ili sličnog elementa, predstavlja taj red. Iz ovoga možemo još jednom zaključiti da upotrebom ritma fotograf u znatnoj meri određuje percepciju gledaoca. Kada autor želi da gledaočeva pažnja bude usmerena na celu fotografiju, da je posmatra kao koherentno delo koje u međusobnoj relaciji nekoliko elemenata stvara određenu atmosferu ili priču, upotrebiće kontinualni ritam koji nijedan drugi elemenat ne remeti. U tom slučaju "čitanje" fotografije je nešto sporije jer oko gledaoca prelazi sa jednog dela fotografije na drugi i slaže kockice mozaika u jedinstvenu sliku. Takve fotografije uglavnom su višeslojne, ali pomenuto "sporije" čitanje olakšava nam slojevitom analizu fotografije. Često nas podsećaju na kulise nekakve filmske ili pozorišne scene u kojima pozadina (eksterijer ili enterijer), dekor i kostim imaju jednako važnu ulogu za konačan doživljaj prikazane scene, događaja ili samo emocije. Za kontinualni ritam karakteristično je još i to da naše oko "plovi" po dvodimenzionalnom prostoru fotografije i s obzirom na to da ga ništa ne zaдржава, proizvoljno se vraća i kruži po njemu, po najinteresantnijim delovima slike.

Na drugu stranu prekidom ritma unosimo, muzički rečeno, sinkopu, tj. pojačavamo dinamiku. Iako je ovaj muzički termin možda prejak, u fotografiji čiji se akcenat stavlja na prekinuti ritam, uticaj na našu svest približno je

Kuba – fotografija levo: Iz mog hotela, fotografija desno: Restoran na ostrvu Santa Maria
Ove dve fotografije na prvi pogled slične su jer im se konstruktivna zasniva na istom principu – ritmičnosti vertikalnih linija. Fotografija desno odiše stabilnošću i mirnoćom, kao da je vreme stalo i da niko i ništa neće poremetiti ovu tišinu i red. Ritam je postignut repetitivnošću skoro svih elemenata prikazanih u fotografiji: teške crne vertikalne okvire prozora, jednake proporcije neba i mora u pozadini, sitni talasi mora, čaše na stolu, tanjiri, nasloni od stolica i krov od trske. Ništa nas ne remeti, možemo samo da budemo tihi učesnici ovog prizora ili isto tako tiho da iz njega izademo.
Druga fotografija, iz mog hotela, takođe odiše mirnoćom. Šarena zavesa obasjana je crvenim večernjim suncem i prenosi atmosferu smiraja dana bez ikakvog vetra. Ritam je opet postignut vertikalnim linijama nabora zavese, okvira terase, sunčevog odraza na zidu i geometrijski uokvirenog pogleda kroz prozor. Takođe, zavesa je karakteristična po specifičnom uzorku cveća koje dopunjuje ritmičnost vertikala. Iako izbalansirano svih polja u fotografiji prikazuje scenu kao veoma harmoničnu, za naše oko najinteresantnije jeste nebo koje vidimo kroz prozor – to je završna tačka kojoj oko uvek stremi. Pejzaž koji vidimo kroz prozor ne razlikuje se toliko svojim oblikom od ostalih elemenata (osim što formira pravilan oblik pravougaonika u kontrastu s izduženim vertikalama). Izdvaja se kolorno, tonski i psihološki. Ovdje značajnu ulogu ima naša podsvesna jer nam prozor, generalno posmatrano, služi da bismo gledali napolje, tamo negde u daljinu. Sve što je daleko od nas, neopipljivo i nejasno definisano nosi magijsku privlačnost i predstavlja centar našeg interesovanja

jednake jačine. Rezultat svega ovoga jeste da nam je jasno, bez ikakve sumnje, šta je akcenat u prikazanoj sceni. Vojvodanski pejzaž s malim drvetom u pozadini ilustruje ovakav efekat. Kod prekida ritma najvažnije je da upotrebite novi elemenat koji će se bilo vizuelno bilo smisaono razlikovati od elemenata koji kreiraju ritam. Iako je u navedenom primeru drvo koje je prekinulo ritam biljnog porekla jednako kao i žito, ono svojim zaobljenim linijama (krošnjom) prekida geometrijsku pravilnost vertikalnih linija ustalasanog žita. Znači, drvo nije strani elemenat u ovom pejzažu kao što bi to bili bandera, automobil, čovek... ali je vizuelno toliko jasno izdvojeno da nemamo dilemu o njegovoj ključnoj važnosti. Ovim kontrastom postignuta je i određena simbolika (koja ne mora biti svima prihvatljiva). Velikom ustalasanom polju žita suprotstavljeno je malo drvo kao simbol borbe, istrajnosti i snage slobodnog duha.

I na kraju, ritam, moglo bi se reći, suprotan je dominaciji – elementu dizajna o kojem smo pisali u broju 14. Za razliku od dominacije, kod koje je prvi utisak na gledaoca najvažniji, ritam zahteva postepeno sagledavanje oblika, forme, strukture i ponavlja se.

Fotografije Ivana Brezovca

DIGITALNA FOTO-LABORATORIJA

Šta se sve može uraditi sa snimljenim fotografijama, a posebno onim snimljenim digitalnim fotoaparatom koji je predviđen za tesnu saradnju s računarom

Priča o malom Coolpixu podigla je izgleda popriličnu prašinu. Skoro da ne prođe dan a da se neko od čitalaca ne javi telefonom i pita za neke detalje vezane za taj fotoaparat, kao i za sve ostale digitalne fotoaparate. Kako proizvođača i modela ima mnogo, a i broj im se povećava maltene mesečno, teško je znati sve o svakom aparatu, pa se ovim putem izvinjavamo svima koji su se javljali, ili imaju takvu nameru, ukoliko ne dobiju odgovor na svoje pitanje koje je vezano za modele drugih firmi. Druga bitna stvar jeste da nemam neki poseban razlog da pišem o mom digitalnom aparatu osim ličnog oduševljenja mogućnostima i načinom rada uz pomoć novih tehnologija.

Milan Živković

DSCN1870.JPG
CAMERA: E5000V1.6
METERING: MATRIX
MODE: M
SHUTTER: 1/1.000 s
APERTURE: F 6,7
EXP +/- 0.0
FOCAL LENGTH: f 17,5 mm (X1.0)
IMG ADJUST.: AUTO
SENSITIVITY: ISO 100
WHITEBAL.: SPEEDLIGHT
SHARPNESS: OFF
DATE: 13.11. 2002;01:04
QUALITY: FULL FINE
SATURATION: 0
FOCUS AREA: CENTER

Druga fotografija snimljena je na isti način i s istim modelom. Kao što možete videti, na ovoj fotografiji intervenisano je tako što je obrisan rub papirne pozadine i delimično su uklonjene senke koje smetaju. Ovo je urađeno uz pomoć alatke Rubber (Clone) Stamp Tool, koja vam je, kako pretpostavljam, sada već dobro poznata iz prvog teksta o digitalnoj laboratoriji.

DSCN1874.JPG
CAMERA: E5000V1.6
METERING: MATRIX
MODE: M
SHUTTER: 1/1.000 s
APERTURE: F7,8
EXP +/- 0.0
FOCAL LENGTH: f 9,7mm (X 1.0)
IMG ADJUST.: AUTO
SENSITIVITY: ISO 100
WHITEBAL.: SPEEDLIGHT
SHARPNESS: OFF
DATE: 13.11. 2002; 00:54
QUALITY: FULL FINE
SATURATION: 0
FOCUS AREA: TOP

Selective Colors] i nivoi osvetljenja [Image Adjust > Levels], što je bilo neophodno jer je različitost veličine bele površine iza modela delimično uticala na količinu svetla (više bele površine = manja blenda = tamniji model), a samo snimanje bilo bi suviše sporo da su parametri korigovani svaki put ponaosob. Blage senke koje su se javljale iza modela uklanjane su pomoću opcije za podešavanje pojedinačnih boja Image > Adjustments > Selective Colors tako što je iz bele boje uklanjana crna.

DSCN3586.JPG
CAMERA: E5000V1.6
METERING: AF SPOT
MODE: A
SHUTTER: 1/4s
APERTURE: F 6,0
EXP +/- 0,3
FOCAL LENGTH: f14,9mm(X 1.0)
IMG ADJUST.: AUTO
SENSITIVITY: ISO100
WHITEBAL.: PRESET
SHARPNESS: OFF
DATE: 31.1.2003; 16:49
QUALITY: FULL FINE
SATURATION: 0
FOCUS AREA: TOP

→ Prva od fotografija snimljena je pod studijskom fleš rasvetom. Korišćene su dve fleš glave Metz od po 1000 W/s sa svetlom raspršenim uz pomoć kišobrana sa sivom, metalik difuznom površinom. Podešavanje rasvete obavljeno je uz pomoć fleš-metra. Model na slici jeste Jovana i slika je reprodukovana bez ikakve korekcije i podešavanja u računaru

Sva podešavanja odrađena su manuelno, a parametre snimanja možete videti iskopirane direktno iz txt fajla koji aparat generiše za svaki snimak. Izuzetno jako i kvalitetno svetlo dozvolilo je luksuz snimanja iz ruke tako da su i model i fotograf imali apsolutnu slobodu

→ Sledeće fotografije su s probnog snimanja, a model je bila Zlata. Snimanje je uz pomoć dva klasična studijska reflektora od po 1.000 W. Jedan od reflektora je osvetljivao belu, reflektujuću površinu ispred modela, a drugi je davao svetlo koje se reflektovalo od bele tavanice. Izmerena je temperatura svetla i određen balans bele boje. Parametri snimanja takođe su iskopirani iz fajla s podacima o snimanju. Sve fotografije su zbog dugih ekspozicija snimljene sa stativa, što je donekle ograničilo slobodu u kretanju. Na fotografijama su podešavani balans boja [Image Adjust >

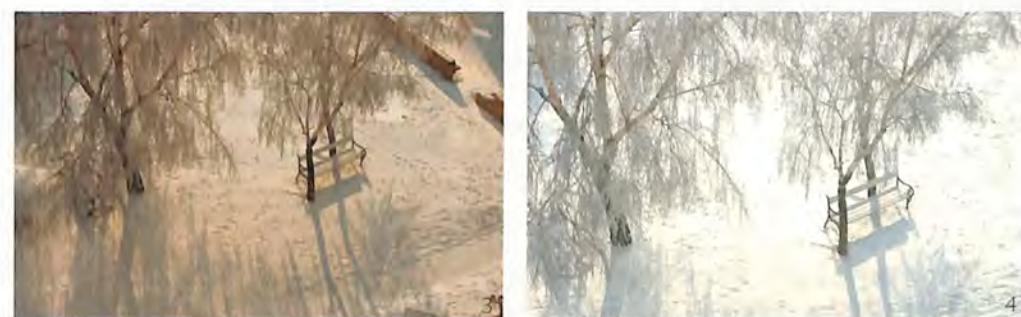

→ Sledeću fotografiju iskoristićemo za dva cilja: pokazaćemo koliko kvalitetan snimak može da bude i preselićemo se u našu digitalnu laboratoriju u kojoj ćemo izvući detalj sa jednog snimka. Fotografija saobraćajnog znaka snimljena je iz ruke po lepom sunčanom danu. Pri samom snimanju nisam mnogo obraćao pažnju na detalje od kojih je jedan izuzetno bitan – krilata lisna vaša koja lebdi upetljena u paučinu ispred plavo-bele šipke na koju se projektuje njena senka. Snimak je urađen u punom kvalitetu i na memorijsku karticu sačuvan u tiff formatu. Mislim da je svaki dalji komentar suvišan.

→ Ulaskom u digitalnu laboratoriju obradićemo neke fotografije koje će nam poslužiti za uvežbavanje rada s elementima koje smo već upoznali, a i nekim novim od kojih može da se sastoji slika u našoj virtualnoj laboratoriji. Na sledećih nekoliko primera vidimo šta se sve može uraditi samo upotrebom alatki Rubber (Clone) Stamp Tool i Healing Brush Tool.

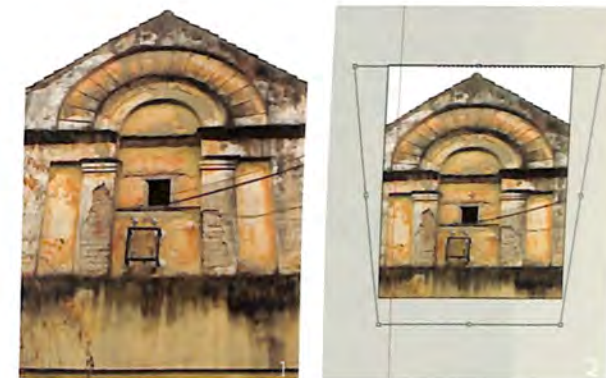

Slika drveta okovanog injem (1 i 2) snimljena je u gradu i u pozadini se videla zgrada. Sunce koje se probijalo između drugih zgrada ostavilo je traku svetla u donjem desnom uglu. Sve ove nedostatke uklonili smo bez ikakvog maskiranja, selektovanja i drugih akcija jednostavnim kloniranjem. Na kraju rada samo smo odredili nov izrez slike.

Fotografija parka pod snegom (sl. 3 i 4) još jedan je primer kako je moguće ispraviti eventualne greške pri snimanju. Na originalnom snimku nije primenjena opcija za merenje balansa belog, vidi se deo zida, deo zgrade, a drvo je neželjeno ispred klupe. Sve to ispravljeno je na obrađenoj fotografiji samo uz pomoć alata koje smo koristili i na prvoj fotografiji.

Fotografija na kojoj deda pokazuje unuku konja, snimljena je u trenutku bez nekog naročito kadra. Nakon određivanja novog izreza ostao je deo kuće u pozadini, koji je takođe uklonjen samo upotrebom alata za kloniranje.

→ A sada ćemo se malo poigrati perspektivom. Ako pažljivo pogledate prvu, originalnu fotografiju, primetićete da linije perspektive konvergiraju prema gore jer je kuća snimljena izbliza i odozdo. Ukoliko ste pročitali tekst pod nazivom "Da li vam se ruši kuća" (REFOTO br. 12), videćete koliko je komplikovano zadržati perspektivu ispravnom. Snimanje digitalnim aparatom i upotreba računara omogućili su da se ovakav problem rešava izuzetno lako. Selektovaćemo celu sliku komandom [Select > All (Ctrl+A)]. Kao osnovu po kojoj ćemo da radimo povučemo jednu ili više pomoćnih vertikalnih linija. Zatim ćemo iskoristiti komandu Edit > Transform > Distort i polako povlačiti kontrolne ručke dok ne dovedemo vertikalne i horizontalne linije u ispravan položaj. Kako smo parametre snimanja odredili s fasade kuće koja je bila u senci, nebo u pozadini je potpuno belo i bez ikakvih detalja. Oblake ćemo dodati veoma jednostavno i za to ćemo iskoristiti jedan od bezbroj Photoshopovih filtera. Prvo ćemo alatkom Magic Wand Tool (W) napraviti selekciju bele površine koju ćemo zatim omekšati za vrednost od recimo 3 pixela [Select > Modify > Feather-3 pix]. Zatim ćemo s palete boja – kartica Swatches izabrati jednu svetlu, a zatim i jednu tamnoplavu boju. Kada izaberemo prvu boju, pritisnućemo taster X da bismo promenili mesto bojama (Foreground – Background Color) ili ćemo kliknuti na malu strelicu pored boja na osnovnom Tool Baru. Zatim primenimo filter komandom [Filter > Render > Clouds]. Dobićemo izgled oblaka približan slici treće kuće. Da bismo ublažili ovaj efekat, primenićemo veoma korisnu opciju izbledivanja – Fade. Nalazi se pod [Edit > Fade]. U našem slučaju vrednost Opacity bila je 20%.

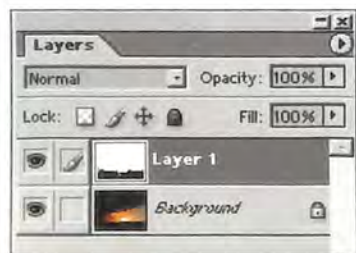
Priča o digitalnoj laboratoriji spremna je za sledeći korak – nastavljamo priču o tome šta se sve može uraditi sa snimljenim fotografijama, a posebno digitalnim fotoaparatom koji je i predviđen za tesnu saradnju s kućnim računom. I kao što je u klasičnoj laboratoriji rad vezan za dobro poznavanje upotrebe materijala i uređaja, i ovde je priča identična. Do dobre slike dolazi se samo poznavanjem alata i pravilnim načinom izbora i njihove upotrebe. Kako je udoban rad vezan za brzinu, pristup alatima moguć je i putem prečica s tastature. Kao i do sada, komande ćemo označiti tako da su sve akcije vezane za menije u uglastim zagradama, a komande s tastature ili takozvane prečice (Shortcutovi) u klasičnim zagradama.

→ Šetajući pored Dunava snimili smo usamljenu kuću. Nažalost, u tom trenutku nebo je bilo još uvek presvetlo i bez izraženih oblaka. Ali ideja nije ni bila da se snimak iskoristi takav kakav jeste, već da se silueta kuće iskoristi kao osnova za montažu. Pola sata kasnije snimljen je zalazak sunca bogat bojama i na sasvim drugom mestu. Ono što ovom snimku nedostaje jesu detalji, a njih imamo na prvom snimku.

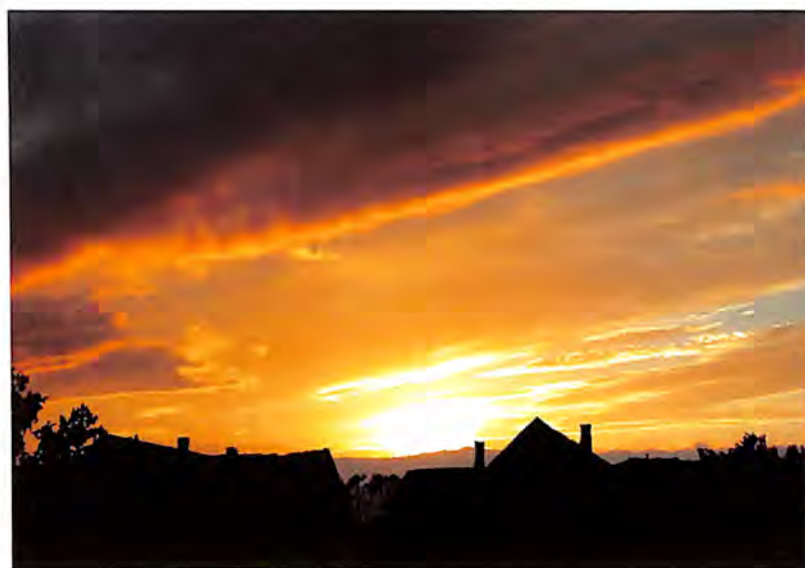

Prvi snimak spremamo za montažu tako što ga konvertujemo u crno-belu sliku [Image > Mode > Grayscale], a zatim povećamo kontrast [Image > Adjustments > Levels (Ctrl+L)]. Preostale tragove oblaka obrišemo gumicom [Eraser Tool (E)]. Da bismo siluetu kuće preneli na drugu sliku, moramo taj deo da odvojimo od ostatka slike. To ćemo najbrže uraditi alatomk Magic Wand Tool (W) kojom kliknemo u tamni deo slike i selektujemo samo siluetu. Alatu za selekciju kontroliramo putem opcije Tolerance – veći broj znači da ćemo selektovati više sličnih detalja – u ovom slučaju i sive delove

način da to uradimo jeste iz menija [Select > Similar], kada program selektuje sve što je slično onome što smo mi odredili prvim selektovanjem. Selekciju ćemo blago omekšati (da ne bismo imali oštre ivice) komandom Select > Feather (Alt+Ctrl+D) za vrednost od, recimo, 2 piksela. Zatim predemo na drugu fotografiju i spustimo sadržaj Clipboarda pritiskom na Ctrl + V ili [Edit > Paste].

Na fotografiji oblaka pojavila se kuća, ali ono što je mnogo bitnije da primetite jeste to da je kartica s oznakom Layers (Slojevi) dobila pored osnovne linije pod imenom Background još jednu pod imenom Layer 1. Tom sloju daćemo ime "silueta" tako što dva puta kliknemo na tekst i zatim ukucamo novo ime. Možda vam to u ovom trenutku neće izgledati bitno, ali broj Layera u nekim kompleksnim montažama može biti popriličan, a onda je snalaženje bez ovih oznaka teško.

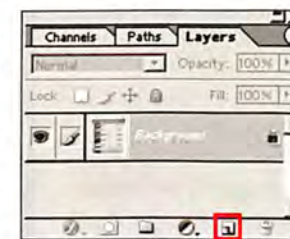
Naša silueta "pala" je po sredini slike – pomeramo je u donji deo alatomk Move Tool (V) ili klikom miša uz pritisnut taster Ctrl. Za fina pomeranja možemo iskoristiti i strelice (tastere) za pozicioniranje. Mali trik koji nam može pomoći kada radimo montažu s malim detaljima – selektovaćemo deo slike gde želimo da spustimo ono što smo iskopirali i zatim spustimo kopiju. Na taj način nećemo morati da tražimo gde nam je detalj, što je posebno korisno kada radimo s veoma povećanom osnovnom slikom. Tako smo dobili sliku na kojoj imamo dva sloja i koju ćemo sačuvati [File > Save As > Silueta (Shift+Ctrl+S)], a možemo je sačuvati jedino u PhotoShopovom formatu (.psd). Ukoliko povećamo i pogledamo deo slike, primetićemo da

je na našoj kopiji ivica blago bela jer smo omekšavali selekciju. Tu belinu iskoristićemo da izgleda kao vrsno svetlo tako što ćemo izvesti podešavanje [Image > Adjustments > Selective Colors] i korigovati belu boju oduzimanjem cijana i dodavanjem magente, žute i crne boje. Ukoliko je potrebno uraditi nešto na podlozi, selektovaćemo nju iz menija Layers.

U ovom slučaju želja nam je da se vidi sunce na zalasku i to ćemo uraditi tako što selektujemo celu sliku [Edit > Select All (Ctrl+A)] a zatim povećamo podlogu [Edit > Transform > Scale]. Mali trik koji će nam pomoći da transformisanje ide iz željene tačke jeste da oznaku centra pomerimo tamo gde nam treba, u ovom slučaju, prema suncu. Dizalicu koja se vidi u uglu na horizontu uklanjamo uz pomoć alatke Stamp Tool ili Healing Brush. Prosvetlimo još i donji deo slike tako što ga selektujemo i selekciju omekšamo za vrednost od recimo 200 piksela, a potom doteramo sliku komandom [Image > Adjust > Levels]. Na taj način dobili smo istaknut drugi plan naše montaže. Ako smo zadovoljni postignutim, sliku ćemo sačuvati u formatu koji je podesan za štampu na kolor štampaču ili u fotografskoj radnji koja ima mogućnost izrade digitalnih slika i to tako što prvo spojimo naše slojeve komandom [Layer > Flatten Image], a zatim je sačuvamo u formatu .jpg.

→ Postoji još jedan način da se dođe do ovog rezultata i upoznavanje s njim koristiće nam iz više razloga. Ali da se vratimo na početak. Umesto da selektujemo samo tamne partije, selektovaćemo celu crno-belu sliku [Edit > Select All (Ctrl+A)] i iskopirati je u Clipboard. Dok kopiju spuštamo na sliku, aktiviraćemo karticu Channels i klikom na mali trougao otvoriti meni i kliknuti na opciju New Channel. Daćemo mu ime silueta i u njega spustiti sadržaj Clipboarda. Na taj način smo napravili naš prvi alfa kanal – sačuvanu selekciju. Na ovaj način sačuvamo selekcije koje nam mogu kasnije zatrebati. Vratimo se slici klikom na karticu Layers i odabraćemo Background kao sloj u kome ćemo da radimo dalje. Naš alfa kanal iskoristićemo komandom Select > Load Selection. Primetićemo da je selektovano ono na čemu mi ne želimo da radimo, pa ćemo i selekciju okrenuti [Select > Inverse (Shift+Ctrl+I)], a potom i pozicionirati tako što aktiviramo bilo koju alatku za selektovanje i pomerimo selekciju (ukoliko želimo da je pomeramo ravno pritisnemo i taster Shift). Zatim taj selektovani deo potamnimmo već poznatim komandama. Delove slike koji nisu dovoljno crni obojimo četkom – Brush Tool i crnom bojom. Ukoliko ne želite da dirate originalnu sliku, možete duplirati postojeći sloj jednostavnim odvlačenjem na ikonicu New Layer (koja se nalazi na dnu kartice Layers) i zatim intervenisati na njemu. Isto tako, umesto naknadnog bojenja možemo da

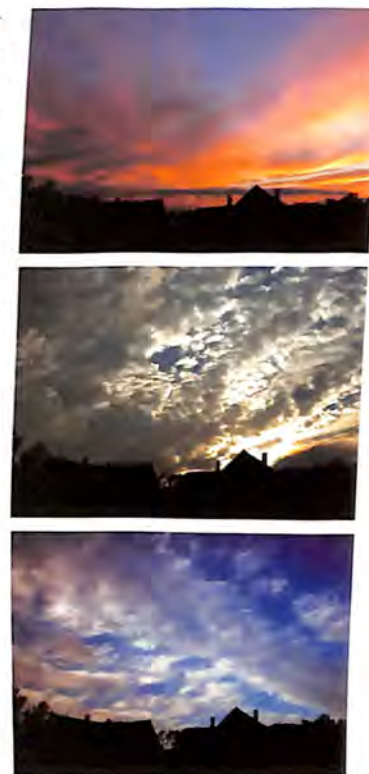

→ U nastavku ćemo pokazati kako se od dva snimka, bez velike muke, može napraviti montaža u računaru nova fotografija. Jato galebova prilaskom ljudi uplašeno je uzletelo i tada nije bilo puno vremena za razmišljanje o kadru. Snimljene su tri fotografije, od kojih nijedna ne može da posluži za bilo šta drugo osim kao dokument da su galebovi bili na ledu. Nakon toga snimljeno je bezbroj fotografija čamaca okovanih ledom. Kombinovanjem jednog od ovih snimaka sa snimcima galebova dobijena je treća, da je tako nazovemo, kompletna fotografija.

Kombinovanje fotografija i montažu počinjemo tako što snimku čamca menjamo veličinu da bismo dobili prostor u koji ćemo ubaciti snimak galebova. To radimo komandom [Image > Canvas Size] gde veličinu radne površine povećavamo dvostruko počev od donje strane prema gore (fotografija 1). Nakon toga selektujemo snimak galebova ili ga iskopiramo

napravimo novi sloj komandom Layer > New Layer, zatim učitamo selekciju i obojimo je Paint Bucket Toolom (K ili G) tako što izaberemo boju kojom ćemo obojiti selektovani prostor (u ovom slučaju crnom bojom) i kliknemo bilo gde unutar selekcije. Nekoliko različitih snimaka oblaka iskoristićemo su da bi se pokazalo kako slika može da izgleda – kao da smo na isto mesto dolazili nekoliko puta i snimali različite zalaske sunca. Kao što vidite, mogućnosti su neograničene i do sličnih rezultata možete doći na nekoliko različitih načina. Koji ćete u kom trenutku upotrebiti zavisi samo od poznavanja programa i željenog rezultata. U ovom delu naše priče o digitalnoj fotolaboratoriji upoznali smo se s upotrebom slojeva – Layers, upotrebom kanala – Channels i alatki za bojenje. Obradu slike i njena inicijalna podešavanja upoznali smo u prethodnom delu priče o digitalnoj laboratoriji.

u Clipboard [Ctrl+A, Ctrl+C] ili jednostavnije pritiskom na taster Ctrl, klikom miša na sliku i povlačenjem na sliku čamca. Na taj način dobili smo novi sloj kome ćemo dati naziv galebovi. Precizno ga pozicioniramo alatomk Move Tool (fotografija 2). Kao što vidimo na sledećoj slici, ono što moramo promeniti jeste oštar prelaz (granica) između dve slike. To ćemo promeniti tako što alatomk Rectangular Marquee Tool (M) selektujemo deo sloja u kome su galebovi. Dobijenu selekciju moramo da omekšamo komandom [Select > Feather] za vrednost od recimo 100 piksela. Zatim jednostavno pritisnemo taster kojim brišemo - Del. Na taj način dobili smo mekan prelaz između dve slike. Slojeve spajamo već poznatom komandom Layer > Flatten Image. Zatim ćemo iskopirati deo jata galebova sa druge slike. Da bismo to uradili ne moramo da prebacujemo sliku jer Photoshop dozvoljava kopiranje sa jedne na drugu sliku. Uz pomoć alatke Stamp Tool (S) postavimo dve slike jednu pored druge i definisati mesto odakle počinjemo kloniranje komandom Alt + klik mišem (fotografija 3). Zatim predemo na sliku gde

hoćemo da ubacimo galebove i povećamo brojnost njihovog jata. Klonirati možemo direktno na samu sliku ili još bolje u novi sloj koji kreiramo komandom [Layer > New Layer]. Rad u novom sloju koristan je zbog eventualnih grešaka jer ukoliko radite na samoj slici a niste povećali broj Undo opcija bilo zbog toga što ste to zaboravili da uradite ili zbog slabijeg računara, može se desiti da ne možete da ispravite učinjenu grešku. Ovako samo bacite sloj u kantu za đubre i krenete iz početka (fotografija 4). Na kraju rada spojite slojeve (Flatten Image) i podesite nivoe osvetljenja i boje (fotografija 5).

Kenneth Kobre

FOTONOVINARSTVO – vizuelni pristupi

Profesionalci tačno znaju koji je to momenat koji traže i često prave stotine, pa čak i hiljade snimaka čekajući onaj pravi trenutak za koji su sigurni da će pružiti zanimljivu priču

Opšti plan daje prikaz scene

Kada bi čitalac bio na mestu događaja, on bi iz mase pomerao pogled od jednog kraja ka drugom i tako bi stvorio panoramski snimak svega što se događa. Opšti plan događaja daje posmatraču sličan prikaz. On pomaže čitaocu da se orijentise u sceni. Za neke priče taj široki plan biće opšti snimak jedne prostorije. Za neke, biće to prikaz jedne gradske četvrti, a za neke, opet, možda vazdušni snimak čitavog naselja. Ti snimci prikazuju gde se događaj odigrava: u zatvorenom prostoru, na otvorenom, u nekom predelu, gradu, selu, na moru, po danu, po noći itd. U slučaju sprečavanja demonstracija, opšti plan prikazaće koliki je broj demonstranata s jedne i policajaca s druge strane dok stoje jedni prema drugima. Takvi snimci omogućuju posmatraču da da sud o veličini događaja i proceni njenu važnost. Margaret Burk-Vajt (Margaret Bourke-White), član stalnog tima *Life* magazina, fotografisala je opšte planove na svakom snimanju, čak i

onda kada je bila sigurna da se neće štampati. Njima je upućivala urednike u sam događaj koji je posle bio prikazan drugim fotografijama. Opšti planovi najčešće se prave iz gornjeg rakursa i ponekad je potrebna i snalažljivost fotografa da bi se popeo na najrazličitija mesta ili pak da kupi ili pozajmi iz najbliže radnje velike merdevine. Ako je događaj u zatvorenoj prostoriji, najčešće će i stolica završiti posao. Za takve snimke upotrebljavaju se uglavnom širokougaoni objektiv. Često je neophodno i iznajmljivanje helikoptera ili malih aviona, naročito kada su u pitanju poplave ili druge prirodne katastrofe.

Srednji plan daje priču o događaju

Snimak srednjeg plana trebalo bi da ispriča u jednoj slici celu priču. Da bi prikazao radnju, treba da bude fotografisan iz dovoljne blizine, a opet dovoljno daleko da bi povezao aktera radnje s okolinom. On treba da sadrži sve ele-

mente koji su bitni za događaj. Kao što je to "lid" u novinskoj priči, tako ovakva fotografija mora da da sve informacije koje su bitne za događaj, sažete u jednoj jedinosti fotografiji. Ona bi trebalo da bude nešto kao sadržaj priče.

Fotografija saobraćajne nesreće može da prikaže žrtve u prvom, a slupani auto u drugom planu. Bez vozila na fotografiji posmatrač ne bi mogao da stekne utisak o veličini nesreće, a prikazivanje samo slupanih kola umanjilo bi utisak o intenzitetu nesreće. Tek kombinacijom ta dva elementa dobija se kompletan utisak o dramatičnosti nesreće. Takvi će snimci davati utisak dramatičnosti i pri snimanju akcije. Kod njih se, međutim, mora predvideti gde, šta i kako može da se odvija. Ako se na demonstracijama ugleda demonstrant koji se žustro raspravlja s policajcem, može se predvideti da bi posledica toga moglo biti hapšenje ili pak batine na licu mesta. U takvim slučajevima treba nišanići aparatom u tom pravcu i ne čekati s podizanjem aparata tek kada tuča započne. Ako se budete kolebali, događaj može da prođe dok vi podignete aparat. Za ovakva snimanja najbolje će poslužiti širokougaoni objektiv od 24 ili 28 mm, ali i normalni objektiv.

Krupni plan daje veću dramatičnost

Krupni plan daje dramatiku događaju i dovodi do intimizacije posmatrača s učesnikom događaja, nalik na susret "oči u oči", bilo da se na takvim fotografijama oslikavaju nečiji bol, sreća ili neko drugo stanje koje će izmamiti neko raspoloženje kod posmatrača. Koliko blizu treba biti da bi se napravio takav snimak? Krupni plan treba da izdvoji neki element i da ga uveća. To ne mora da znači da na takvim fotografijama mora da bude i lik neke osobe. Ponekad i snimak stvari vezanih za objekt iz priče može da iskaže mnogo veću dramatiku od samog lika. Snimak lutke u blatu ili ruševini može da ostavi mnogo jači utisak od opšte slike neke poplave ili razaranja druge vrste. Objektiv s većom žižnom daljinom, od 200 mm na primer, omogućuje fotografu da bude manje upadljiv pri snimanju ovakvih scena. Teleobjektivi imaju pri tom i manju dubinsku

Da i sasvim krupan plan može da bude dramatičan pokazuje ova fotografija ruke, očiju lutke i samo jednog oka devojčice koji će sasvim sigurno privući pažnju čitaoca

© Richard Koci-Hernandez / Kenneth Kobre: Photo Journalism – The Professionals' Approach

© Aladin Bakhit, Kikindske

Da bi snimio ovu fotografiju u ravničarskom selu, Aladin Bakhit, fotoreporter Kikindskih novina, popeo se na stub PTT odašiljača i time pružio prikaz kakav običan posmatrač nije bio u prilici da vidi

oštrinu, pa su i zbog toga pogodni za snimanje krupnih planova jer će objekat biti više istaknut u odnosu na neoštru pozadinu. Neki fotografi koriste za ovakva snimanja i makroobjektive ili normalne objektivne s mehom ili telekonverterom, što im omogućava da uvećaju i sasvim sitne predmete.

Snimci odozgo ili odozdo daju novu perspektivu

Dok većina ljudi svet gleda iz perspektive nekoga ko sedi ili stoji, fotograf može snimajući s visine ili odozdo da učini svoje fotografije interesantnijim i često privlačnijim. Čak i kada se snima u zatvorenoj prostoriji, može se eksperimentisati tako što se stane na stolicu ili pak sedne na pod. Umesto da stalno snimate s "visine očiju", pokušajte na svakom snimanju da otkrijete neko mesto na koje biste mogli da se popnete i napravite snimak odozgo. Mnogi refleksi aparati imaju prizmu koja se skida i to omogućava spuštanje aparata sasvim nisko, a da pri tom ipak možete da kontrolišete kadar.

Fotografisanje širokim objektivom

Volter Grin (Walter Green) koji radi godinama za AP naglašava da je većinu svojih srednjih kadrova snimio objektivom od 24 mm tako što je objektu snimanja prilazio ekstremno blizu, ispunjavajući ceo kadar bitnim elementima. To je doprinelo da odnos posmatrača prema slici bude mnogo intimniji. Prilazeći sasvim blizu objektu Green ga naglašava, a širokougaoni objektiv opet beleži dosta od pozadine, što ističe odnos objekta iz prvog plana

prema elementima fotografije u pozadini. Eugen Ričards (Eugene Richards) je fotograf koji je osvojio mnogo nagrada, a njegov široki objektiv obuhvata elemente fotografije nalik na ruke majke koja obujmljuje svoju decu. Jedna od njegovih nagrađenih fotografija prikazuje u sasvim desnom uglu mali mrtvački sanduk, onda pogled vodi dalje po slici na sedište mrtvačkih kola, dok je u krajnjem levom uglu jedan dečak. Ovo je primer kako se od sasvim različitih i široko razbacanih elemenata može izgraditi slika koja govori mnogo. Inače, ovaj fotograf je autor više zanimljivih knjiga (Cocaine True, Cocaine Blue, The Knife and Gun Club).

Distorzija širokougaonog objektivna

Kupovinom širokougaonog objektivna nećete ipak moći da rešite sve probleme. Što je širi objektiv, to je veća verovatnoća da će delovi fotografije biti iskrivljeni i zbog blizine snimanja znatno uvećani, naročito oni u prvom planu. A ako se snima iz gornjeg ili donjeg rakursa, efekat ovog objektivna biće još izraženiji. Jedino ako se ovim objektivima snima tako da leđa aparata budu sasvim vertikalna i potpuno paralelna s objektima na fotografiji mogu da se izbegnu krivljenja.

Različiti stilovi fotografisanja

Fotograf će ostati na mestu događaja snimajući sve dok je to potrebno i u zavisnosti od toga koliko ima vremena na raspolaganju. Amateri naprave uglavnom nekoliko snimaka očekujući da će jedan od njih biti baš onaj pravi, dok profesionalci tačno znaju koji je to momenat koji traže i često prave stotine, pa čak i hiljade snimaka čekajući onaj pravi trenutak za koji su sigurni da će pružiti zanimljivu priču. George Tames, nekadašnji fotograf *New York Timesa*, jednom je rekao: "Kada ugledate fotografiju, treba da je snimate odmah. Retko, u stvari, skoro nikada nećete moći da ponovite isti trenutak. Zato nikada ne oklevajte s pritiskanjem okidača."

Kontakt kopija novajlije imaće trideset šest sasvim različitih kvadrata, a profesionalac će vizuelno istraživati svaku scenu tako što će snimati različite momente iste scene iz različitih uglova tražeći pravu sliku. To najčešće znači da će napraviti nekoliko snimaka sa jednog mesta, pa će onda da promeni ugao snimanja i tako sve dok mu se ne učini da ima željenu fotografiju. Pri tom, vodiće računa pri izboru ugla i o svim elementima koji će se naći na fotografiji, kako u prednjem planu, tako i u pozadini.

Nepriistrasno beleženje događaja

Šta razlikuje novinsku fotografiju od drugih fotožanrova? Stil fotožurnalizma trebalo bi da bude nepriistrasan. Dobar fotoreporter razvio je instinkt da bude na pravom mestu u pravom vreme, s dobro odabranim aparatom i objektivom. On često krade fotografije nalik na džeparoša, tako da fotografisana osoba i ne zna da je snimana. Fotoreporter će prikazati na svojim fotografijama prave emocije snimane osobe. Donekle, oni mogu da organizuju nešto u kadru, ali nenametljivo i ne direktno. Rezultat će uvek zavisiti od sposobnosti fotografa da ne ometa i ne prekida događaj. Tako snimljene osobe neće gledati u aparat. Pogled pravo u aparat najčešće navodi posmatrača fotografije na pomisao da je snimana osoba primetila fotografa ili čak i da je glumila za fotografiju.

Fotografisanje "skrivenom kamerom"

Slično lovcu koji žrtvu posmatra kroz uređaj za nišanje, i fotoreporter posmatra svoj objekt snimanja kroz teleobjektive različitih dužina čekajući i predviđajući pravi trenutak za okidanje, stojeći bilo na drugom kraju neke prostorije ili na drugoj strani ulice, udaljen i nepripremljen. Kod takvih snimanja strpljenje je najbolja stvar kojom se možete "naoružati". Po savetu osoblja iz bolnice za kućne ljubimce, Džordž Martel (George Martell) iz *Boston Heraldsa*, čekao je čoveka s povređenim psom koga je svakog dana dovozio u dečjim kolicima na previjanje, pošto nije mogao da ga nosi zbog bolesti srca od koje je i sam patio. S objektivom od 300 mm Martel je bio u mogućnosti da neprimećen snima njihov dolazak. On je tako čekajući snimio nežan momenat koji je zahvaljujući velikom otvoru blende i maloj du-

Fotografija iz gornjeg rakursa članova motociklističkog kluba prikazuje brojnost, "uniformisanost" učesnika i veličinu manifestacije

© Richard Koci-Hernandez / Kenneth Kobre: Photo Journalism – The Professionals' Approach

binskoj oštini sasvim istaknut na fotografiji. Mnogi fotografi, međutim, umesto da ostanu neprimećeni, koriste sasvim suprotan način snimanja, koji bismo mogli nazvati "okini iznenađa i beži" pristupom. Oni snimaju svoje skrivene fotografije, tako što prolaze pored objekta, podignu naglo fotoaparata sa širokougaonim objektivom, uoštre, okinu i odu dalje. Ovakvu vrstu fotografije radi Anri Kartije-Breson (Henri Cartier-Bresson). On bi zastao ispred osobe koju će snimati, lagano podigao svoju Lajku, uoštrio i načinio nekoliko snimaka dok osoba ide ka njemu. Ovaj način snimanja ostavlja snimane osobe ipak u prirodnoj i nenameštenoj pozi.

Norm Šafer (Norm Shafer) iz Frederiksburškog *Free-Lance Stara* je snimajući paradu u Virdžiniji odlučio da korača paralelno sa dvojicom dečaka s bubnjevima. On je na svom aparatu imao objektiv od 24 mm. U jednom trenutku dečaci su počeli da se prepiru, pa i da se biju palicama. Potom je pritrčala majka jednog od dečaka i izvukla ga napolje. Šafer je nastavio i to da snima, ali je fotografija kada dečak umesto u bubanj udara palicom svog para bio onaj pravi, a fotografa nisu ni primetili. Ponekad neće ni biti potrebno da se fotograf krije. U mnogim situacijama su osobe koje treba snimiti toliko zauzete svojim poslom da fotografi

s manuelnim uoštravanjem, "švenkuje" aparatom i zaustavite se pred objektom samo za onoliko koliko je potrebno da biste brzo uoštrili. Kod širokougaonih objektivu možete da uoštrite i okolne predmete koji su na približno istoj udaljenosti, ali pri radu teleobjektivima moraćete ipak precizno da uoštravate. Mnogi fotografi u kritičnim situacijama drže na fotoaparatu neki od širokougaonih objektivu sa sasvim zatvorenim blendom i tako imaju veliku dubinsku oštrinu i ne moraju da uoštravaju. Svetlo uvek merite na nekom okolnom mestu koje je slično osvetljeno kao i objekat koji ćete snimati. Ako merite na njima samima, privući ćete njihovu pažnju.

Kada imate već podešen fotoaparata, ostaje samo da čekate na pravi momenat. Ako imate autofokusne objektivu, oni će vam još više olakšati rad i osiguraće da ostanete neprimećeni, a možete da koristite i velike otvore blende pošto veoma precizno uoštravaju objekat koji će te snimati.

Intuicija i izbor pravog trenutka

Fotograf koji pravi skrivene fotografije mora imati osobine dobrog prognostičara vremena. On mora da pogada šta bi moglo da se desi kada ugleda neku zanimljivu situaciju. Ako neki dečaci stoje jedan naspram drugog sa stisnutim

fotografiju. Nju ipak mora videti fotograf i zabeležiti je fotoaparatom, a ne obratno, da fotoaparata beleži sam.

Skrivene fotografije, kada se zna da je fotograf tu isto su moguće. U tim situacijama treba navići okolinu na prisutnost fotografa i kroz izvesno vreme osobe koje učestvuju u događaju pretače da vode računa o njemu i ponašaće se prirodno. Kerol Gazi (Carol Guzy) iz *The Washington Posta* kaže da se "muva" oko učesnika događaja i ne snima uopšte dok se oni sasvim ne naviknu na njeno prisustvo i tek tada započinje sa snimanjem. I Dajna Voker (Diana Walker), koja najčešće snima fotografije iza scene u Beloj kući, za *Time* magazin kaže da su se ljudi već navikli na njeno prisustvo, ali ona pri tom izbegava i razgovore s osobama koje će snimati da im ne bi privukla pažnju na sebe.

I jedan od poslednjih saveta za ovakva snimanja bio bi da uvek sačuvate jedan snimak na filmu dok se vraćate s događaja, odnosno da nikada ne idete nigde s praznim aparatom. Nikada se ne zna šta se sve može nepredviđeno dogoditi. A ako predviđate da nešto treba da se dogodi, promenite uvek film pre tog događanja da se ne bi desilo da on prođe baš u trenutku kada morate da stavljate drugi film. Kada imate još praznog filma u aparatu slično je situaciji kada imate uvek nešto novca na račun u banci. Možda ga

Fotografije © Imre Szabó

Opšti snimak, snimljen širokougaonim objektivom od 20 mm odozgo, jasno pokazuje odnos snaga demonstranata i policije, a fotografija izbliza, snimljena istim objektivom, pokazuje svu dramatičnost na demonstracijama u Beogradu početkom 1997. godine

mogu nesmetano da ih snimaju, a da ove uopšte ne obraćaju pažnju na njih.

Nosite uvek podešen aparat

Bez obzira na to da li radite manuelnim fotoaparatom ili onima s automatikom, uvek ih nosite podešene. Ako budete birali blendu i ekspoziciju ili vrstu automatike tek kada podignete fotoaparata pre snimanja, privući ćete pažnju snimane osobe i time će često biti uništen očekivani snimak. Odaberite i odgovarajući objektiv pre podizanja aparata. Ako koristite objektivu

pesnicama gledajući se besno, verovatno će se i potući. Par koji se drži za ruke će se možda i poljubiti. Kao i meteorolog, fotograf treba da predvidi sve, da odabere pravi objektiv, obavi sva pretpodešavanja na aparatu i čeka. Ali će se dešavati ponekad da su predviđanja bila pogrešna i to ne bi trebalo da vas obeshrabri.

Fotograf mora da odabere pravi momenat za snimanje, a svaki događaj ima taj neki najbitniji momenat. U nekim od tih slučajeva pomoći će snimanje motorom više fotografija zaredom, ali to samo po sebi neće obezbediti baš onu pravu

nećete upotrebiti, ali ako zatreba, nećete propustiti događaj.

U ovom poglavlju Kobre daje savete kako prodati fotografiju, ali pošto su po našem mišljenju ti saveti sasvim neprimenjivi u uslovima u kojima rade naši čitaoci, njih ćemo preskočiti, izuzev jednog. Krećite se što je moguće više u krugovima gde se okupljaju urednici fotografije, imajte kontakt s njima i kad god imate dobru fotografiju, nudite je redom, bez oklevanja i odmah. Ako čekate, najčešće će fotografija izgubiti prvobitni značaj. I nemojte se obeshrabiti ako vam je odbiju.

OLYMPUS

THE VISIBLE DIFFERENCE

NOVI OLYMPUS ULTRA KOMPAKTNI C-50 ZOOM

digitalni fotoaparata
proizvod vrhunske tehnologije
sa 5 miliona piksela

Budućnost je već počela

OLYMPUS d.o.o.

Preduzeće za proizvodnju i trgovinu optičkom i medicinskom opremom, Makenzijeva 57, 11000 Beograd, telefon: 3404-138, fax: 3404-170

fotografi

Jaroslav Pap

TRŠARICA, Bečej – Nikon F5, Nikorr ED 2,8/400 mm s konverterom, Fuji Superia 100 ASA

RITSKI JELENI, Kazbuk
Nikon F5, Nikorr ED 2,8/400 mm s konverterom,
Sensia 400 ASA podignuta na 800 ASA,
ekspozicija 1/8 s iz ruke

ORAO MIŠAR, Kazbuk
Nikon F4, Nikorr ED 2,8/400 mm
Fuji Sensia 100 ASA

LJUBAVNI ZOV, Kazbuk kod Bačkog Monaštora (Sombor)
Nikon F5, Nikorr ED 4/600 mm, Fuji Sensia 100 ASA

Za razliku od lovaca kojima je divljač meta za odstrel, Jaroslav Pap svojim aparatom "lovi" i ovekovečuje detalje iz životne svakodnevice divljači u Vojvodini: izlive ljubavi, kupanje u reci, plivanje na santama leda, šetnje, letenje... O svemu tome govore njegove fotografije

Fotografski lov

Novosadski fotograf Jaroslav Pap ima prepoznatljiv fotografski "rukopis" posvećen svetu prirode i njegovim životinjskim vrstama. Ovakvu profesionalnu radoznalost, koja sobom nosi i rizike i odricanja, mogu da prate samo oni jako odlučni i jako uporni. A tu osobinu ovaj četrdesetšestogodišnji fotograf iskazao je još pre dve i po decenije kada je ulazio u svet fotografije. U tom svetu Jaroslav Pap najviše se bavio novinskom fotografijom, a bio je i urednik fotografije u novosadskom "Dnevniku". Snimao je razne događaje u zemlji i svetu, od političkih, do sportskih, nastojeći da uvek bude na pravom mestu i u pravo vreme.

Za njega je, u stvari, pravo mesto bila priroda kojoj je poklanjao svoje slobodno vreme. Iz tog neobaveznog druženja s prirodom rodila se i ljubav prema raznim vrstama lovne divljači, koja u velikom broju živi u mnogim vojvodanskim mestima i dunavskim rukavcima. To su divlji zečevi, jeleni, svinje, patke, goske, fazani, orlovi, rode... Za razliku od lovaca, kojima je ova vrsta divljači meta za odstrel, Jaroslav Pap svojim aparatom "lovi" i ovekovečuje detalje njihove životne svakodnevice: izlive ljubavi, kupanje u reci, plovidbu na santama leda, šetnje, letenje... Ovaj fotografski lov nije ni laka ni jednostavna zanimacija. Tre-

FOTOGRAFIJA NA PRETHODNE DVE STRANE: JELENI IDU PO MEČAVI
Nikon F4 s objektivom Nikorr ED 2,8/400 mm film Fuji Sensia 100 ASA . Po izuzetno lošim vremenskim uslovima (snimanje na snegu bez sunca) napravio sam ovu seriju fotografija prelaska krda jelena kroz čistinu u drugi deo šume na pristojnoj daljini za ovu vrstu divljači od nekih 80 - 100 metara zahvaljujući jakom vetru, meni povoljnom, iako nisam bio najsrećniji intenzitetom svetla. Ošrina je bila postavljena na beskonačno, a pun otvor blende i ekspozicija od 1/60 dela sekunde nije obećavala jer su mi i objektiv i mono stativ bili dosta nestabilni zbog jakog vetra, a menjanje pozicije snimanja nije dolazilo u obzir. To bi značilo i kraj snimanju bez i jednog eksponiranog kvadrata

SRNDAČ U ŠUMI

Snimljeno pri jutarnjem svetlu, Nikon F5 s objektivom Nikorr ED 4/600 mm, film Fuji Senzia 100 ASA. Interesantno je što je kao sistem prikradanja korišćeno vozilo (traktor s kavezom) na koje srndač obraća manje pažnje jer se s njim sreće svakodnevno zbog radova u polju i šumi i shvata da mu ne preči velika opasnost, što se može iskoristiti za uspešno fotografisanje

ba, najpre, poznavati prirodu i mnoge osobine ove divljači, znati kad su "nervozni" a kad "ležerni", koliko na sve to utiču vremenski uslovi, kad je doba parenja i s koje udaljenosti se može napraviti dobar snimak. Uz to je, naravno, važno da li imate odgovarajuće fotografske aparate za snimanje divljači u pokretu, trku, letu...

Pripreme za snimanje lovne divljači veoma su važan deo ovog posla, kaže Jaroslav Pap. "U tome mi veliku pomoć pružaju ljudi s terena,

lovočuvari, koji poznaju čud gotovo svih divljih životinja u ovim krajevima i tačno me obavestavaju kada je pogodno vreme za snimanje". Ostalo je vaše fotografsko umeće. Ovde, u stvari, dolazi do izražaja fotografska odlučnost i upornost: odlučnost da prkosite jakim zimskim mrazovima i upornost da na tako niskim temperaturama odvojite po deset časova u čekanju! Najgore je, a i to se događa, kada na takvom mrazu provedete toliko sati – i ništa ne snimate. Ali, i to je sastavni deo jednog

posla u kome mnogo toga zavisi od prirode. A što se fotografskog umeća tiče, ono umnogome zavisi od opreme s kojom se polazi na ovako komplikovano snimanje. Jaroslav Pap nosi tri Nikonova aparata FM2, F4 i F5, koji su otporni na vlagu i dobro podnose niske temperature. Preko aparata i objektivu stavlja oklop (takozvano "džakče"), zbog kiše i vlage. Žao mu je, kaže, što ne može da nabavi skupi autofokusni objektiv za bolje snimanje divljači u pokretu. "Za ovaj posao su važni dobri aparati, ali su važni i detalji u vezi s pripremama snimanja," napominje Pap. Belorepog orla, na primer, morate po deset i više sati čekati na grani nekog stabla, dok se jeleni

PORTRET FAZANA

Pod idealnim vremenskim uslovima i niskim jutarnjim svetlom, pozirao mi je fazan petao u svadbenom ruhu. Snimano je iz šatora Nikonom F5 s objektivom Nikorr 2,8/400 mm plus telekonverter dva puta. Film je bio Fuji Senzia 100 ASA

snimaju s njihovog nivoa, nikako s "čeke" i nikako s visine. Ili, ako Dunavom na santi leđa plovi divlja guska, važno je pronaći najbliže mesto prolaska te sante – a da divljač ne vidi snimatelja! To su detalji koji fotografa uvek upozoravaju da ovaj posao može dobro da obavi samo ako je uvek na pravom mestu i u pravo vreme.

Jaroslav Pap svoj fotografski lov najradije obavlja zimi, a to znači da tada na sebi ima odeću i obuću i za najekstremnije niske tem-

perature. Obišao je gotovo sve krajeve u Vojvodini u kojima se nalaze razne vrste lovne divljači. Tvrdi da je ovaj kraj naše zemlje veoma bogat životinjskim svetom, a oko Dunava, na primer, ima stotine hiljada divljih gusaka i pataka – više nego na Aljasci! O svemu ovome govore i njegove fotografije na kojima su divlje životinje s ovog podneblja. Svoje fotografije s ovom temom prikazao je na jedanaest samostalnih izložbi, a mnoge su objavljene u raznim časopisima u zemlji i svetu. Njegova matična kuća, novosadski "Dnevnik", poverila mu je mesto urednika fotografije za svoja dva specijalna izdanja: Časopis za lovce i Ekološki magazin "Trag". Dakle, i na ovom radnom mestu druži se s prirodom i životinjskim svetom. Jaroslav Pap priprema knjigu o životinjskim vrstama u krajevima vojvodanske ravnice, u kojoj će se naći i fotografije koje objavljujemo u ovom broju našeg časopisa.

Nijaz Selmanović

PATAK U SVEČANOM RUHU, Bogojevo
Nikon F5, Nikorr ED 2,8/400 mm s konverterom, Fuji Sensia 100 ASA

FAZANSKE KOKE, Ada
Nikon F5, Nikorr ED 2,8/400 mm s konverterom, Fuji Sensia 100 ASA

LJUBAVNA IGRA, Ruski krstur

Za 10 do 12 godina ovo je tek druga borba zečeva koju sam uspeo da snimim. Mužjaci se bore za "naklonost" zečica koje mirno posmatraju borbu i čekaju ishod. Snimljeno je rano ujutro na udaljenosti od, oko 120 m, primetna je blaga izmaglica zbog isparenja zemlje. Nikon F5, Nikorr ED 2,8/400 mm s konverterom, Fuji Sensia 100 ASA, f/2,8, 1/250 s

3. nagrada © Sport, David Burnett, SAD, Contact Press Images, "Zimske olimpijske igre: pripreme za skok"

1. nagrada © Ljudi u vestima – reportaža, Carolyn Cole, SAD, Los Angeles Times, "Unutrašnjost domorodačke crkve"

WORLD PRESS PHOTO 2002

Pobedničke fotografije ovog najprestižnijeg konkursa na svetu, objedinjene u putujuću izložbu, ima priliku da vidi više od milion ljudi iz 35 zemalja sveta

World Press Photo je nezavisna, neprofitna organizacija osnovana 1955. godine u Holandiji kako bi na internacionalnom nivou promovisala i podržavala profesionalne novinske fotografe. Tokom godina World Press Photo razvio se u nezavisnu platformu fotožurnalizma i slobodnu razmenu informacija.

Svake godine World Press Photo organizuje najveći i najprestižniji konkurs na svetu u oblasti novinske fotografije. Pobedničke fotografije objavljuju se u godišnjoj knjizi i objedinjuju u putujuću izložbu koju poseti preko milion ljudi u 35 zemalja sveta. Pored toga, organizacija World Press Photo prati i podržava razvoj novinske fotografije.

Na ovogodišnjem konkursu World Press Photo 2002 učestvovalo je 3.913 fotografa iz 118 zemalja, s rekordnim brojem fotografija – 53.597! Takođe, ove godine primljen je rekordni broj digitalnih fotografija, čak 69 % (2002. godine bilo je 55,7%, a 2001. samo 27,5%). Žiriranje se odvijalo od 2. do 13. februara u Amsterdamu, a žiri je dodelio nagrade

u devet kategorija. Nagrađeno je pedeset i pet fotografa iz: Armenije, Australije, Belgije, Kanade, Kolumbije, Češke Republike, Danske, Finske, Francuske, Nemačke, Mađarske, Italije, Japana, Kirgizstana, Kine, Perua, Poljske, Južnoafričke Republike, Španije, Velike Britanije i SAD.

Crno-bela fotografija Eric Grigoriana, američko-armenijskog porekla, kojeg predstavlja Polaris Images, proglašena je za World Press Photo of the Year 2002 (fotografija 2002. godine). Fotografija prikazuje ožalošćenog dečaka okruženog vojnicima i seljacima koji kopaju grobove za žrtve zemljotresa. U jednom od tih grobova sahranjen je i njegov otac. Fotografija je snimljena 23. juna 2002. godine posle zemljotresa koji je zadesio provinciju Qazvin u severozapadnom Iranu, u kom je poginulo preko pet stotina ljudi. Eric Grigorian primaće kao nagradu 10.000 evra na svečanosti prilikom dodele nagrada u Amsterdamu, koju će pratiti i dvodnevni program koji obuhvata predavanja, diskusije i prikazivanje fotografija koje su učestvovala na ovogodišnjem konkursu. Od 28. aprila do 23. juna u Amsterdamu će se održati tri izložbe: pobedničke fotografije s World Press Photo 2002, izbor iz fotografskog opusa pobednika konkursa Eric Grigoriana i retrospektivna izložba – dvadeset godina World Press Photo Children Awards.

2. nagrada © Priroda i okruženje, Carlos Spottorno, Spain, "Volonter na sanaciji izlivanja nafte"

2. nagrada © Nauka i tehnologija, Sarah Leen, SAD, National Geographic Magazine, "Silikonska maska"

© World Press Photo 2002: Eric Grigorian, Armenija, Polaris Images, "Ožalošćeni dečak na grobu svoga oca posle zemljotresa", Iran, 23. juni

1. nagrada © Vesti, Antonin Kratochvil, Češka Republika, The New York Times Magazine, "Zatvor Muanmar"

3. nagrada © Svakodnevni život, Mona Reeder, SAD, The Dallas Morning News, "Fabrika cigalja"

1. nagrada © Portret – reportaža, George Georgiu, Velika Britanija, Panos Pictures, "Srbi" (fotografija levo)

Dela majstora američke fotografije NA POŠTANSKIM MARKAMA

Poštanska uprava SAD je 13. juna 2002. godine izdala seriju od 20 maraka od po 37 centi (standardna tarifa za pismo) na kojima su prikazane crno-bele fotografije 20 najvažnijih i najutjecajnijih majstora američke fotografije. Prikazana dela obuhvataju portrete, dokumentarnu, pejzažnu i umetničku fotografiju. Veoma snažne i impresivne fotografije prikazuju važne događaje i teme iz američke istorije kao što su imigracija, Velika kriza, Drugi svetski rat itd.

1) **Albert Sands Southworth** (1811–1894) i **Josiah Johnson Hawes** (1808–1901)

Southworth i Hawes ubrajali su se u najbolje dagerotipiste svog doba. Postali su poznati u međunarodnim razmerama po izvanrednim pejzažima i portretima.

(Jedan od klijenata fotografskog studija dva autora bio je i senator Danijel Webster. Portret ovog državnika i političkog govornika snimljen oko 1850. godine jasno odražava njegov nepokolebljivi karakter.)

2) **Timothy H. O'Sullivan** (1894–1985)

Timothy H. O'Sullivan bio je terenski fotograf posebno cenjen zbog smelog kompozicionog stila koji se zasnivao na odličnom vladanju tehnikom i umetničkom sagledavanju tematičke fotografije.

(Ovu fotografiju generala Ulusses S. Granta i njegovih oficira snimljenu 21. maja 1864. godine autor je napravio s prozora Massaponax crkve u Virdžiniji.)

3) **Carleton E. Watkins** (1829–1916)

Carleton E. Watkins jedan je od najboljih pejzažnih fotografa 19. veka. (Fotografija "Cape Horn, Columbia River" snimljena 1867. godine dočarava prefinjenu umetničku viziju autora, njegov izvanredan osećaj za kompoziciju i besprekornu tehniku. Fotografija je snimljena specijalno napravljenim aparatom s velikim pločama.)

4) **Gertrude Kesebier** (1852–1934)

Kao eminentni fotograf portreta Gertrude Kesebier posebno je bila poznata po portretima majki i dece. Bila je pionir stila prijatno blage neostrine, koji ju je afirmisao kao vode-

ću snagu u piktorijalističkom pokretu.

(Fotografija pod nazivom "Blagoslovena si među ženama" snimljena 1899. godine predstavlja prefinjeni portret kniževnice Agnes Rand Lee i njene ćerke Peggy.)

5) **Lewis W. Hine** (1874–1940)

Lewis W. Hine je dokumentarni fotograf koji je stekao reputaciju društvenog reformatora. Najviše je poznat po slikama imigranata, dece radnika i radnika u industriji. Hine je svoje subjekte posmatrao sa saosećanjem, a teške uslove u kojima su oni radili uvek kritički. (Fotografija pod nazivom "Tražeći izgubljeni prtljag, Ellis Island" snimljena 1905. godine, ilustruje osećanje neizvesnosti i nade imigranata tek pristiglih u Ameriku.)

6) **Ansel Adams** (1902–1984)

Poznati umetnički fotograf i ekološki lider Ansel Adams bio je izuzetno cenjen zbog prefinjene interpretacije dramatične lepote prirode američkog Zapada koja je sjedinjavala preciznost prirodnjaka i virtuoznost piktorijaliste. (Fotografiju "Dune peska u svitanje", snimljenu 1948. godine, karakterišu oštrina detalja i bogata gradacija tonova, od najtamnije crnog do najsvetlije belog. To su odlike koje predstavljaju karakteristično obeležje fotografija autora.)

7) **Imogin Cunningham** (1883–1976)

Imogin Cunningham bila je fotograf izuzetne osećajnosti i jedan od osnivača modernističke fotografije. Tematski je najviše bila poznata po studijama biljaka i portretima. Za razliku od njenog ranijeg romantičnog pitoresknog stila, dvadesetih godina počela je da pravi

oštre, realistične fotografije.

(Fotografija "Starost i njeni simboli" snimljena 1958. godine portret je Ide C. Pabst. Intiman portret snažno privlači pažnju posmatrača.)

8) **Andre Kertesz** (1894–1985)

Kombinujući sposobnost posmatranja s razumevanjem ljudskih potreba i želja, Andre Kertesz, poreklom Mađar, stvarao je skladne, a ipak spontane fotografije koje su karakterisali svetli tonovi i duh urbanog iskustva. (Dramatična međuigra raznih oblika dubine i prostora na njujorškoj gradskoj panorami ilustruje autorovo majstorsko vladanje kompozicijom.)

9) **Garry Winogrand** (1928–1984)

Ljubitelj fotografisanja ljudi na na ulici Garry Winogrand započeo je novi pristup nepoziranoj (candid) fotografiji, čime je proširio tradicionalni obuhvat njenog dokumentarnog aspekta. (Fotografija ulične scene snimljena 1965. godine tipična je za autora. To je neobavezan i šaljiv pogled na savremeni gradski život – slučajni susret prolaznika, njihovi spontani pokreti i interakcija ljudi.)

10) **Minor White** (1908–1976)

Minor White predstavlja važnu figuru u ekspresivnom pokretu u umetničkoj fotografiji. Kao fotograf delovao je inovativno pošto je nastojao da u svojim radovima izrazi duboka lična osećanja. (Autor izvrsno koristi belo kod simboličnog izražavanja, kao što se to vidi i na fotografiji "Bristol, Vermont" snimljenoj 1971. godine. Strelina na putu pokrivenom snegom predstavlja koncept prolaznosti.)

11) **Alvin Langdon Coburn** (1882–1966)

Inovativni stil Alvina Langdona Coburna karakterisali su blago neoštra i meka slika, neobični uglovi i perspektive i apstraktne kompozicije. (Fotografija "Oktopod" predstavlja pogled na Madison Square Park, snimljena 1902. godine s vrha jednog oblakodera na Menhetnu. To je rani primer moderne fotografije, koji prikazuje dinamizam nove metropole.)

12) **Edward Steichen** (1879–1973)

Kao izuzetno svestran fotograf, Edward Steichen igrao je ključnu ulogu u podizanju fotografije na nivo lepe umetnosti. Steichenovo savršeno vladanje fotografijom kao umetničkim medijumom znatno je pomoglo njegovoj afirmaciji i potvrdilo je trend ka apstrakciji u umetnosti s početka 20. veka. (Naziv fotografije snimljene 1915. godine je "Lotos, Mount Kisco, New York". Ona ukazuje na veliko majstorstvo autora i ilustruje njegovu uverenje da su prirodne forme podstakle kretanja ka apstrakciji u umetnosti ranog 20. veka.)

13) **Alfred Steiglitz** (1864–1946)

Alfred Steiglitz bio je vrlo uticajna figura u američkoj umetnosti i fotografiji. Podržavao je ideju o fotografiji kao posebnom umetničkom mediju. Stalno se trudio da prevaziđe njena tehnička ograničenja i dovede u sumnju postojeće kanone i pravila. (Fotografija "Ruke i naprstak" snimljena 1920. godine jedna je od preko 300 fotografija snimanih tokom 20 godina, koje zajedno predstavljaju "produženi" portret slikarke Georgia O'Keeffe. Autor se slikarkom oženio 1924. godine.)

14) **Man Ray** (1890–1976)

Man Ray bio je umetnik koji je koristio sve umetničke forme. On je granice fotografije pomerio inovacijama kao što su bile slike bez fotoaparata koje je on nazivao rajografijama. Dobijao ih je tako što je stavljao stvari na fotopapir, a onda takav aranžman izlagao svetlosti. (Oblik sličan lavirintu na rajografiji iz 1923. godine ilustruje imaginativni metod stvaranja apstraktnih fotografija koji je karakterističan za autora.)

15) **James VanDerZee** (1883–1983)

James VanDerZee bio je najistaknutiji portretni fotograf u Njujorku između dva svetska rata. Slikao je, kako slavne ljude i zvezde, tako i sasvim obične ljude. Njegovi grupni snimci i formalni portreti odražavali su vitalnost procesa obnove Harlema u kojem je mogao nesmetano da radi pošto je boja i njegove kože bila crna. (Piktorijalni stil koji odlikuje autora prepoznatljiv je na fotografiji "Moj buketić" snimljenoj 1931. godine.)

16) **Dorothea Lange** (1895–1965)

Kao dokumentarni fotograf Dorothea Lange poznata je po snažnim i impresivnim fotografijama nezaposlenih i beskućnika – žrtava Velike krize tridesetih godina. Svojim objektivom ona nije beležila samo bedu i siromaštvo nego i hrabrost i snagu duha, pokazujući da duboko saoseća sa svojim subjektima. (Fotografija "Odbačeni, zaustavljeni, zalutali, San Joaquin Valley, California" snimljena 1935. godine ilustruje autorkin stil intimnog portreta)

17) **Walker Evans** (1903–1975)

Walker Evans umeo je da lepotu nađe u obi-

čnim svakodnevnim stvarima, a dokumentarnu fotografiju pretvorio je u umetničku formu. (Fotografija snimljena leta 1936. godine jedna je iz serije fotografija o tri napoličara, njihovim kućama i porodicama koje prikazuju svu težinu Velike krize.)

18) **W. Eugene Smith** (1918–1978)

Veoma hvaljen zbog briljantnih fotografskih eseja W. Eugene Smith bio je jedan od najcenjenijih američkih fotoreportera. (Autor je tokom Drugog svetskog rata stekao slavu ratnim fotografijama kao što je "Vojnik na liniji fronta s čturom, Saipan", koja je snimljena jula 1944. godine.)

19) **Paul Strand** (1890–1976)

U drugoj dekadi 20. veka Paul Strand je svojim kubističkim, skoro apstraktnim fotografijama uneo nove ideje i nov pristup u fotografiju. U kasnijem periodu opredelio se za "čistu" fotografiju, ali je i na nju primenjivao sličan, geometrijski kompleksan pristup. (Fotografija "Toranj" snimljena 1946. godine tipična je za autorov stil moderne kompozicije koja naglašava formu, svetlost i prostor.)

20) **Edward Weston** (1886–1958)

Edward Weston se među prvima opredelio i zalagao za nemanipulisano, oštru, realističku, "čistu" fotografiju. Uvek je nastojao da na fotografijama prikaže bitne karakteristike svojih subjekata. Najviše je cenjen zbog lepote tonske skale i tehničke savršenosti pejzaža, ženskih aktova, portreta i mrtvih priroda. (Autor je napravio mnogo fotografija koje predstavljaju ikone modernizma. Među njima je i fotografija "Dve školjke" snimljena 1927. godine.)

Priredio Predrag Vučković

PRIČA O ANKI FELDMAN

Naša fotografska historiografija zna samo za jedno žensko ime u 19. veku. Ovde je reč o prvoj dami koja je snimala neformalne fotografije i uspela da sačuva život na slici, pokret konja i jahača

Žene fotografi u 19. veku, bar u razdoblju između epoha dagerotipije i kolodijuma (1839–1870), retke su. Jedna od njih, možda prva koja se pominje u istoriji, Franciska Malinar, putovala je širom nemačkih zemalja sa Švajcarcem Johanom B. Iserningom, prvim "drugorazrednim fotografom na svetu", u specijalno napravljenim fotografskim kolima, tokom šezdesetih godina devednaestog veka. Druga je Klementina Lejdi Hauarden, škotska vikontesa čiji su porteti s ogledalima uneli duh preraphaelizma u fotografiju; treća, Julija Margaret Kameron, nastavljajući istim tragom, ostvarila je najviši domet u istoriji fotografije (ne samo 19. veka). Pominju se još i Konstanca Talbot, Ana Atkins, Ženevjev-Elizabet Dizderi (s odličnim fotografijama spomenika kulture). Pre desetak godina objavljeno je u Americi jedno istoriografsko delo o ženama fotografima (Naomi Rosenblum, History of Women Photographers) koje registruje oko 200 imena istaknutih dama u toj oblasti. Ali, u 19. veku bilo ih je vrlo malo.

Bečlijka ili Dorčolka

Prva žena fotograf u Srbiji, Ana Feldman, imala je buran životopis. Ranija historiografija navodi na pomisao da je Bečlijka, ali sudeći po nekim dokumentima, o kojima će kasnije biti reči, ona je bila srpski državljani.

Životna hronologija ove neobične ličnosti jeste jednostavna koliko i komplikovana. Rođena je u prvoj polovini četvrte decenije devetnaestog veka, po svemu sudeći u Beogradu, na Dorčolu. Izgleda da je još kao mlada krojačka radnica došla u vezu s fotografijom jer je ovde upoznala bečkog fotografa Štokmana koji je kao putujući dagerotipist, kasnije i kalotipist, bio čest posetilac Beograda. Da li zbog Štokmanovih zavodljivih obećanja ili podstaknuta sopstvenom strašću za pustolovnim životom, tek jednog dana igle i konci ostali su bez Anke...

Prvi bečki period Anke Feldman – prvi jer će ih biti više – prepun je neobičnih epizoda. Već 1862. obrela se u Beču. Odmah se dala u

potragu za Štokmanom, ulazeći mu u trag oslonjena na podatke navedene na njegovim fotografijama u formatu posetnice (Nicolaus Stockmann, Hof photograph, Wien, Kuglmarkt 1). Ispostavilo se da je to neka nemušta adresa ateljea koji je, kako se obično radilo u to vreme, menjao prosečno tri vlasnika za godinu. Nemajući kud dalje, Anka se zaposlila kao krojačica, što je jedino znala da radi. Posle Beograda i dorčolskih osama, počeo je njen novi život, ispunjen nepreglednim i čežnjivim uzbuđenjima. Ubrzo je našla novi posao, upoznala je još jednog fotografa – Karla Geca (Carlo Goetz), koji ju je primio za fotografsku pomoćnicu. Ostala je u Beču naredne tri godine. U međuvremenu je naučila da lepi fotografije na kartone, ali i da fotografiše. Uz to, naučila je i da menja adrese i da kao srpski državljani strpljivo podnosi stalnu prisotnost policije. Kad se, konačno, u avgustu 1865. vratila u Beograd opremljena aparatima i hemikalijama, bila je već vična portretisanju. Tu je započela svoj prvi samostalan posao.

Daje oglas u *Vidovdanu* i nudi snimanje fotografija formata posetnice po ceni od devet cvancika, što je bila damping cena za trenutnu konkurenciju u gradu. (Tada vodeći beogradski fotograf Gantenbajn oglašavao je istu uslugu za dvanaest cvancika.) Zato je Anka, pre nego što je ustalila posao, uspela da se zavadi sa svim beogradskim fotografima. Ali to njoj isprva nije smetalo jer je stekla "dobre veze u višim krugovima". Do svoje dvadeset pete godine stigla je da upozna Feliksa Kanica, pa čak i da pravi fotografije za njega, iako je ovaj posle nije pomenuo u svojim knjigama. Istovremeno, stigla je da stupi u veoma "blizak kontakt" s izvesnom visokom ličnošću srpske vojne elite, od koje je u godinama koje su nastupale dobijala stalnu novčanu potporu. I leto naredne, 1866. godine provela je u Beogradu snimajući vrlo nekonvencionalno, sa je-

Ana Feldman, "Srpski konjički oficir", kolodijum, oko 1865. godine (Branibor Debeljković, *Stara srpska fotografija* – 1977)

dnim platnom kao pozadinom ispred koga jesu defilovali oficiri, vojnici i građani. Već je zapaženo da je Anka Feldman snimala konjanike u vreme kada kolodijumski proces nije pružao bogzna kakvu osetljivost negativskih ploča (B. Debeljković). Otuda su joj neki takvi portreti delom neoštri usled pokreta, ali ipak upečatljivi i tehnički korektni. Zapaženo je da je uglavnom snimala na formatu posetnice, mada u beogradskim zbirka ima i fotografija neobičajeno velikog formata (npr. 160 x 180 mm), očitno napravljenih kontaktnim kopiranjem sa jedne izvedene varijante tadašnje standardne cele ploče (162 x 216 mm). Ne zna se kako je Anka prošla u poslu, ali se zna da je pored Kanica, za koga je često radila, upoznala i više mladih oficira srpske vojske. Toliko se često nalazila u njihovom društvu i snimala njihove likove i figure da su se u leto 1866. Beogradom počeli pronositi glasovi da je Anka, može biti, austrijska špijunka.

Ponovo u Beču

U kasnu jesen te godine Anka se vraća u Beč. Tada je, prvi put posle toliko godina, videla i svog bivšeg poznanika Štokmana. Odnedak se pojavio i, mada oženjen (u Beču, i još jednom u Pančevu!), pokušao je da od Anke povрати nešto od nekadašnje naklonosti. Ali ona više nije bila navika. Zaobilazi Štokmana i odlazi kod starog poznanika Karla Geca. Gec je tada bio osobena pojava. Imao je odraslu

Ana Feldman, "Grupa srpskih oficira", kolodijum, oko 1865. godine (Branibor Debeljković, *Stara srpska fotografija* – 1977)

čerku Anu, ali i prostodušnu i naivnu ženu koja nije uspevala da sagleda razliku između muževljeve ljubavnice i fotografske pomoćnice. Tako su, neko vreme svi, i Anka s njima, zajedno i srećno živeli.

Štokman i Gec su se najpre posvadaali, a da li je to bilo samo zbog Anke ili i iz konkurentskih razloga i starih neizmirenih računa, ne zna se. Zna se, međutim, da se Nikolaus Štokman nevoljno povukao tek kad mu je Gec, valjda kao utehu, ustupio svoj bečki atelje za bagatelnu cenu. Zaslepljen iznenadnim čarom, Štokman je pristao da privremeno potisne u zaborav razlog svog dolaska, nevideći da kupuje "mačku u džaku" – jednu stračaru sa staklenim krovom u Jozefovoj ulici – koja ga je kasnije zbog nesagledivih popravaka dovela do velikih troškova. Pre nego što je uvideo svoju lošu investiciju, ljubavnici iz mračne komore pakovali su letnju odeću u kofer. Sreću se 31. maja na Jadranskom moru, u glavnom gradu tadašnje austrijske pokrajine Dalmacije, Zadru. (O nastavku događaja uglavnom se obavestavamo iz rada g. Abdulaha Seferovića objavljenog 1984. i pisanog na osnovu dokumenata iz zada-

stiga kartonažna oprema za fotografije s tekstom "Ateliee fotografico di Anna Feldmann". Njena dalja sudbina u Zadru, kao ni Gecova, nije poznata. Ne zna se da li je ikada snimila ijednu fotografiju u Zadru ili možda jeste, ali nisu odolele zubu vremena. Tamošnji kustosi su nas uveravali (1987) da u gradskom muzeju nema fotografija s njenim imenom na poleđini. Najveći broj radova Anke Feldman, do danas sačuvan, koncentrisan je u zaostavštini Feliksa Kanica u Arhivu Srpske akademije nauka i umetnosti u Beogradu.

Zalazak sunca

Potonja sudbina pustolovne Anke nije sasvim razjašnjena. Negde krajem sedamdesetih godina unekoliko joj se gubi trag; sretana je u različitim mestima Austrougarske carevine, a u Srbiju izgleda da više nije dolazila. Osamdesetih, kad je imala tek oko 40 godina, kako je opisuje jedan savremenik, bila je već žena rasejanog i umornog izgleda, a početak 20. veka, izgleda, nije doživela.

Anka Feldman – kako je oslovljavaju domaće novine – radila je fotografski posao u Beogradu u isto vreme kada i prva generacija ateljejskih fotografa mlade srpske Kneževine: F. Gantenbajn, A. N. Stojanović, Musil i Mirić, Panta Hristić... Začudo, iako je pripadala eri dizderijevih portreta, kolodijumskih negativa i stereotipnih fotografija formata posetnice, u njenom radu može se uočiti nešto od duha vremena koje je tome prethodilo, nešto živo i neugaslo, toplo i lirski suptilno, individualno nešto što će kao osobenost drugi fotografi tokom sedme decenije, uvek u potrazi za što većom zaradom, sasvim izgubiti.

Snimala je neformalne fotografije, neuštogljene poze i prva je među srpskim fotografima uspela da sačuva život na slici, pokret konja i jahača. Njena fotografija Grupa srpskih oficira (prvi objavio B. Debeljković, 1977) nosi jedan univerzalni duh druge polovine 19. veka, kakav se sreće na fotografijama Gistava Le Greja iz vojničkih kampova u Šalonu za vreme Drugog carstva, 1857. ili Metju Bredija iz američkog Građanskog rata, 1863. Taj duh je ona nekim neumitnim darom otkrila i primenila, nalazeći njegov odraz u srpskom prostoru...

Bila je pustolovka, oštromna koliko i naivna. U potrazi za sopstvenim životom morala je da uradi i ono što žena njenog doba, ophrvana viktorijanskim načelima ili bečkim građanskim manirima, sigurno ne bi. Bila je bez predrasuda i moralnih stega koje su vladale u devetnaestom veku. Možda je i zato sunce za nju prerano zašlo. Planula je, i nestala.

Goran Malić

CeBIT

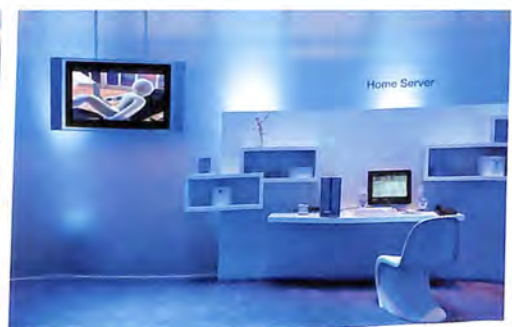
Od 12. do 19. marta u Hanoveru je održan CeBIT, jedan od najvećih i najznačajnijih sajmova računarske i telekomunikacione opreme. U dvadeset šest hala sa perfektnom organizacijom posetioци su mogli da vide veliki broj noviteta iz ove oblasti

parati jeste da su kompaktni digitalni fotoaparati sve manjih dimenzija, s rezolucijom od dva do pet miliona piksela, jednostavni za rukovanje, s velikim brojem automatskih opcija, dok je kvalitet dobijenih fotografija, naročito kod vodećih proizvođača, ujednačen.

U domenu refleksnih digitalnih fotoaparata Canon je predstavio novi EOS 10D, koji je naslednik veoma popularnog D60; Kodak je prikazao DSC Pro 14n s neverovatnih 14 miliona piksela koji bi napokon trebalo da se pojavi na evropskom tržištu; Nikon nije prikazao novi refleksni fotoaparati, ali je korisnicima ponudio novi širokougaoni objektiv sa žižnom daljinom 14–24 mm, namenjen isključivo digital-

kvalitetom koji veoma liči na onaj dobijen klasičnim analognim fotoaparatom. Podatak da prodaja digitalnih fotoaparata zauzima sve veći udeo u ukupnoj prodaji svih fotoaparata u svetu, a procena jeste da je u 2002. godini u čitavom svetu prodato 24 miliona komada, što je oko 28% od ukupno prodanih fotoaparata (u ovo nisu uključeni fotoaparati za jednokratnu upotrebu) i očekivanje da će u 2007. godini taj broj dostići čak 51 milion, daju podstrek proizvođačima da ulažu u razvoj digitalne fotografije, što se može videti prema broju novih proizvoda prikazanih na ovom sajmu. Ono što se može sa sigurnošću već sada reći jeste da u digitalnoj fotografiji leži budućnost i da ona polako istiskuje

Ovaj sajam za naš fotografski časopis pre nekoliko godina nije bio toliko interesantan kao danas kada smo svedoci munjevitog razvoja digitalne fotografije i sve veće primene računara u njenoj obradi. Zanimljivostima iz oblasti fotografije doprineli su proizvođači digitalnih fotoaparata, skenera, štampača, softvera i ostalog dodatnog pribora i opreme kao što su Agfa, Canon, Casio, Epson, Fujifilm, HP, Hamma, Olympus, Pentax, Kyocera, Kodak, Nikon, Minolta, Sanyo, Samsung, SanDisk, Sony, Ricoh, Toshiba, Panasonic i veliki broj drugih proizvođača koji su prikazali mnogo noviteta.

Ono što bi se moglo izdvojiti kao zajednički zaključak kada su u pitanju digitalni fotoa-

nim refleksnim fotoaparatom. Proizvođačima refleksnih digitalnih fotoaparata s izmenljivom optikom pridružili su se Pentax, modelom koji nosi oznaku *istD, i Olympus, novim 4/3 sistemom, ali za sada samo kao prototipovi koji bi uskoro trebalo da se pojave na tržištu. Drugi značajan pravac posvećen je mogućnostima direktnog štampanja fotografija snimljenih digitalnim fotoaparatom. Dosadašnja iskustva govore da korisnici digitalnih fotoaparata snimaju više fotografija, ali je broj odštampanih mali. Uspostavljanjem različitih standarda kao što su Epsonov PIM II i USB Direct Print Exif 2.2, koje su podržali mnogi proizvođači digitalnih fotoaparata, omogućeno je jednostavno i veoma kvalitetno štampanje fotografija s

klasičnu analognu fotografiju sve većim brojem pristalica, kako amatera, tako i kod profesionalnih fotografa.

B. B.

SLR DIGITALNI

Canon EOS 10D

Digitalni fotoaparati SLR s efektivnom rezolucijom od 6,3 miliona piksela razlikuje se u odnosu na prethodni model D60 po telu koje je napravljeno od legure magnezijuma, novom dizajnu, boljem softveru i mnogim drugim osobinama koje je nasledio od EOS-1D/Ds

Novi Canonov SLR digitalni fotoaparati direktni je naslednik prethodnog modela EOS D60 koji se pojavio na tržištu tačno pre godinu dana. Glavne novine koje donosi novi EOS 10D jesu:

- telo fotoaparata napravljeno je od legure magnezijuma
- reorganizovana su kontrolna dugmad
- uvedena je mogućnost uvećanja snimljene fotografije na displeju do 10 puta
- postoji senzor koji detektuje položaj fotoaparata (automatski okreće vertikalno snimljene fotografije)
- redizajniran je izgled kontrolnog displeja na gornjem delu fotoaparata
- postoji novi TFT LCD monitor sa 118.000 piksela
- ima mogućnost izbora balansa belog prema vrednostima datim u Kelvinima (od 2.800 do 1.000K s korakom od 100K)
- postoji bracketing balansa belog
- osetljivost je povećana na ISO 1600 i 3200 (označeno je

kao H) • ima mogućnost automatskog postavljanja osetljivosti (ISO 100, 200 ili 400) u automatskom režimu rada i u programu sa scenama • ima autofokusni sistem sa sedam autofokusnih polja (sličan kao kod EOS-30) • pomoćno svetlo za izoštravanje zamenjeno je stroboskopom blica koji služi kao pomoćno svetlo za izoštravanje • ima dugme za označavanje autofokusnog polja • poseduje novi algoritam za proračun ekspozicije • moguće je zaključavanje ekspozicijskih vrednosti u Av i Tv režimu rada • ima DiGiC procesor koji troši manje energije i brže obrađuje snimljene fotografije • brzina snimanja jeste tri snimka u sekundi, s pauzom za snimanje posle devet snimaka (za jedan snimak više nego kod D60) • rad zatvarača je tiši, kao i mehanizma ogledala • postoji mogućnost izbora Adobe RGB radnog okruženja • snimljene fotografije mogu da se štampaju direktno na Canonovim štampačima • podržava sistem FAT32 (omogućava korišćenje memorijskih kartica s kapacitetom većim od 2GB) • kašnjenje okidanja smanjeno je na oko 190 m/s za razliku od D60 gde je bilo 240 m/s • postoji mogućnost čišćenja CMOS senzora i

sa AC adapterom i s baterijama (za razliku od EOS D60 to je bilo moguće samo sa AC adapterom) • sve dodatne funkcije mogu se videti na donjem delu menija za dodatne funkcije (C.Fn) • novi scenski program isključuje mogućnost korišćenja blica • sistem menija podržava 12 jezika, ali nažalost, srpski jezik nije u ponudi • uz fotoaparati dobija se manji pojedinačni punjač baterija • podržava PTP (Picture Transfer Protocol) kompatibilan USB 1.0 • uz fotoaparati dobija se program Photoshop Elements 2.0 • podržava novi vertikalni držač BG-ED3.

Cena ovog novog fotoaparata biće oko 2.200 evra, a u sledećem broju, kada ga dobijemo na analizu, daćemo detaljan prikaz.

Olympusov

novi 4/3 digitalni SLR fotoaparati "E-sistem"

Na Fotokini prošle godine Olympus je najavio da je počeo zajedno s Kodakom da razvija novi četvortrećinski sistem digitalnih fotoaparata s izmenljivom optikom, o čemu smo pisali u oktobarskom broju. Glavne prednosti ovog novog sistema jesu: objektiv koji su u potpunosti prilagođeni za korišćenje na digitalnim fotoaparatom, čime se bolje iskoristi performanse optičkog senzora, objektiv manjih dimenzija i mase s većom svetlosnom jačinom, a trebalo bi da omogući i kombinovanje objektiv različitih proizvođača. Na ovogodišnjem PMA sajmu u Las Vegasu i CeBIT u Hanoveru Olympus je prikazao i prototip ovog novog digitalnog fotoaparata zajedno sa četiri nova objektiv: 14–54 mm f/2,8–3,5 (28–108 ekv. 35 mm); 50–200 mm f/2,8–3,5 (100–400 mm ekv. 35 mm); 300 mm f/2,8 (600 mm ekv. 35 mm) i 50 mm f/2 Macro (100 mm ekv. 35 mm), novi blic za E-seriju i dodatni nosač baterija sa vertikalnim okidačem i rukohvatom. Osim što se može videti da veoma podseća na Olympus E-10 i E-20, ovom novom SLR digitalnom fotoaparatu trebalo bi se znati krajem juna, a u prodaji će se pojaviti verovatno krajem ove godine. Više informacija možete naći na sajtu www.four-thirds.com

Pentax *ist D

Najmanji digitalni SLR fotoaparati s izmenljivim objektivima

Na ovogodišnjem CeBIT-u Pentax je predstavio prototip svog prvog SLR digitalnog fotoaparata čija je konstrukcija zasnovana na analognom fotoaparatu *ist. Kompaktnih je dimenzija (129 x 95 x 60 mm) i mase (510 g) tako da predstavlja najmanji i najlakši SLR digitalni fotoaparati. Posедуje CCD senzor veličine 15,7 x 23,5 mm s efektivnom rezolucijom od 6,1 miliona piksela, LCD monitor od 1,8 inča, a za memorisanje snimljenih fotografija u JPEG, TIFF i RAW formatu koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I ili II. Snimljena fotografija može se uvećati do 12 puta, brzina snimanja je 2,7 snimaka u sekundi i ima mogućnost redukcije efekta šuma slike kod dugih ekspozicija. Može da koristi objektiv K, KA, KAF i KAF2 serije, kao i 645/67 objektiv s odgovarajućim adapterom. Uvećanje žižne daljine od 1,5 puta isto je kao kod Nikon D100. Za napajanje može da koristi dve litijumske baterije CR-V3 ili četiri standardne baterije formata AA (alkalne ili NiMH), a vezu s računom imaće preko USB 1.1 priključka. Ostale osobine su slične analognom modelu. Očekuje se da će se pojaviti na tržištu u julu, a cena će biti oko 2.300 evra. Uporedo s novim digitalnim fotoaparatom pojavice se i novi širokougaoni zoom objektiv Pentax SMC FA J Zoom 18–35 mm F/4,0–5,6, (28 do 54 mm ekv. 35 mm)

Nikon F75

Novi Nikonov amaterski SLR fotoaparat po dizajnu i kompaktnoj konstrukciji podseća na F55, dok su tehničke karakteristike znatno unapređene u odnosu na F65. Glavne novine jesu: 3D Matrix merenje u dvadeset pet segmenata s novim algoritmom za proračun i centralno merenje u manuelnom režimu rada, autofokusni sistem izoštravanja u pet autofokusnih polja sa tri različita režima rada, osvetljena autofokusna polja u tražilu, mogućnost izbora između pojedinačnog i kontinualnog okidanja, višestruka ekspozicija i pet programa sa scenama koji omogućavaju jednostavno rukovanje. Takođe, poseduje i dodatni nosač baterija MB-18 koji sada ima vertikalni okidač i rukohvat. Cena ovog fotoaparata jeste 351 evro.

Pentax *ist

Pentax je ponudio tržištu novi najmanji autofokusni 35 mm SLR fotoaparat koji koristi film dimenzija 122 x 84 x 64 mm i ima masu od 335 g. Od ostalih osobina poseduje merni sistem u šesnaest segmenata, novi, napredniji autofokusni sistem sa jedanaest autofokusnih polja, zatvarač koji omogućava maksimalnu brzinu zatvarača od 1/4.000 s i blic sinhronizaciju od 1/125 s, sedamnaest dodatnih funkcija, veliki kontrolni displej na leđima fotoaparata, mogućnost kontrole dubinske oštine, bracketing automatske ekspozicije. Za ovaj fotoaparat napravljen je i vertikalni nosač baterija BP-20 s okidačem koji omogućava udobno držanje fotoaparata u vertikalnom položaju. Pentax je pored veoma bogate ponude različitih objektivu ponudio i dva nova objektivu SMC Pentax-FA J 28-90 mm f/3,5-5,6 AL i SMC Pentax-FA J 75-300 mm f/4,5-5,8 AL u srebrnoj boji, koji će odgovarati novom dizajnu. Cena ovog novog fotoaparata jeste oko 500 evra.

Minolta Dynax 3L

Ovo je trenutno najlakši amaterski refleksni analogni fotoaparat s veoma kompaktnom konstrukcijom i nema mogućnost manualnog podešavanja. Konstrukcija mu je zasnovana na konceptu ranijih Dynax fotoaparata. Svetlost se meri na čitavoj površini u 14 polja, a kod fotografisanja s blicem koristi TTL merenje u 4 polja. Maksimalna brzina fotografisanja jeste 1,7 snimaka u sekundi. Masa mu je svega 310 grama, a dimenzije 127 x 87 x 60,5 mm. Cena fotoaparata u kombinaciji s objektivom od 35 do 80 mm biće oko 250 evra.

Leica MP

Tek što je objavljen prestanak proizvodnje modela M6, već se pojavila ova nova "alatka" predviđena, kako za profesionalce, tako i za amatere. Naziv MP upućuje na vezu s ranijim modelima iz M-serije i ovo je, u stvari, fotoaparat s poboljšanim osobinama i otklonjenim nedostacima ranijeg modela M6. Sve funkcije podređene su robustnosti i dugovečnosti. Horizontalna zavesica od gumiranog platna omogućuje ekspozicije od 1s do 1/1.000 s. Selektivno merenje svetla isto je kao i kod Leica M6. Poluga za povlačenje filma i dugme za njegovo vraćanje veoma podsećaju na Leica modele od pre više decenija, a i novi mehanički dodatak za brzi transport filma podseća na stara vremena. Prodavače se u četiri verzije: crno lakirane s tražilom koje povećava 0,72 puta, hromirane s tražilom 0,58, 0,72 i 0,85 puta. Skoro celokupan pribor i svi objektivu iz ranijih serija odgovaraju i ovom modelu, a predviđena cena ovog aparata jeste 3.000 evra.

Nikkor AF 28-200 mm f/3,5-5,6 G IF-ED

Novi Nikonov objektiv iz G-serije s kompaktnom konstrukcijom pokriva žižnu daljinu od 28 do 200 mm. U svojoj optičkoj konstrukciji koja se sastoji od 12 sočiva raspoređenih u 11 grupa ima i ED sočiva s malom disperzijom. Minimalna daljina izoštravanja jeste 0,44 m, a prečnik filtra 62 mm. Cena će mu biti oko 399 evra, prodavače se u crnoj i srebrnoj verziji.

Nikkor 24-120 mm AF-S VR f/3,5-5,6G

Želja mnogih da Nikon ima i jeftinije objektivu iz S-serije s ugrađenim motorom u samom objektivu koji omogućava brzo i tiho izoštravanje polako se ostvaruje. Sada je Nikon ponudio tržištu i drugi objektiv iz S-serije s rasponom žižne daljine od 24 do 120 mm, svetlosnom jačinom od f/3,5 za širokougaoni položaj i f/5,6 za telepoložaj objektivu. Poseduje i ugrađeni stabilizator, što mu i oznaka VR (eng. Vibration Reduction - redukcija vibracija) pokazuje. Kada se aktivira ova opcija, moguće je fotografisati sa tri puta dužim ekspozicijama bez opasnosti da će snimljena fotografija biti neoštra usled potresa fotoaparata. Poseduje dva asferična i dva ED sočiva, omogućavajući bolji kvalitet snimljenih fotografija bilo na analognim ili digitalnim fotoaparatima kod kojih je vidni ugao od 36 do 180 mm (ekv. 35 mm). Isporučivače se sa senilom HB-25, a cena će mu biti oko 799 evra. U prodaji će se pojaviti na proleće.

Canon EF 17-40 mm F4,0L

Ovo je novi Canonov zum objektiv visokog kvaliteta iz L-serije sa žižnom daljinom od 14 do 40 mm, koji će kod digitalnih fotoaparata D60 i novog EOS-10D imati vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini 27-64mm. Svetlosna jačina objektivu jeste fiksna i iznosi f/4, a minimalna daljina izoštravanja je 28 cm. Prečnik filtra je 77 mm, a cena mu je 1.250 evra.

OLYMPUS C-350

Olympus Camedia C-350 jeste digitalni fotoaparat sličnog dizajna kao Mju 300, ali s malo uprošćenom konstrukcijom i napaja se energijom pomoću jedne litijumske CR-V3 ili dve baterije formata AA. Ima CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela i trostruki zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm), a za memorisanje snimljenih fotografija koristi xD-Picture Card. Cena ovog fotoaparata biće oko 350 evra.

C-150 Olympus Camedia C-150 jeste zamena za C-120 koji ima 15% manje dimenzije. Efektivna rezolucija mu je dva miliona piksela, a poseduje fiksni objektiv od 38 mm, (ekv. 35 mm) svetlosne jačine f/2,8. Fotografije snima na xD-Picture Card memorijsku karticu, za napajanje koristi dve alkalne ili NiMH baterije formata AA ili jednu litijumsku CR-3V. Dimenzije su mu 108 x 57 x 40 mm, a masa 170 g. Prodavače se po ceni od oko 200 evra.

C-740 i C-750 Ultra Zoom

Ovo su dva nova digitalna fotoaparata koja su direktni naslednici modela C-730. Poseduju zum objektiv od 5,8 do 17,4 mm, (ekv. 38 do 380 mm kod formata od 35 mm) i svetlosnom jačinom od f/2,8 do 3,7. Iako ima istu žižnu daljinu kao prethodni model, ima i novu optičku konstrukciju sa dva asferična sočiva i ED sočiva. Za memorisanje slika koristi samo xD-Picture Card memorijsku karticu, dok su ostale karakteristike iste kao kod prethodnog modela. Verzija s oznakom C-750 ima efektivnu rezoluciju od 4 miliona piksela, 4 puta digitalni zum i cena će mu biti oko 700 evra, a verzija C-740 ima efektivnu rezoluciju od 3,18 miliona piksela, 3 puta digitalni zum i koštaće oko 600 evra.

CANON

Digital IXUS 400

Dobro poznat i popularan Canonov digitalni fotoaparat iz IXUS serije sada je napravljen u verziji od četiri miliona piksela. Poseduje zum objektiv od 36 do 108 mm (ekv. 35 mm) svetlosne jačine f/2,8 do 4,9. Glavne novine u odnosu na ranije modele jesu: autofokusni sistem sa devet autofokusnih tačaka, proširena osetljivost od ISO 50 do 400 i mogućnost kontinualnog fotografisanja od 2,5 snimaka u sekundi. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I. Dimenzije su mu 87 x 57 x 28 mm, a masa 185 g. Cena novog IXUS-a biće oko 630 evra.

PowerShot S50

Ovo je novi digitalni fotoaparat iz Canonove S-serije s efektivnom rezolucijom od pet miliona piksela. Optički zum objektiv je od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm), svetlosne jačine od f/2,8 do 4,9 i upravljačkim funkcijama. Međutim, osim veće rezolucije, novi PowerShot S50 ima i mnoga druga poboljšanja kao što su: novougrađeni DIGIC procesor, autofokusni sistem sličan onome koji poseduje model G3 sa devet autofokusnih polja i fleksibilnom tačkom za izoštravanje, mogućnost snimanja kratkog filma u trajanju od tri minuta i mogućnost automatskog okretanja vertikalno snimljenih fotografija zahvaljujući posebno ugrađenom senzoru. Snimljene fotografije u JPEG ili RAW formatu memoriše na CompactFlash memorijsku karticu tipa I i II. Za napajanje koristi Li-jon punjivu bateriju NB-2L. Verzija za američko tržište biće u crnoj boji, a u ostalim zemljama prodavače se samo u srebrnoj boji. Cena će biti oko 800 evra.

PowerShot A300

Canonov najjeftiniji digitalni fotoaparat naslednik je A100 i ima efektivnu rezoluciju od 3,2 miliona piksela. Poseduje fiksni objektiv od 33 mm (ekv. 35 mm), svetlosnu jačinu od f/3,6 i 5,1 puta digitalni zum. Glavne novine u odnosu na prethodni model jesu: autofokusni sistem sa pet autofokusnih polja, mogućnost zvučnog zapisa uz svaku snimljenu fotografiju, kratak zvučni film u trajanju od tri minuta, ori-

jentisani senzor, novi DIGIC procesor i proširena osetljivost od ISO 50 do 400. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I. Dimenzije su mu 111 x 58 x 37 mm, a masa 175 g. Cena će biti oko 280 evra.

PowerShot A60 i A70

Dva nova modela s aluminijumskim prednjim poklopcem i zaobljenim rukohvatom predstavljaju kombinaciju modernog i tradicionalnog dizajna, a zamena su za fotoaparate A30 i A40. Ugrađen je novi Canonov procesorski čip DIGIC, koji omogućava bržu obradu i bolji kvalitet slike. Poseduju ugrađeni CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela kod modela A70 i 2 miliona kod modela A60. Oba fotoaparata imaju tri puta optički zum objektiv, čiji bi raspon odgovarao od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm) svetlosne jačine f/2,8 - 4,8. Rukovanje je jednostavno kada se koristi automatski režim rada, mada su na raspolaganju i program, prioritet otvora blende, prioritet brzine zatvarača, manuelno i šest programa sa scenama. Moguće je snimiti i kratak zvučni film u trajanju od 30 sekundi do tri minuta u zavisnosti od izabrane rezolucije. Snimljene fotografije memoriše na CompactFlash memorijsku karticu tip I. Za napajanje koristi četiri alkalne ili NiMH baterije formata AA. Cena fotoaparata A60 biće oko 330 evra, a za A70 oko 430 evra.

MINOLTA

DiMAGE F200

Digitalni fotoaparatus DiMAGE F200 s aluminijumskom konstrukcijom veoma je sličnog dizajna kao i F100, ali je dodat gumirani ručohvat koji čini držanje ovog fotoaparata prijatnijim, a položaj kontrolnih dugmadi i poluga reorganizovan je. Ima efektivnu rezoluciju od četiri miliona piksela, trostruki zum objektiv od 38 do 114 mm (ekv. 35 mm) i svetlosnu jačinu od f/2,8 do f/4,7. Memorise snimljene fotografije na SD/MMC memorijske kartice, a za napajanje koristi dve alkalne NiMH baterije formata AA ili jednu litijumsku CR-V3. Prodavače se u dve boje, srebrnoj i indigo (modroplavoj). Cena će biti oko 700 evra.

Minolta DiMAGE S414

Digitalni fotoaparatus s efektivnom rezolucijom od četiri miliona piksela i četvorostrukim zumom koji pokriva žižnu daljinu od 35 do 40 mm (ekv. 35 mm) i svetlosnom jačinom od f/3 do f/3,6. Odlikuje se brojnim automatskim opcijama koje u potpunosti pojednostavljaju rukovanje, a moguće je i ručno podešavanje. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi Compact Flash memorijsku karticu. Cena još nije poznata.

Minolta DiMAGE Xi

U ovom broju testirali smo DiMAGE Xi, a već se pojavila novodizajnirana verzija sa 5% manjim dimenzijama i 8% manjom masom (85,5 x 67 x 20 mm i 120g). Ostale osobine, uključujući i efektivnu rezoluciju od 3,2 miliona piksela, ostale su iste. Prodavače se po ceni od oko 550 evra.

Minolta DiMAGE E223

Idealan fotoaparatus za amateru s efektivnom rezolucijom od dva miliona piksela i trostrukim zum objektivom koji pokriva vidni ugao od 38 do 114 mm (ekv. 35 mm). Direktno je naslednik Minolte DiMAGE E203, a poseduje tri puta digitalni zum i mogućnost makrofotografisanja do 8 cm kada je objektiv u širokougaonom položaju. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi SD (Secure Digital) memorijsku karticu. Fotografije snima isključivo u kompresovanom JPEG formatu u tri različita stepena kompresije. Napaja se energijom uz pomoć dve baterije formata AA ili jednom litijumskom CR-V3. Cena mu je 300 evra.

Nikon Coolpix SQ

Nikonova tradicija da pravi dvodelne digitalne fotoaparate se nastavlja, ali sada sa sasvim novim originalnim dizajnom i džepnim dimenzijama. Pored neobičnog dizajna poseduje i mnoga poboljšanja kao što su: novi upravljački meni, matriks merenje u 105 segmenata s algoritmom koji koriste profesionalni fotoaparati D1x i F5, precizniji automatski balans belog, brži autofokus, ima mogućnost štampanja datuma u donjem desnom uglu snimljene fotografije i kvalitetniji LCD TFT monitor. Trostruki zum objektiv pokriva žižnu daljinu od 37 do 111 mm (ekv. 35 mm) sa svetlosnom jačinom od f/2,7 do f/4,8, a ugrađen je CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 3,1 miliona piksela. Za napajanje koristi Li-jon bateriju, a cena će mu biti 599 evra.

Sony Cyber-shot DSC-V1

Novi fotoaparatus klasičnog dizajna s objektivom Carl-Zeiss-Vario-Sonnar 2,8-4,0 / 34-136 mm (ekv. 35 mm) i senzorom od pet megapiksela pravi je izbor za ambicioznije fotografe. Kontrola slike obavlja se preko optičkog tražila ili LCD monitora dijagonale 3,8 cm. U programsko snimanje uvršten je i mod za noćno snimanje, autofokus je hologramski, a opremljen je i papučicom za blis sa srednjim kontaktom. Njime se mogu snimiti i filmovi sa 16,6 slika u sekundi i to čak u trajanju od 48 minuta, koji se snimaju na karticu od 1 Gb u rezoluciji 640 x 480 piksela i koji se mogu gledati direktnim priključenjem na kućni TV aparat. Cena mu je 800 evra.

Kodak EasyShare LS633

Kodak EasyShare LS633 jeste prvi aparat sa sasvim novim monitorom OLED tehnologije koji je većih dimenzija (dijagonale 56 mm), jasnijih boja i u odnosu na dosadašnje TFT ili LCD monitore zahteva manje električne energije za rad. Ovi monitori sačinjeni su od organskih svetlećih dioda i na njima se fotografije mogu posmatrati i na jakom suncu, kao i iz svih uglova. Kodak EasyShare LS633 ima maksimalnu rezoluciju od 1.524 x 2.032 piksela. Objektiv je Schneider-Kreuznach-Vario-Zoom koji bi odgovarao zum objektivu 2,7-5,2 / 37-111 mm (ekv. 35 mm). Funkcija serijskog snimanja omogućuje četiri snimka u sekundi. Dimenzije su mu 114 x 55 x 31 mm. Od kraja marta trebalo bi da se pojavi u prodaji po ceni od 450 evra. Ovaj fotoaparatus može da posluži i kao polaroid s novom "docking" stanicom kao dodatkom, koja u sebi ima integrisani štampač za slike formata 10 x 15 cm. Ako se odlučite za ovaj dodatak, za njega ćete morati da izdvojite još 250 evra.

Kyocera Finecam L3V i L4V

Dva nova Kyocerinu digitalna fotoaparata iz Finecam serije imaju identičnu konstrukciju, 3 puta optički zum objektiv i raspon žižne daljine od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm). Glavna osobina koja ga izdvaja od ostalih digitalnih fotoaparata jeste veliki LCD monitor od 2,5 inča. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi SD/MMC memorijsku karticu, a napaja se jednom litijumskom baterijom CR-V3 ili dvema NiMH baterijama formata AA. Finecam L3V poseduje CCD senzor koji daje efektivnu rezoluciju od 3,2 miliona piksela, a cena će mu biti oko 550 evra, dok će cena Finecam L4V koji ima efektivnu rezoluciju od 4 miliona piksela biti oko 600 evra.

FUJIFILM

Fujifilm FinePix F700

Ovo je prvi digitalni fotoaparatus s novim Super CCD SR senzorom koji omogućava bolje razlaganje i beleženje više detalja, o čemu smo detaljno pisali u prošlom broju. Poseduje trostruki zum objektiv sa svetlosnom jačinom od f/2,8, a koji pokriva raspon od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm). Ima više vidova automatske kontrole rada, kao i mogućnost manualnog podešavanja brzine zatvarača i otvora blende. Ugrađeni Super CCD ima 6,7 miliona fotoosetljivih elemenata, od čega su 3,35 miliona S-tipa, a 3,35 R-tipa i omogućava dobijanje fotografije u maksimalnoj rezoluciji od 6,03 miliona piksela koje se mogu snimiti, kako u JPEG, tako i u RAW formatu. Za napajanje energijom koristi punjivu Li-jon bateriju, a za memorisanje snimljenih fotografija xD PictureCard. Cena će biti 650 evra.

Fujifilm FinePix F410

Digitalni fotoaparatus s novim Super CCD HR (High Resolution) senzorom, rezolucijom od 6,14 miliona piksela, koji omogućava dobijanje fotografija u maksimalnoj interpoliranoj rezoluciji od 6 miliona piksela. Ima trostruki zum objektiv koji pokriva raspon od 38 do 114 mm (ekv. 35 mm). Dizajn i ostale osobine veoma su slične ranijem modelu F401 i za napajanje koristi punjivu Li-jon bateriju. Cena ovog fotoaparata još nije poznata.

Fujifilm FinePix F310

Ovaj fotoaparatus takođe ima ugrađen novi Super CCD HR, ali s malo skromnijim mogućnostima u odnosu na F410, a za napajanje koristi dve alkalne baterije ili NiMH baterije formata AA. U prodaji će biti od juna, a cena će mu biti 400 evra.

Samsung Digimax V4

Digitalni fotoaparatus sa 4 miliona piksela i Schneider-Kreuznach trostrukim zumom 2,8-7,7 / 23,1-50 mm (ekv. 38-113 mm kod formata od 35 mm). Ima mogućnost potpune automatike, ali za one koji ipak žele da utiču sami na kvalitet slike, na raspolaganju je mogućnost manualnog izbora ekspozicije, otvora blende i daljine, kao i da se određeni profili zapamte za slične motive koji bi se u budućnosti mogli pojaviti. Radi s litijum-jonskim baterijama koje mogu da se zamene i standardnim baterijama. Prodaje se po ceni od 600 evra.

PENTAX Optio 33L

Pentax Optio 33L jeste digitalni fotoaparatus s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela, trostrukim zum objektivom koji pokriva žižnu daljinu od 38 do 114 mm (ekv. 35 mm). Jednostavan je za rukovanje, a poseduje novi TFT LCD monitor od 1,5 inča koji je moguće pomerati i po vertikali i po horizontali. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I, a napaja se energijom pomoću jedne litijumske CR-V3 ili dve baterije formata AA. Cena ovog fotoaparata je 450 evra.

Optio 450 i 550

Pentax Optio 450 i 550 jesu dva digitalna fotoaparata modernog dizajna, upakovana u aluminijumsko kućište i s mnogim impresivnim osobinama uključujući 5 puta optički zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 37,5 do 187,5 (ekv. 35 mm). Pored mnogih automatskih funkcija poseduje i mogućnost ručnog podešavanja. Za napajanje koristi

punjivu Li-jon bateriju, a snimljene fotografije memorise na SD/MMC memorijsku karticu. Ono po čemu se jedino razlikuju ova dva digitalna fotoaparata jeste rezolucija ugrađenog CCD senzora. Optio 450 koji ima efektivnu rezoluciju od 4 miliona piksela koštaće 450 evra, a Optio 550 koji ima efektivnu rezoluciju od 5 miliona piksela 550 evra.

Optio S

Ovo je novi digitalni fotoaparatus kompaktnih dimenzija s aluminijumskim kućištem koji veoma liči na prethodni Optio model. Poseduje CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela, a za memorisanje koristi SD memorijsku karticu. Kompaktne dimenzije postignute su zahvaljujući jedinstvenoj konstrukciji objektivu koji pokriva žižnu daljinu od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm). Za napajanje koristi punjivu Li-jon bateriju, a cena će mu biti oko 500 evra.

Panasonic Lumix DMC-LC43 i DMC-LC33

Tržište će se od proleća obogatiti sa dva nova modela kompaktnih digitalnih aparata za početnike: Panasonic Lumix DMC-LC43 (od 4,3 megapiksela) i Lumix DMC-LC33 (od 3,3 megapiksela), oba s Leica DC Vario-Elmarit 3 puta zum objektivom 2,8-4,9 / 5,8-17,4 mm (35-105 ekv. kod formata od 35 mm) i LCD monitorom od 3,8 cm. Kod oba fotoaparata CCD čip je unapređen jednim dodatnim sočivom koji ga čini izuzetno osetljivim, a slike i kratki video-zapisi memorišu se na SD MemoryCard. Cena bi trebalo da bude 500 i 400 evra. Paralelno s njima pojavice se i "sestrinski" modeli s istim osobinama iz Leica fabrike. Za one koji nemaju prevelike prohteve u kvalitetu slika, Panasonic nudi model SV-AV20 s monitorom od 5 cm, malih dimenzija, rezolucije od samo 480 x 640 piksela, ali ovim aparatom može da se snima i zvuk, sluša muzika ili da se snime kratki video-zapisi.

Sanyo XACTI VPC-J1

Ovo je džepni digitalni fotoaparat s čipom od 3,2 megapiksela u kućištu od magnezijuma. Ima zum objektiv od 2,8 do 3,9 / 37-104 mm (ekv. 35 mm). Ovim objektivom mogu se snimati i makrofotografije sa svega dva centimetra udaljenosti objektivu od predmeta snimanja. Funkcija Usb - Direct Print omogućuje štampu direktno iz aparata, ali i mogućnost video prenosa tako da može poslužiti i kao web kamera. Cena bi trebalo da bude 450 evra.

HP Photosmart 935

Novi HP Photosmart 935 jeste digitalac s čipom od 5,3 megapiksela, poseduje trostruki zum od 37 do 111 mm (ekv. 35 mm) i izrađen je u Pentaxu. Ima optičko tražilo i LCD displej čija dijagonala iznosi 3,8 cm. Ima automatsko i manualno podešavanje s jasnim uputstvima za početnika. Opremljen je Instant-Share tehnologijom i HP direktnim priključkom za štampač. Baterije se mogu puniti i u samom aparatu. Cena mu je 600 evra.

Fujifilm digitalna leđa

Kažu da će ovaj novi Super CCD omogućiti ultravisoki kvalitet profesionalnim fotografima. Ima rezoluciju od 20,8 miliona piksela, odnosno 5.408 x 7.648 piksela na čipu veličine 37 x 52 mm i znatno povećan dinamički opseg zahvaljujući novoj tehnologiji. Kao dodatak ovim leđima na raspolaganju je softver One-Shot Instant Color Capture, koji omogućuje snimanje slike u punoj rezoluciji posle samo 1,5 sekundi i to u nizu od sedam snimaka. Osetljivost se može podesiti na 100, 200 i 400 ASA. Ima TFT LCD displej od 1,8 inča, a slike se mogu snimiti u RAW i JPEG formatu. Cenu za sada nismo uspeali da saznamo.

Epson PhotoPC L-300 i L-200

Dva nova Epsonova digitalna fotoaparata kompaktnih dimenzija sa aluminijskim kućištem jednostavni su za rukovanje i poseduju 3 puta optički zum objektiv. Fotografije snimljene u JPEG formatu, koji podržava PIM i Exif sistem, memoriše na SD memorijsku karticu. Za napajanje energijom koristi klasične baterije formata AA. Cena modela L-300 s rezolucijom od 3,24 miliona piksela biće oko 450 evra, dok će model L-200 s rezolucijom od 2 miliona piksela koštati oko 350 evra. U prodaji će se pojaviti početkom maja.

KOMPAKTNI ANALOGNI

Olympus μ[mju:] III 110 i 120

Dva nova Olympusova kompaktna fotoaparata od 35 mm istih su osobina i konstrukcije, a jedina razlika jeste u ugrađenom objektivu. Fotoaparat s oznakom 110 ima zum objektiv s rasponom od 38 do 110 mm, dok verzija s oznakom 120 ima objektiv od 38 do 120 mm sa svetlosnom jačinom f/5,5 do 12,6 i minimalnom daljinom izoštravanja od 0,6 m. Cena će im biti oko 150 evra za model 110 i 180 evra za model 120.

Nikon Lite•Touch Zoom 100W

Još jedan novi Nikonov kompaktni fotoaparat od 35 mm iz serije LiteTouch, ali sada sa zum objektivom koji pokriva žižnu daljinu od 28 do 100 mm svetlosne jačine f/5,8-10,5. Minimalna daljina izoštravanja jeste 0,65 m. Dizajn, kao i ostale funkcije slične su ostalim modelima iz ove serije, a cena će mu biti oko 198 evra.

ŠTAMPAČI I SKENERI

Epson Stylus Photo 900

Ovaj novi A4 štampač ubraja se u jeftinije. Cena će mu biti 250 evra, a maksimalna rezolucija jeste 720 (v) x 5.760 (h) tačaka po inču. Iz ove klase jedini je štampač koji može da štampa po celoj površini. Takođe, može da štampa nalepnice za CD i DVD medije, ali i s rolni širine od 100 do 210 mm. Zahvaljujući podršci PIM i Exif Print sistema, obezbeđuje reprodukciju boja maksimalnog kvaliteta direktno iz većine fotoaparata koji podržavaju štampu.

Canon

mobilni štampač

Sada više ne morate da budete vezani za kuću ili kancelariju kada želite da odštampate nešto. Canon i70 prvi je prenosivi štampač maksimalne rezolucije 4.800 x 1.200 tačaka po inču, koji podržava Exif 2,2 protokol i obezbeđuje pravi fotokvalitet. Može da štampa direktno iz fotoaparata, a pošto ima i irDA karticu, omogućena je i komunikacija s mobilnim telefonom ili s "personal organizerom". Cena mu je 300 evra.

Canon Skeneri za početnike i profesionalce

Za 500 evra možete da nabavite Canon 9900F skener A4 formata kojim se mogu skenirati i dijapozitivi i negativi i to u rezoluciji 3.200 x 6.400 tačaka po inču do veličine 4 x 5 inča. Ima softver za automatsko redno skeniranje do 24 dijapozitiva i automatsku optimizaciju slike. S računarom se povezuje preko USB 2.0 ili Firewire kartice. Sličan je i model 3000F za početnike, čija je cena 150 evra, ali ima rezoluciju od 1.200 x 2.400 tačaka po inču.

HP Photosmart 1200 Photo Mobilni skener

Ovaj mobilni skener veoma je malih dimenzija, omogućava skeniranje fotografija formata 10 x 15 cm u rezoluciji od 1.200 tačaka po inču u 36 bitova. Specifičan je po tome što može da radi na četiri baterije formata AA i da sve skenirane fotografije snima nezavisno od računara na CompactFlash ili SD/MMC memorijsku karticu. Skenirana fotografija može se direktno i odštampati kada se poveže sa štampačem. Dimenzije su mu 267 x 177 x 30 mm, a masa je 640 g. Cena na evropskom tržištu biće mu oko 130 evra.

Priredili Boris Bjelica i Imre Szabó

KADA VAM NIŠTA DRUGO NE MOŽE POMOĆI DA SAČUVATE SVEŽINU CVEĆA!

VODOOTPORNI PAPIRI ZA INK DŽET ŠTAMPAČE!

LEICA M7

U proleće 2002. na tržištu se pojavila nova, osvežena Leica iz M-serije, koja osim automatske kontrole ekspozicije s prioritetima blende ne donosi neke radikalne promene u konstrukciji

Novi model Leica s radikalno drugačijim sistemom funkcionisanja veoma je redak. Model M3 iz 1954. razlikovao se od prethodnog modela IIIf iz 1950, ali su zato modeli M2 i M4 ponudili nekoliko stvarnih poboljšanja. Tek 1971. godine fotoaparatom M5 Leica je napravila veliki napredak nametnuvši granice fotoaparata od 35 mm s optičkim tražilom, ali tek sedamnaest godina posle modela M3. Međutim, M5 nije doživelo očekivani uspeh kod ljubitelja Leice. Automatska ekspozicija s ručnim izborom brzine zatvarača i blende bila je veoma tačna, a poluspot merenje senzorom veličine 8 mm funkcionisalo je sasvim dobro. Veličina i oblik davali su telu fotoaparata nešto zdepastiji oblik u odnosu na ostale modele. Sledeći modeli: M4-2, M4P i čak M6 takođe nisu uneli mnogo progresa kod fotoaparata s optičkim tražilom. M6TTL jeste prvi model koji je počeo da donosi nove osobine.

Konstrukcija i zatvarač

U proleće 2002. pojavio se i novi model Leica M7, koji, po pravilu, ne donosi suštinsku razliku u odnosu na model M3 iz 1954. godine i M5 iz 1971. godine. Ilustracije radi, Leica M3 bila je sastavljena od 860 delova, računajući sva-ki šraf i podlošku, dok se nova Leica M7 sastoji od 1.300 delova s elektronskim komponentama kao odvojenim delovima. Od toga je 350 delova u odnosu na poslednji model M6TTL poboljšano ili zamenjeno, od čega su 200 elektronski delovi, a 150 mehanički. Iz ovoga se vidi da iako nema suštinskih razlika u samoj konstrukciji, nova Leica M7 znatno je poboljšana i pouzdanija.

Elektronski kontrolisan zatvarač sličan je onome koji poseduje Leica M6 (ili M3). Zadržana je ista konstrukcija mehaničkih delova, ali je mehanizam za podešavanje brzine zatvarača koji se sastojao od zupčanika i poluga zamenjen elektromagnetom, za svaku zavesu po jedan koji reguliše podešavanje vremena oslobađanja zavesica. Odsustvo prenosnog mehanizma smanjilo je buku koju su proizvodili zupčanici, a naročito onu koju je proizvodila druga zavesica kod dužih brzina zatvarača.

Za razliku od modela M6 kod koga se čulo mekano pređenje koje su proizvodili zupci prenosnog mehanizma kada koristimo duže ekspozicije, kod novog modela M7 ne čuje se ništa. Čuje se samo zvuk dva mekana škljocanja kada se zaustave obe zavesice, druga je nešto bučnija. Kod kraćih brzina zatvarača zvuk je veoma sličan i karakterističan je i za elektronsku i za mehaničku verziju. Elektronski zatvarač zavisi od baterija bez kojih ne može da funkcioniše. Iako nije veliki potrošač baterija, poželjno je nositi u torbi nekoliko rezervnih. Strah da baterije i elektronski zatvarač neće moći da savladaju oštre klimatske uslove jeste neopravdan jer zatvarač M7 čak i u ekstremnoj hladnoći funkcioniše bez ikakvih problema i to mnogo tačnije nego mehanički.

Točnik za izbor brzine zatvarača može da se pokrene jednim prstom i mogu se postaviti brzine zatvarača od 4 sekunde do 1/1.000 i B u svim smerovima. Sve brzine zatvarača elektronski su regulisane, s izuzetkom 1/60 i 1/125, koje su mehaničke. Izbor ovih brzina logičan

je jer one mogu da se koriste sa sigurnošću iz ruke i dovoljno su male za slabije svetlosne situacije kada se fotografiše napolju ili u prostoriji. U AUTO modu sve brzine zatvarača od 32 sekunde do 1/1.000, uključujući 1/60 i 1/125, regulišu se elektronski i mogu biti postavljene na pola koraka, dok u manuelnom modu (s baterijama) 1/60 i 1/125 regulišu se mehanički, a sve ostale brzine zatvarača od 4 sekunde do 1/1.000 elektronski, ali samo na pune korake. Bez baterija funkcionišu samo brzine zatvarača 1/60 i 1/125.

Merenje svetla

Novina jeste mogućnost automatskog postavljanja osetljivosti filma pomoću DX koda, čime je isključena mogućnost da zaboravimo da postavimo potrebnu osetljivost. Naravno, ostavljena je i mogućnost ručnog postavljanja osetljivosti filma. Na istom točniku koji se nalazi na leđima fotoaparata moguće je korigovati i izmerenu ekspoziciju u rasponu od +/-2 s korakom od 1/3 EV. Selektivno merenje ekspozicije aktivira se laganim pritiskom na okidač, a svetlost se meri kroz objektiv tako što pada na spot tačku koja se nalazi na površini lamele zavesice i reflektuje se i sakuplja pomoću sabirnog sočiva u fotiodiodi koja meri svetlo. Ovaj sistem merenja rada veoma je precizan i osetljiv. U AUTO modu laganim pritiskom na okidač izmerena ekspozicija može da se memoriše. Kod prethodnog modela Leica M6TTL prekidač za uključivanje nalazio se na točniku za izbor brzine zatvarača, a sada je izdvojen i nalazi se pored okidača, čime se ujedno blokira i sam okidač.

Prilikom fotografisanja s blicem moguće je TTL merenje i potrebno je postaviti brzinu zatvarača na 1/50, a u AUTO modu postavlja se automatski. Ovom brzinom zatvarača TTL merenje funkcioniše ispravno s blicevima Leica SF-20 i onima s adapterima SCA-351/3502. Duže brzine zatvarača mogu da se koriste samo kada se ručno postavljaju. Kada se koristi blic Metz 54MZ3, moguća je i visoka sinhronizacija. Ona funkcioniše samo kada se brzine zatvarača ručno postave na 1/250, 1/500 i 1/1.000 s, dok kod mehaničkih brzina zatvarača 1/60 i 1/125 s, blic ne funkcioniše.

Takođe, u kombinaciji s ovim blicem moguć je izbor između sinhronizacije na prvoj ili drugoj zavesici.

Tražilo

Tražilo je ostalo isto kao u prethodna tri modela i proizvodi se u tri verzije s uvećanjima od 0,58 puta za širokougaone objektivne, 0,72 puta univerzalno i 0,85 puta za teleobjektive. U dnu tražila nalazi se LED displej koji poseduje mogućnost automatskog podešavanja vidljivosti prikazanih informacija u zavisnosti od postojećeg svetla. Takođe, kod dužih ekspozicija na displeju se može videti preostalo vreme ekspozicije, a kod beskonačne ekspozicije "B" odbrojavanje proteklog vremena. Slika koju vidimo u tražilu je jasna, svetla i odličnog kontrasta zahvaljujući antirefleksnom sloju koji smanjuje neželjenu reflek-

siju prouzrokovanu jakim svetlom koje upada koso u tražilo.

Nova Leica M7 sigurno će zauzeti važno mesto u istoriji Leice. Ugrađena elektronska ekspozicija uz zadržano klasično telo omogućava fotografima da svoju pažnju usmere na ideju brzo, bez napora, intuitivno i to fotoaparatom malih dimenzija i visokog kvaliteta. Međutim, mnogim fotografima povećana zavisnost od baterija neće odgovarati jer tada funkcionišu samo dve mehaničke brzine zatvarača 1/60 i 1/125 s. Za korisnike koji su do sada koristili samo refleksne fotoaparate predstavljaju neobično iskustvo. Cena u odnosu na prethodni model M6TTL viša je za oko 400 evra. Na raspolaganju je 15 visokokvalitetnih objektivna s rasponima žižnih daljina od 21 mm do 135 mm.

B. Bjelica

Točnik za postavljanje osetljivosti filma nalazi se na leđima fotoaparata i omogućava korekciju ekspozicije u rasponu +/-2 s korakom 1/3EV

Na točniku za izbor brzina zatvarača nalazi se položaj AUTO, koji omogućava automatsku kontrolu ekspozicije s prioritetom blende

Odvojeni prekidač za uključivanje i isključivanje fotoaparata koji se nalazi pored okidača jeste novina kod Leica M7. Kada je poluga u uključenom položaju, okidač je blokiran

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparata: 35 mm s optičkim tražilom
Priključak za objektiv: Leica M
Tražilo: optičko
Merni sistem: selektivno TTL na 12 mm u centru s mernim opsegom EV-2 do EV20
Tipovi ekspozicije: manuelno i A - automatska s prioritetom otvora blende
Brzina zatvarača: 4-1/1.000 s (ručno), 32 - 1/1.000 s (AUTO) i B
Sinhronizacija blica: 1/50 s i 1/250, 1/500, 1/1.000 s (s Metz adapterom SCA-3502)
Kompensacija ekspozicije: +/-2 s korakom 1/3 EV
Raspon osetljivosti filma: 5 - 5.000 (DX) i ISO 6 - 6.400 (manuelno)
Transport filma: ručni
Izvor energije: dve litijumske baterije od 3V (DL 1/3 N)
Dimenzije: 138 x 79,5 x 38 mm
Masa: 610 g (bez baterija)
Cena: oko 3.000 evra
Informacije: www.leica-camera.com

Konstrukcija fotoaparata s tradicionalnim platnenim zavesnim zatvaračem koji je ostao isti kao i kod ranijih modela Leica M, s tim što je uvedena elektronska kontrola brzine zatvarača

Konstrukcija optičkog tražila s novim antirefleksnim slojem koji smanjuje neželjenu refleksiju

SanDisk
 Više memorije. Više mogućnosti.

REFOTB

Pcinjska 17, 11000 Beograd
 011 456 151, 444 7958
 email: refotb@eunet.yu

KOMPAKTNI FOTOAPARATI

Ako želite da imate fotoaparatus koji će te uvek moći da nosite sa sobom i želite da ga držite u džepu, onda je pravi izbor kompaktni fotoaparatus. Sam naziv govori da je reč o fotoaparatusima kompaktne konstrukcije s ugrađenim fiksnim ili zum objektivom, a sve funkcije su automatizovane. Danas na tržištu postoji veliki izbor različitih modela od različitih proizvođača, a glavne razlike među njima jesu kvalitet izrade, dizajn, kvalitet objektivu i žižna daljina objektivu. U ovom broju predstavimo vam tri najnovija kompaktna fotoaparatusa sa zum objektivom

NIKON LITE TOUCH ZOOM 130ED

Nikon je poznat prvenstveno po profesionalnim fotoaparatusima i nije nikada imao veliki izbor kompaktnih fotoaparatusa. To se, međutim, od prošle godine promenilo i ponudio je tržištu bogatu paletu kompaktnih fotoaparatusa s različitim zum objektivima i zajedničkim početnim nazivom Lite Touch Zoom.

Dizajn Lite Touch Zoom 130ED fotoaparatusa sličan je ostalim Nikonovim modelima iz ove serije u srebrnoj i zlatnoj boji s karakterističnim kliznim poklopcem koji štiti objektiv, a u isto vreme služi kao dobar rukohvat omogućavajući komforno držanje. Ugrađeni blic je pokretan i automatski će se uvući s pomeranjem kliznog poklopcu. Na gornjem delu nalazi se kontrolni displej koji omogućava jednostavan uvid u po-

stavljene elemente za fotografisanje. Aparatus poseduje zum objektiv s rasponom žižne daljine od 38 do 130 mm, kao i ED i asferična sočiva. Svetlosna jačina objektivu jeste f/5,3 – 10,5. Za izoštavanje koristi pasivni autofokusni sistem s minimalnom daljinom izoštavanja od 0,75 m, a kod fotografisanja udaljenih scena autofokusni sistem može se postaviti na beskonačno. Merni sistem je precizan, a oština snimljenih fotografija odlična, ali mu nedostaje mogućnost korekcije ekspozicije.

Model koji ima oznaku QD poseduje mogućnost ispisa datuma i vremena na fotografiji, ima prijemnik za daljinski okidač i opciju za snimanje panorame.

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparatusa: kompaktni od 35 mm

Objektiv: 38 – 130 mm f/5,3 – 10,5

Izoštavanje: pasivni sistem s više senzora (široki)

Opseg izoštavanja: 0,75 m (širokogaoni položaj objektivu) i 0,8 m (telepoložaj objektivu) do beskonačno

Brzina zatvarača: 2 – 1/500 s

Merni sistem: merenje u pet zona s automatskom detekcijom kontrastetala

Režimi rada: Auto, Auto s redukcijom efekta crvenih očiju, uključen blic, isključen blic, noćni portret

Raspon osetljivosti filma (ISO): 25 do 3 200 (DX)

Blic: vreme punjenja 5 s s opsegom 0,75 – 3,8 m (širokogaoni položaj objektivu) i 0,8 – 1,8 m (telepoložaj objektivu) za ISO100

Samookidač: 10 s

Napajanje: jedna litijumska baterija CR-123A

Dimenzije: 116,5 x 60 x 42 mm

Masa: 188 g i 190 g QD verzija (bez baterija)

Cena: 15.624 din. (252 evra)

Informacije: REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/ 456-151

OLYMPUS μ(mju:) V

Dizajn novog Mju V kompaktnog fotoaparatusa s voodopornim aluminijumskim telom razlikuje se od prethodnih modela iz ove popularne serije. Zadržan je karakterističan klizni poklopcu koji štiti objektiv i kontrolni displej s dugmadima za kontrolu rada na leđima fotoaparatusa. Zum objektiv s rasponom od 35 do 105 mm koji u svojoj konstrukciji poseduje i dva ED sočiva daje odličnu oštinu, a njegova svetlosna jačina za širokogaoni položaj objektivu jeste f/5,6, a za telepoložaj objektivu f/11,3 i malo je veća nego kod ostalih sličnih modela. Minimalna daljina izoštavanja jeste 0,6 m. Pasivni autofokusni sistem s širokim autofokusnim poljem koji radi na bazi

kontrasta precizan je, a u lošijim svetlosnim uslovima blic će napraviti malo duži bljesak, dovoljan da se može izoštriti. Prilikom fotografisanja udaljenih scena autofokusni sistem može se postaviti na beskonačno. Pored merenja na čitavoj površini snimka, koje je u najvećem broju slučajeva korektno, poseduje mogućnost spot merenja koje mu daje posebnu preciznost. Kada se fotografiše u kontrastetu, izmerena ekspozicija može se korigovati za +1,5 EV.

Aparatus ima i prijemnik za daljinski okidač RC-300C koji se dodatno kupuje, a na raspolaganju je i verzija s datumarom.

CANON PRIMA SUPER 130

Ovo je kompaktni fotoaparatus veoma malih dimenzija, s aluminijumskim kućištem u srebrnosivoj boji i dopadljivog dizajna. Na gornjem delu nalazi se kontrolni displej koji u kombinaciji sa dva dugmeta omogućava jednostavnu kontrolu rada fotoaparatusa. Poseduje zum objektiv koji u konstrukciji ima asferična sočiva i pokriva žižnu daljinu od 38 do 130 mm sa svetlosnom jačinom od f/5,5 – 12,5.

Verzija s datumarom nazvana Caption pored mogućnosti ispisivanja datuma poseduje i prijemnik za daljinski okidač.

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparatusa: kompaktni od 35 mm

Objektiv: 38 – 105 mm f/5,6 – 11,3

Izoštavanje: pasivni sistem s više senzora (široki)

Opseg izoštavanja: 0,8 m (širokogaoni položaj objektivu) i 0,6 m (telepoložaj objektivu) do beskonačno

Brzina zatvarača: 4 – 1/570 s

Merni sistem: merenje u tri zone i spot merenje

Režimi rada: Auto, Auto s redukcijom efekta crvenih očiju, uključen blic, isključen blic, noćni portret s redukcijom efekta crvenih očiju i bez nje

Raspon osetljivosti filma (ISO): 50 do 3 200 (DX)

Korekcija ekspozicije: +1,5 EV

Blic: vreme punjenja 6 s s opsegom 0,8 – 3,2 m (širokogaoni položaj objektivu) i 0,6 – 1,6 m (telepoložaj objektivu) za ISO100

Samookidač: 12 s

Napajanje: jedna litijumska baterija CR2

Dimenzije: 101 x 57 x 42 mm

Masa: 210 g (bez baterija)

Cena: 18.500 din. (289 evra)

Informacije: Olympus d.o.o., Mekenzijeva 57, tel. 011/ 34-04-138

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparatusa: kompaktni od 35 mm

Objektiv: 38 – 130 mm f/5,6 – 12,5

Izoštavanje: pasivni sistem sa tri senzora (široki)

Opseg izoštavanja: 0,6 m do beskonačno

Brzina zatvarača: 2 – 1/560 s

Merni sistem: merenje u 16 zona

Režimi rada: Auto, Auto s redukcijom efekta crvenih očiju, uključen blic, isključen blic, noćni portret

Raspon osetljivosti filma (ISO): 25 do 3 200 (DX)

Korekcija ekspozicije: +1,5 i –1,5 EV

Blic: vreme punjenja 6 s s opsegom 0,6 – 3,1 m (širokogaoni položaj objektivu) i 0,6 – 2 m (telepoložaj objektivu) za ISO100

Samookidač: 10 s

Napajanje: jedna litijumska baterija CR2

Dimenzije: 105 x 58,5 x 45,8 mm

Masa: 210 g (bez baterija)

Cena: 11.840 din. (185 evra)

Informacije: PROFIFOTO, Beograd, tel. 011/ 655-100, 655-257

CANON POWERSHOT G3

Na Fotokini u septembru 2000. godine Canon je predstavio prvi digitalni fotoaparatus iz G-serije PowerShot G1 s rezolucijom od 3,2 miliona piksela. Godinu dana kasnije pojavila se nešto izmenjena verzija od četiri miliona piksela, Powershot G2, da bi na Fotokini u septembru 2002. godine Canon ponudio novu verziju Powershot G3, koja takođe ima rezoluciju od četiri miliona piksela, ali s doteranijim dizajnom, novim rasporedom komandi, novim, bržim procesorom i četiri puta optičkim zumom

Dizajn novog PowerShot G3 digitalnog fotoaparata s čistim linijama u prirodno svojoj boji i telom napravljenim od legure magnezijuma razlikuje se od prethodne verzije. Držanje je sada mnogo komfornije zahvaljujući dovoljno velikom rukohvatu koji je s unutrašnje strane presvučen gumom, dok je spoljna strana ostala plastična. Raspored komandi je dobar i logičan, kao i njihova označenost tako da rukovanje ne predstavlja veliki problem. Kontrolni displej na gornjem delu isti je kao kod modela G1 i G2, a prikazuje osnovne informacije o postavljenim elementima za fotografisanje (broj snimaka, rezoluciju, brzinu zatvarača, otvor blende, osetljivost, indikator o stanju baterija itd.) i nema mogućnost osvetljavanja.

Pokretni TFT LCD monitor veličine 1,8 inča s odličnim antirefleksnim slojem daje jasnu i ostru sliku, omogućavajući fotografisanje iz zaista neverovatnih položaja. Posедуje opti-

čko tražilo s mogućnošću korekcije dioptrije koje većina korisnika digitalnih fotoaparata veoma retko upotrebljava, međutim, u nekim situacijama može biti od velike koristi. Položaj njegovog optičkog tražila neposredno iznad objektiva stalno zaklanja pogled u donjem levom uglu, što mu je ujedno i jedina mana.

Rezolucija

Senzor CCD s efektivnom rezolucijom omogućava dobijanje fotografija u maksimalnoj rezoluciji 2.272 x 1.704 piksela, a moguće je fotografisati i u nižim rezolucijama: 1.600 x 1.200, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela u kompresovanom JPEG formatu koji podržava EXIF 2.2 standard u tri različita stepena kompresije. Takođe, ovaj fotoaparatus ima mogućnost fotografisanja i u "sirovom" RAW formatu, koji se uz pomoć priloženog programa može konvertovati u neki od poznatih formata. Svaku fotografiju snimljenu u JPEG formatu moguće je istovremno snimiti i u RAW formatu pritiskom na dugme FUNC. Jedino nedostaje mogućnost snimanja u nekompresovanom TIFF formatu.

Kvalitet dobijenih fotografija je odličan. One su dobre ostrine i s realnim prikazom boja, a zahvaljujući novom Canonovom DiGiC procesoru i njihova obrada znatno je brža. Da bi se memorisala snimljena fotografija u JPEG formatu u maksimalnom stepenu kompresije, potrebno je samo oko četiri sekunde, a u RAW formatu oko 6,5 sekundi. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I ili II i IBM MicroDrive. Vertikalno snimljene fotografije automatski se okreću, a moguće ih je direktno odštampati, bez računara, na nekom od Canonovih ink-

džet ili sublimacionih štampača. Poseduje dva različita režima kontinualnog snimanja. Prvi omogućava fotografisanje 3 do 38 snimaka (zavisno od izabranog kvaliteta i rezolucije) brzinom od 1,5 snimaka u sekundi, a drugi režim rada označen s H omogućava snimanje brzinom od 2,5 snimaka u sekundi.

Optika

Za razliku od prethodnog modela G2 koji je imao trostruki zum objektiv, posедуje novi četvorostruki zum objektiv s rasponom od 7,2 do 28,8 mm, što odgovara vidnom uglu od 35 do 150 mm kod klasičnih fotoaparata od 35 mm, a svetlosna jačina objektiva je od f/2,8 do 4,8. Konstrukcija objektiva sa jednim pokretnim tubusom koji se izvlači bolja je nego kod prethodnog modela, ali nema dovoljno koraka kada zumiramo. Prsten s novim bajonetom omogućava njegovo brže skidanje i postavljanje LA-DC58C adaptera koji omoguć-

ava korišćenje filtera s prečnikom od 58 mm ili širokougao i telekonvertera. Autofokusni sistem funkcioniše na principu kontrasta, ima fleksibilno polje koje omogućava izoštravanje u bilo kojoj tački u kadru. Izoštravanje je brzo i tačno, a posедуje i autofokusni osvetljivač koji omogućava izoštravanje i u lošim svetlosnim uslovima. Zanimljivo je pomenuti da posедуje mogućnost snimanja tri fotografije zaredom, od kojih je kod jedne normalan fokus, dok je kod druge dve pomeren unapred i unazad. Ova funkcija naziva se "Focus Bracket", a moguće ju je podesiti u tri različita opsega.

Točkim se jednostavno biraju ekspozicijski režimi rada kao što su: automatika, P – program, Tv – prioritet brzine zatvarača, Av – prioritet otvora blende, M – manuelno. Poseduje pet unapred isprogramiranih programa sa scenama i dva položaja označena kao C1 i C2, koja omogućavaju da za njih sami isprogramiramo parametre koje najčešće koristimo. Pored, za Canonove fotoaparate uobičajenog, procenjenog merenja na čitavoj površini, raspolaze i merenje s naglaskom na centar i spot merenje. Mogući su korekcija automatski izmerene ekspozicije, memorisanje i Bracketing. Osetljivost se postavlja automatski ili ručno za osetljivosti ISO 50, 100, 200 i 400. Zanimljiva mogućnost jeste ugrađeni ND filter koji se aktivira u upravljačkom meniju, a omogućava dobijanje željenih kraćih brzina zatvarača ili većih otvora blende u situacijama kada imamo jako svetlo i kada to nije moguće postići.

Blic i baterije

Pored ugrađenog blica koji omogućava fotografisanje na udaljenostima od 70 cm do 5 m za širokougao i položaj objektiva, od 70 cm do 4 m za telepoložaj objektiva, posедуje i ši-

nu s kontaktima koja omogućava korišćenje Canonovih eksternih bliceva iz serije EX (Speedlite 220EX, 380EX, 420EX, 550EX, MR-14EX i 24EX Macro Light). Pored TTL kontrole rada posедуje mogućnost memorisanja blic ekspozicije, korekcije snage, mogućnost simulacije sinhronizacije na prvoj ili drugoj zavesici, a kod eksternih bliceva kada se zumira, glava blica automatski se pomera.

U samom rukohvatu nalazi se prostor za bateriju, a koristi identičnu Li-jon bateriju BP-511 ili BP-512 koju koriste G1, G2, EOS D30 i EOS D60. Veliki kapacitet baterije od 1.100 mAh i manja potrošnja energije omogućavaju da novim PowerShot G3 digitalnim fotoaparatom napravimo oko 455 snimaka ili radimo neprekidno 4 sata i 32 minuta. Baterija se puni u samom fotoaparatu uz pomoć AC adaptera koji se dobija uz fotoaparatus, što nije uvek najbolje rešenje, pogotovo ako imate više baterija, ali na raspolaganju je i dodatni punjač koji može da puni dve baterije zajedno.

Canonov paket programa koji se dobija uz ovaj digitalni fotoaparatus pruža, pored uobičajenih mogućnosti, prebacivanje snimljenih fotografija u računar, njihovo arhiviranje, sortiranje, pravljenje digitalnih albuma, štampanje, konvertovanje RAW formata i daljinske kontrole rada s direktnim snimanjem na hard disk računara.

U osnovnom paketu s ovim digitalnim fotoaparatom dobijaju se: punjiva Li-jon baterija BP-511, punjač i AC adapter Ca-560, CompactFlash memorijska kartica od 32 MB, kaiš, poklopac za objektiv, USB i video-kabl, daljinski okidač WI-D100IR i programi Canon i Adobe Photoshop 5.0 LE.

B. Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip: digitalni s nepromenljivim objektivom
Senzor: CCD veličine 1/1,8 inča sa 4,1 milionom piksela (efektivno 4 miliona piksela)
Veličina slike: 2.272 x 1.704, 1.600 x 1.200, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela
Način snimanja slika: JPEG (Fine, Normal, Basic), RAW i kratak zvučni film
Objektiv: 7,2 – 28,8 mm f/2,8 – 4,2 (odgovara 35–140 mm kod fotoaparata od 35 mm) i 3,6 puta digitalni zum
Izoštravanje: Pasivni TTL AF sistem s fleksibilnim autofokusnim poljem
Monitor: TFT LCD od 1,8 inča sa 110.000 piksela
Tražilo: optičko
Tipovi ekspozicije: Auto, P – program (fleksibilni), S – prioritet brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, M – manuelno i pet programa sa scenama
Merenje: procenjeno na čitavoj površini, centralno i spot
Brzina zatvarača: 15 s do 1/2.000 s i B
Osetljivost: automatska, ISO 50/100/200/400
Balans belog: automatski, šest manualnih opcija prethodno izmereni
Bracketing: +/- 2 EV s korakom 1/3EV
Kompensacija ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3EV
Kompensacija blic ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3EV
Memorijska kartica: CompactFlash tip I i II, IBM MicroDrive
Priključci: USB, audio/video izlaz (NTSC / PAL), AC adapter
Napajanje: punjiva Li-jon baterija BP-511 ili BP-512
Dimenzije: 121 x 73,9 x 69,9 mm
Masa: 410 g (bez baterija)
Cena: 67 520 din (1 055 evra)
Informacije: PROFIFOTO, Beograd, tel. 011/ 655-100, 655-257

Prostor za bateriju velike je dimenzije. Baterija velikog kapaciteta od 1.100 mAh omogućava da napravimo oko 445 snimaka

Prostor za CompactFlash memorijsku karticu

Svi priključci kriju se ispod plastičnog poklopca na levoj bočnoj strani fotoaparata

NIKON COOLPIX 3100 i 2100

Digitalni fotoaparati s efektivnom rezolucijom od 3,2 i 2 miliona piksela koji se, osim što su izuzetno malih dimenzija, odlikuju i originalnim upravljačkim menijem koji omogućava jednostavno rukovanje i jednostavno kadriranje korisnicima koji nemaju nikakvo iskustvo u fotografiji

Izabrani programi sa scenama ne nude samo automatsko postavljanje parametara, već pomažu kod kadriranja fotografija, zahvaljujući konturama i linijama koje se pojavljuju na LCD monitoru

Ovo su dva nasljednika Coolpixa 775 i 855, ali znatno manjih dimenzija i s mnogo lepšim, stilski doteranijim dizajnom. Na gornjem delu nalazi se okidač s prstenom za uključivanje fotoaparata, koji omogućava jednostavno postavljanje željenog režima rada. Iako je malih dimenzija, držnje je udobno zahvaljujući dobro oblikovanom rukohvatu u koji su smeštene baterije. Coolpix 2100 poseduje CCD senzor veličine 1/3,2 inča, s efektivnom rezolucijom od 2 miliona piksela, dok Coolpix 3100 ima CCD senzor veličine 1/2,7 inča, s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela. Fotografije se mogu snimiti samo u JPEG formatu u High ili Normal stepenu kompresije i podržava Exif 2.2. Snimljenu fotografiju moguće je u samom fotoaparatu snimiti s filtrom kod koga je centralna slika istaknuta, zatim u crno-belom ili sepia tonu, a moguće je od nje napraviti izrez i snimiti je u manjoj rezoluciji, što je pogodno za slanje Internetom.

Optika

Zum objektiv s uvećanjem od 3 puta kod oba modela je isti, ali zbog različite veličine CCD senzora kod Coolpixa 3100 pokriva žižnu daljinu od 5,8 do 17,4, ekvivalentnu vidnom uglu od 38 do 115 mm kod fotoaparata od 35 mm, sa svetlosnom jačinom f/2,6 - 4,7, dok kod Coolpixa 2100 pokriva žižnu daljinu od 4,7 do 14,1, ekvivalentnu vidnom uglu od 36 do 105 mm kod fotoaparata od 35 mm, sa svetlosnom jačinom f/2,8 - 4,9. Moguće je koristiti i digitalni zum do 4 puta. Minimalna daljina izoštravanja jeste 40 cm, a kada se aktivira makrorežim rada, može se fotografisati i na udaljenosti od 4 cm.

Upravljački meni

Ono po čemu se ova dva digitalna fotoaparata najviše razlikuju od ostalih jeste originalni upravljački meni s programima sa scenama. Izabrani programi sa scenama ne nude samo automatsko postavljene parametre za željeni objekat i uslove snimanja već i pomoć pri kadriranju fotografije koju snimamo. Tako kada izaberemo, na primer, program za snimanje portreta, možemo izabrati na kojoj strani kadra će se nalaziti osoba koju fotografiramo i koliko želimo da ona zauzima kadra slike, a na samom monitoru pojavice se kontura koja nam pomaže pri kadriranju fotografije. Kod snimanja pejzaža ili portreta u noćnim uslovima takođe imamo više opcija koje nam pomažu pri kadriranju.

Baterije

Fotoaparati se napajaju pomoću dve NiMH ili alkalne baterije formata AA, a mogu da koriste i litijumsku CRV3. Punjive NiMH baterije od 2.000 mAh koje nose Nikonovu oznaku EN-MH1 omogućavaju 80 minuta neprekidnog rada, što je približno mogućnostima mnogo skupljih Li-jon baterija. Snimljene fotografije kod oba fotoaparata su oštre, a boje su žive i realne. Moguće je aktivirati opciju koja će uvek ispisivati datum i vreme snimanja u donjem desnom uglu snimljene fotografije. Isporučuje sa dve NiMH batrije od 2.000 mAh, punjačem MH-70, CompactFlash memorijskom karticom od 8 MB (2100) i 16 MB (3100), USB i audio/video kablom, Nikon View i Adobe Photoshop Elements 2.0 programima.

B. Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip: digitalni s nepromenljivim objektivom
Senzor: CCD veličine 1/2,7 inča sa 3,34 miliona piksela – efektivno 3,2 miliona piksela (3.100) i 1/3,2 inča sa 2,11 miliona piksela – efektivno 2 miliona piksela (2100)
Veličina slike: 2.048 x 1.536 (3100), 1.600 x 1.200, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela
Način snimanja slika: JPEG (High i Normal) i kratak film
Objektiv: 5,8 – 17,4 mm f/2,6 – 4,7 (odgovara 38–115 mm kod fotoaparata od 35 mm) – 3.100 i 4,7 – 14,1 mm f/2,8 – 4,9 (odgovara 36–108 mm kod fotoaparata od 35 mm) – 2.100 i 4 puta digitalni zum
Izoštravanje: pasivni TTL AF sistem
Monitor: TFT LCD od 1,5 inča (3,8 cm) sa 110.000 piksela
Tražilo: optičko
Tipovi ekspozicije: Auto, 14 programa sa scenama
Merenje: merenje u 256 zona, povezano s autofokusnim sistemom
Brzina zatvarača: 4 s do 1/3.000 s
Osetljivost: automatska od ISO 50 do 800
Balans belog: automatski, pet manualnih opcija i prethodno izmereni
Korekcija ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3 EV
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I
Priključci: USB, audio/video izlaz (NTSC/PAL), AC adapter
Napajanje: dve NiMH ili alkalne baterije formata AA ili jedna litijumska CRV3
Dimenzije: 87,5 x 65 x 38 mm
Masa: 150 g (bez baterija)
Cena: Coolpix 3100 – 32.622 din (526 evra)
Cena: Coolpix 2100 – 22.962 din (359 evra)
Informacije: REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/ 456-151

Sa nama su Vaše uspomene lepše!

Nikon COOLPIX 2500/3500
2.0/3.0 MegaPiksela; MP 23.118 din / 35.562 din

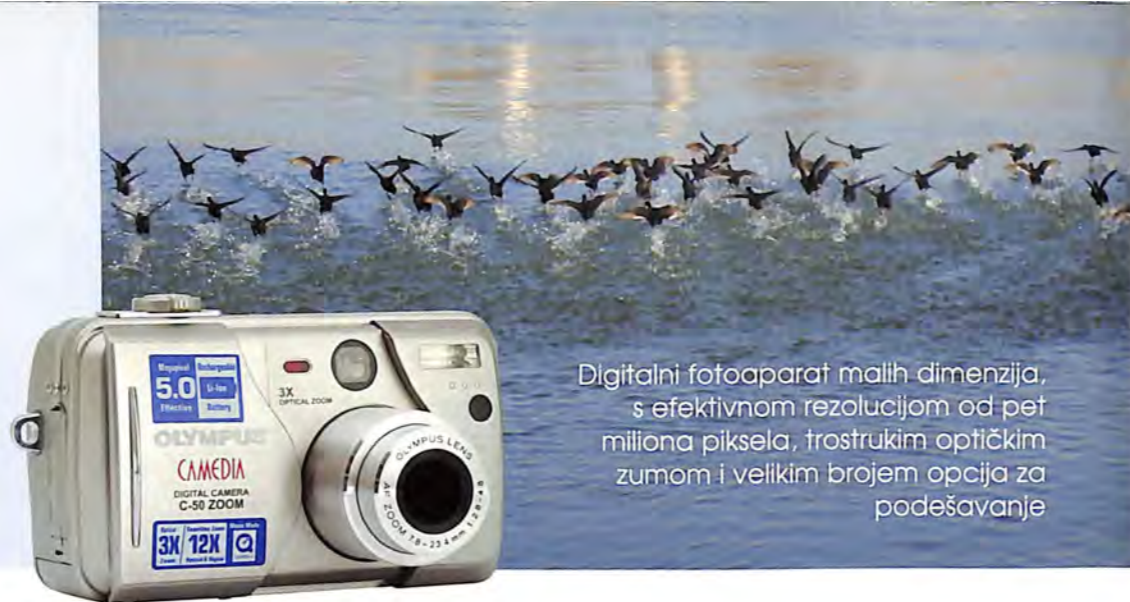
Digitalni fotoaparati

011 456 151, email: refotb@eunet.yu, Pčinjska 17, 11000 Beograd, YU

www.refot.com

OLYMPUS CAMEDIA C-50 ZOOM

Digitalni fotoaparati malih dimenzija, s efektivnom rezolucijom od pet miliona piksela, trostrukim optičkim zumom i velikim brojem opcija za podešavanje

OLYMPUS CAMEDIA C-50 ZOOM ima stilski dobro oblikovano telo napravljeno od aluminijuma, u srebrnoj boji, i klizeći poklopac koji štiti objektiv. Pomeranjem kliznog poklopca fotoaparati se uključuje i povećava se debljina na delu koji treba da posluži kao rukohvat, omogućavajući udobnije držanje. Na gornjem delu nalazi se samookidač s polugom za zumiranje, a ostala dugmad za kontrolu rada nalaze se na zadnjem delu, na kojem se nalazi TFT LCD monitor od 1,5 inča. Upravljački meni ne razlikuje se puno od ostalih Olympus digitalnih fotoaparata i zajedno s dobrim rasporedom i jasno označenim upravljačkim dugmadima rukovanje je više nego jednostavno.

Rezolucija

CCD senzor od 5,36 miliona piksela, omogućava dobijanje fotografija u maksimalnoj re-

zoluciji od 2.560 x 1.920 piksela, a može se fotografisati u nižim rezolucijama i različitim stepenima JPEG kompresije, kao i u nekompresovanom TIFF formatu. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi novu xD-Picture Card memorijsku karticu. Prostor za memorijsku karticu nalazi se ispod poklopca na donjem delu fotoaparata, gde se još nalazi i mesto za Li-jon punjivu bateriju od 3,7 V i 1.090 mAh, koja omogućava dugotrajan rad u različitim vremenskim uslovima.

Optika

Trostruki optički zum objektiv u svojoj konstrukciji poseduje dva asferična sočiva, a pokriva raspon žižne daljine od 7,8 do 23,4 mm, što odgovara kod klasičnih fotoaparata od 35 mm rasponu od 38 do 114 mm. Ima svetlosnu jačinu objektivu od f/2,8 do 4,8, a poseduje i digitalni zum koji omogućava zumiranje do 4 ili 5 puta u VGA režimu rada. Za izoštravanje koristi pasivni TTL sistem (koji funkcioniše na bazi kontrasta slike) sa jednim centralnim autofokusnim poljem. Minimalna daljina izoštravanje jeste 0,5 m, a kada se aktivira makrorežim rada, moguće je izoštravanje od 0,2 do 0,5 m za širokougaoni položaj objektivu i 0,3 do 0,5 m za telepoložaj objektivu. Oštrina koju daje objektiv je odlična, ali s nešto povećanom distorzijom za žižnu daljinu od 7,8 mm.

Pored uobičajenog, za Olympusove digitalne fotoaparate, ESP merenja svetlosti na čitavoj površini, na raspolaganju je i centralno spot merenje. Rezultati koje daje ESP merni sistem zadovoljavaju potrebu pri fotografisanju u većini svetlosnih situacija. Moguće je bracketing automatske ekspozicije i korekcija ekspozicije. Bafer memorija omogućava ovom fotoaparatu da snimi tri snimka brzinom od jednog snimka u sekundi, u maksimalnom JPEG stepenu kompresije. Takođe, moguće je od već snimljene fotografije napraviti izrez, snimiti je u nižoj rezoluciji, a ima i mogućnost fotografisanja dve slike u jednoj i spajanje više slika u nizu, kada se koristi opcija "panorama".

Režimi rada

Ugrađeni blic ima radni opseg od 0,2 do 3,4 m za širokougaoni položaj i od 0,3 do 2 m za telepoložaj objektivu i osetljivost ISO 100. Automatski se aktivira kada nema dovoljno svetla ili kada fotografisemo u kontrastu, a može se isključiti ili stalno uključiti radi dosvetljavanja. Točkić za izbor ekspozicijskih režima rada sa deset različitim položajima nalazi se na

TEHNIČKI PODACI

Tip: digitalni s nepromenljivim objektivom
Senzor: CCD veličine 1/1,76 inča sa 5,36 miliona piksela (efektivno 5 miliona piksela)
Velicina slike: 2.560 x 1.920, 2.048 x 1.536, 1.600 x 1.200, 1.280 x 960, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela

Način snimanja slika: JPEG, TIFF i kratak zvučni film

Objektiv: 7,8 - 23,4 mm f/2,8 - 4,8 (odgovara 38-114 mm kod fotoaparata od 35 mm) i digitalni zum do 4 i 5 puta u VGA

Izoštravanje: pasivni TTL AF sistem

Monitor: TFT LCD od 1,5 inča (3,8 cm) sa 134.000 piksela

Tražilo: optičko

Tipovi ekspozicije: P, S, A, M i šest programa sa scenama (portret, sport, pejzaž, portret sa pejzažom u pozadini, noćne scene i autoportret)

Merenje: ESP zonsko merenje i spot

Brzina zatvarača: 8 s do 1/1.000 s

Osetljivost: automatska, ISO 80/160/320

Balans belog: automatski, četiri manuelne opcije

Korekcija ekspozicije i blica: +/- 2 EV s korakom 1/3 EV

Bracketing: 3 ili 5 ekspozicija s korakom +/- 1/3 do 1 EV

Tip memorijske kartice: xD-Picture Card

Priključci: USB, audio/video izlaz (NTSC/PAL), AC adapter

Napajanje: punjiva Li-jon baterija Li-10B

Dimenzije: 99,5 x 58,5 x 41,5 mm

Masa: 194 g (bez baterija)

Cena: oko 56.367 din. (881 evro)

Informacije: Olympus, Mekenzijska 57, tel. 011/34-04-138

zadnjem delu fotoaparata i omogućava jednostavno podešavanje. Pored potpunog automatskog režima rada ima i šest programa sa scenama (portret, sport, portret sa pejzažom u pozadini, pejzaž, noćne scene, sport i autoportret), a za one koji žele više da utiču na parametre potrebne za fotografisanje, na raspolaganju su: P - program, A - prioritet otvora blende, S - prioritet brzine zatvarača i M - ručna kontrola rada. Položaj na točkiću za izbor režima rada za P, A, S i M je isti tako da uvek moramo u meniju izabrati željeni režim rada. Naročito je zanimljiv položaj označen kao "My", u kojem možete sami podesiti željene parametre koje najčešće koristite za fotografisanje. Podešavanje osetljivosti ograničeno je samo na raspon ISO 80, 160 i 320.

Kvalitet snimljenih fotografija je odličan, s dobrom oštrinom i realnim prikazom boja. U osnovnom paketu s ovim digitalnim fotoaparatom dobijaju se: punjiva Li-jon baterija Li-10B, punjač, xD-Picture Card od 32 MB, kaiš, USB i video-kabl, daljinski okidač i programi: CAMEDIA Master 4.0 i PhotolImpact.

B.Bjelica

USB i video priključak

Prostor za memorijsku karticu i bateriju

MINOLTA DIMAGE Xi

Jedan je od najmanjih digitalnih fotoaparata sa specifičnom optičkom konstrukcijom

Konstrukcija i optika

Male dimenzije i kompaktna konstrukcija ovog digitalnog fotoaparata postignuti su zahvaljujući Minoltinoj unikatnoj konstrukciji zum objektivu. Osim sočiva, u svojoj konstrukciji objektiv poseduje i prizmu koja omogućava da se grupe sočiva pomeraju vertikalno kao lift, čime je moguće zumiranje bez izvlačenja objektivu izvan tela. Ovakav način konstrukcije pored kompaktnosti omogućava dobru zaštitu objektivu, bilo da je fotoaparati uključeni ili isključeni, jer objektiv radi u zatvorenom sistemu. Trostruki zum objektiv pokriva žižnu daljinu od 5,7 do 17,1 mm, koja je ekvivalentna rasponu od 37 do 111 mm kod fotoaparata od 35 mm, sa svetlosnom jačinom f/2,8 - 3,1, a poseduje i digitalni zum od 2 i 4 puta. Minimalna daljina na kojoj je moguće izoštriti jeste 25 cm. Sve komande nalaze se na zadnjoj strani fotoaparata, gde se nalazi i TFT LCD monitor od 1,5 inča i zvučnik za reprodukciju zvučnog zapisa.

Rezolucija i režim rada

CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela omogućava fotografisanje u maksimalnoj rezoluciji od 2.048 x 1.536 piksela u JPEG formatu u četiri različita stepena kompresije (Super Fine, Fine, Standard i Economy), a neuobičajeno za ovu klasu digitalnih fotoaparata jeste mogućnost snimanja fotografija u nekompresovanom TIFF formatu. Pored mogućnosti da se uz svaku fotografiju snimi zvučni zapis od 15 s, može da posluži i kao diktafon jer omogućava snimanje tridesetominutnog zvučnog zapisa. Od ekspozicijskih režima rada poseduje samo program, koji omogućava memorisanje izmerene ekspozicije i njegovu korekciju u rasponu od +/- 2 EV s korakom 1/3 EV. Osetljivost se postavlja automatski u rasponu ISO 50-160 ili ručno na ISO 50, 100, 200 i 400. Pri kontinualnom fotografisanju moguće je snimiti devet snimaka brzinom od 1,6 snimaka u sekundi.

Snimljene fotografije su oštre, s realnim prikazom boja na dnevnom i veštačkom svetlu. Problem predstavlja ugrađeni blic čija nedovoljna snaga ograničava fotografisanje samo na malim udaljenostima. Od momenta kada se uključiti, potrebno mu je oko 1,2 s da bude spreman za rad, a kašnjenje okidača iznosi oko 0,3 s.

Za napajanje koristi punjivu litijum-jonsku bateriju koja omogućava oko 110 minuta neprekidnog rada ili mogućnost snimanja oko 120 fotografija. Uz fotoaparati isporučuje se kaiš (HS-DG100), Li-jonska baterija (NP-200), punjač (BC-200), SD memorijska kartica od 16 MB, USB i video kabl i program DiIMAGE Xi. Minolta je za ovaj model pripremila i podvodno kućište koje omogućava fotografisanje na dubinama do 30 m.

B. B.

TEHNIČKI PODACI

Tip: digitalni s nepromenljivim objektivom
Senzor: CCD veličine 1/1,7 inča sa 3,3 miliona piksela (efektivno 3,2 miliona piksela)

Velicina slike: 2.048 x 1.536, 1.600 x 1.200, 1.280 x 960 i 640 x 480 piksela

Način snimanja slika: JPEG, TIFF i kratak zvučni film

Objektiv: 5,7 - 17,1 mm f/2,8 - 3,6 (odgovara 37 - 111 mm kod fotoaparata od 35 mm) i digitalni zum dva i četiri puta.

Izoštravanje: pasivni TTL AF sistem s centalnim senzorom

Monitor: 1,5 inča (3,8 cm) TFT LCD s 110.000 piksela

Tražilo: optičko

Tipovi ekspozicije: P - program

Merenje: Na čitavoj površini u 256 segmenata

Brzina zatvarača: 2 s do 1/1000 s

Osetljivost: automatska (ISO50-160), ISO 50/100/200/400

Balans belog: automatski, četiri manuelne opcije

Korekcija ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3 EV

Tip memorijske kartice: SD-Memory Card/MultiMedia Card

Priključci: USB, audio/video izlaz (NTSC/PAL), AC adapter

Napajanje: punjiva Li-jon baterija NP-200

Dimenzije: 84,5 x 72 x 20 mm

Masa: 130 g (bez baterija)

Cena: oko 600 evra

Informacije: www.dimage.minolta.com

AKUMULATORI za digitalne fotoaparate

Gotovo svaki proizvođač koristi poseban tip baterija za svoje fotografske aparate tako da one nisu međusobno kompatibilne

Digitalni fotografski aparati su, ako izuzmemo one profesionalne s najvećim mogućnostima, sve manji i manji. Postoji već nekoliko modela digitalnih fotografskih aparata veličine kreditne kartice i debljine oko 20 mm.

Kako svi digitalni aparati zavise od električne energije i kako je za sada najniži radni napon ovih baterija 3,6 V, upotreba baterije za jednokratnu upotrebu znatno bi poskupela njihovu eksploataciju, a klasični akumulatori, o kojima smo pisali u prošlom broju, nikako ne bi mogli da se uklope u minijaturne dimenzije novih digitalnih fotografskih aparata. Jedini izlaz kao i uvek bila je primena novih tehnologija.

Gotovo svaki proizvođač koristi poseban tip baterije za svoje fotografske aparate tako da one nisu međusobno kompatibilne. Pogledajmo šta nam nude dva velika proizvođača, Varta i Uniross.

Varta

Između ovih devet novih Vartinih baterija najinteresantnija je ona s oznakom P 35, Li-jon polimer tehnologije, čija je masa svega 21 g, iako ima snagu od 600 mAh. Verovatno ćemo uskoro videti i ostale modele Vartinih (a i drugih proizvođača) izradene u litijum-jon tehnologiji.

Uniross

Ova francuska firma, pored ostalih baterija, proizvodi i akumulatore za digitalne fotografske aparate. Njihove oznake nešto se razlikuju od Vartinih, ali će priložena tabela biti korisna da se međusobno uporede.

Uniross proizvodi i univerzalni punjač za sve tipove ovih akumulatora koji se u punjač stavljaju pomoću odgovarajućih adaptera, uz istovremeno automatsko regulisanje napona punjenja, što je i definisano ležištem u koje se baterije stavljaju. Vreme punjenja ovih baterija izuzetno je kratko i traje najduže 60 minuta. Pored akumulatora za digitalne fotografske aparate, mnogi proizvođači proizvode i akumulatore za kamkordere s odgovarajućim punjačima.

Ponovo punjivi akumulatori za digitalne fotografske aparate imaju već sada kapacitet koji bi imale i odgovarajuće klasične alkalne baterije za jednokratnu upotrebu. Mogućnost punjenja akumulatora nakon pražnjenja i njihova brzina znatno smanjuju cenu eksploatacije digitalnih fotografskih aparata.

Miroslav Nikoljačić

VARTA

Tip baterije	Napon V	Tehnologija	Kapacitet mAh	Masa g	Dimenzije mm	Odgovara originalnoj bateriji
P 31	6,0	Ni-MH	700	72	49 x 22 x 34	Canon NB 5H
P 32	3,6	Li-jon	1.100	36	20 x 20 x 36	Fuji-Fillm NP 18
P 33	7,2	Li-jon	1.100	73	55 x 21 x 38	Canon BP 511
P 34	7,2	Li-jon	1.100	76	56 x 21 x 38	Sony NP-FM 50
P 35	3,6	Li-jon Polymer	600	21	50 x 16 x 30	Sony NP-TS 11
P 36	7,2	Li-jon	700	43	52 x 16 x 32	Nikon EN EEL 1
P 37	3,6	Li-jon	700	25	50 x 11 x 32,4	Canon NB 1 L
P 38	7,2	Li-jon	600	37	45 x 16 x 32,5	Canon NB 2 L
P 39	3,6	Li-jon	900	35	53 x 7 x 35	Fuji NP 60

UNIROSS

Tip baterije	Napon V	Tehnologija	Kapacitet mAh	Dimenzije mm	Odgovara originalnoj bateriji
VB 101774	7,4	Li-jon	720	52 x 33 x 15	Nikon EN EL 1
VB 101745	3,7	Li-jon	1.200	55,6 x 20 x 20,5	Fuji-NP80
VB 101746	7,2	Li-jon IT	800	55,6 x 38,3 x 20,5	Sony NP FM50
VB 101747	7,2	Li-jon IT	1.500	70,4 x 38,1 x 20,2	Sony NP F553
VB 101758	7,4	Li-jon	1.200	55 x 38,2 x 21,2	Canon BP511
VB 101766	3,7	Li-jon	700	50 x 31 x 10	Canon NB12
VB 102090	3,7	Li-jon IT	1.100	50 x 31 x 17	Sony NP FS11
VB 102186	7,4	Li-jon	570	42,5 x 33,3 x 16,2	Canon NB21
VB 102187	3,7	Li-jon	900	53,3 x 35 x 6,9	Fuji NP60 Pentax D-L12

Baterije novih tehnologija

Ove, tehnološki nove baterije, baš i nisu tako nove. Već se prilično dugo koriste kod mobilnih telefona. To su litijum-jon i litijum-polimer baterije. Male dimenzije i mala masa, kao i relativno veliki kapacitet jesu njihove glavne osobine, a isto kao i kod mobilnih telefona, razlikuju se po veličini i formatu u zavisnosti od modela digitalnog fotografskog aparata za koji su predviđene.

Svaka fabrika digitalnih fotografskih aparata uz svoje proizvode nudi i ove baterije. Pri tome su one proizvedene ili u samoj fabrici ili za njih radi neki drugi proizvođač.

Sve je Moguće

333.- €

BEOGRAD

Tel: 011/655 100, 655 257

PROFI FOTO official distributor

you can
Canon

MEH na fotoaparatu

Kad su stari i novi aparati s mehom neupotrebljivi

Meh na fotografskom aparatu strada uglavnom iz dva osnovnog razloga: mehanička oštećenja i starosti meha. Kada se usled mehaničkog oštećenja probuši meh, film biva osvetljen. Sve dokle god je ovo oštećenje lokalnog karaktera, naročito ako nije na uglovima, malo crne lepljive trake rešava problem. Drugi razlog jeste starost meha. Prvo se pojavi potpuno nevidljivi otvor na mehu. Iako još ne znamo da je tamo, film je već osvetljen. A onda se ovaj otvor polako širi, javljaju se i novi otvori i aparat postaje neupotrebljiv. Meh ima osobinu da "drži dok drži", a kad ga starost nagriže, nema mu spasa. Lepljenje je samo nužno zlo. A ako nalepimo previše dodatne trake, uspećemo da obezbedimo da meh ne propušta svetlost, ali se zato, zbog povećane debljine meha, naš fotografski aparat više neće moći sklopiti.

Da bi se, ovako, praktično neupotrebljiv aparat sačuvao i ostao u funkciji, pomaže Camera Bellows.

To ime znači "meh fotografskog aparata", a ujedno je i službeno ime firme koja "još uvek" proizvodi mehove za fotografske aparate, ali i za sve ostale aplikacije (aparati za povećavanje, kompendijumi, mehovi za naučne instrumente). Firma Camera Bellows izrađuje mehove već preko sto godina, radi sve tipove (od najmanjih do najvećih), a pored toga proizvodi i jedinstveni fleksibilni samodržeci kompendijum pod nazivom "PROHOOD" s držačem za filtre na njegovom prednjem delu. Nemamo nameru da ovu firmu besplatno reklamiramo, ali njeno ime ipak treba zapamtiti jer, od tog imena, koliko god to koštalo, zavisi da li će naši, i stari i novi aparati s mehom biti u funkciji. Ako već odlučimo da naš fotografski aparat dobije "novo odelo", treba da se javimo na adresu navedenu na kraju ovog teksta. Pri tome, potrebno je dati što je moguće više pod-

taka o aparatu i mehu potrebnom za njega: ime proizvođača aparata, tip aparata, model, oblik meha, dužine sklopljenog i rastegnutog meha, vrsta ugla pri sklapanju, vrsta i boja materijala od kojeg je originalni meh napravljen. I na kraju adresa: Camera Bellows Unit 3-5, St Paul's Road, Balsall Heath, Birmingham B12 5NG, Tel.: 0121 4401695 Fax: 121 4400972

M. N.

KOLEKCIJARSTVO

U vremenu između dva rata, a dobrim delom i za vreme Drugog svetskog rata i posle njega, Zeiss Ikon bio je i ostao legenda kvaliteta fotografskih aparata. Verovatno je zbog toga propao i na planu proizvodnje aparata jer sve što je bilo izrađeno u Zeissu, bilo je savršeno do krajnosti, a to savršenstvo na tržištu nije moglo da se naplati cenom dostojnom njega. Fotografske aparate na filmu tipa 120 Zeiss Ikon proizvodio je u više formata (4,5 x 6, 6 x 6, 6 x 9) i više verzija. Svi ovi aparati bili su neobično robustno konstruisani i pored onih koje je za Kodak proizvodila fabrika Dr Nagel, bili su jedini kojima je nosač objektivna po otvaranju kamere stajao čvrsto kao da je betoniran.

ZEISS IKON SUPER IKONTA 6 X 6

Mada se pojavio pre više od šest decenija i danas se pominje kao legenda kvaliteta fotografskih aparata

Aparati s oznakom Nettar imali su skromnije objektivne i zatvarače, Ikonte su pravljenе uglavnom s Tesarima, a Super Ikonte bile su najkvalitetniji fotoaparati koji su pored Tessara u formatu 6 x 6 imali ugrađeni svetlomer.

Super Ikonta 6 x 6 model 533/16

U našoj kolekciji postoji jedna takva Super Ikonta. Navršila je već 60 godina, a zahvaljujući pažljivom postupanju njom, ali i robustnoj konstrukciji, izgleda kao da je juče izašla iz radnje. I sve na njoj radi, čak i svetlomer, dobri stari Zeissov. Prosto nezamislivo da je tako nešto dobro ikada napravljeno.

Super Ikonta 533/16 jeste fotografski aparat za 12 snimaka formata 6 x 6 na filmu 120, s daljinarom, svetlomerom i automatskim premotavanjem filma. Ova automatika zasniiva se na dovođenju oznake za prvi snimak na crveno prozorče smešteno na ledima kamere. I dalje premotavanje filma ide automatski. Natezanje zatvarača (Compur Rapid, 1 do 1/400 s) obavlja se manuelno. Objektiv Super Ikonte je Tessar 2,8/80, vrhunski objektiv toga vremena od koga bi i danas verovatno bilo koristi. Između 1937. i 1952. ovaj

fotoaparat pravljen je s Compur Rapid zatvaračem, a između 1952. i 1957. godine sa Sincro Compurom (do 1/500 s). Od 1952. godine objektiv Super Ikonte 6 x 6 imaju plavi antirefleksni sloj. Ti objektivni izrađivali su se pod imenom Tessar ili Opton Tessar. Daljinar i optičko tražilo smešteni su u isti prozor, a veza daljinara s pokretanjem objektivne (njegovog prednjeg elementa) jeste optička i postiže se korišćenjem dve okrugle prizme u daljinaru koje se okreću u suprotnim pravcima. Prilična mana ovog izvrasnog fotografskog aparata jeste najmanja daljina s koje može da snima – ona iznosi čak 1,6 m.

Svetlomer na Super Ikonti 6 x 6 ima selensku mernu ćeliju, što znači da su mu mogućnosti merenja ograničene. Odlično radi pri jakom osvetljenju gde, praktično, nije ni potreban, a čim svetlosti ponestane, i on postaje neprecizan. Ali, za vreme kada je aparat pravljen, ovaj svetlomer bio je izvanredan. Osetljivost filma može se podesiti na vrednosti između 12 i 30 DIN-a. U zavisnosti od modela i stanja u kome se aparat nalazi, cena Super Ikonte 533/16 kreće se između 120 i 400 evra.

Miroslav Nikoljačić

Sve je Moguće

394.- €

PowerShot A70

3.2
Megapix

BEOGRAD

Tel: 011/655 100, 655 257

PROFI FOTO official distributor

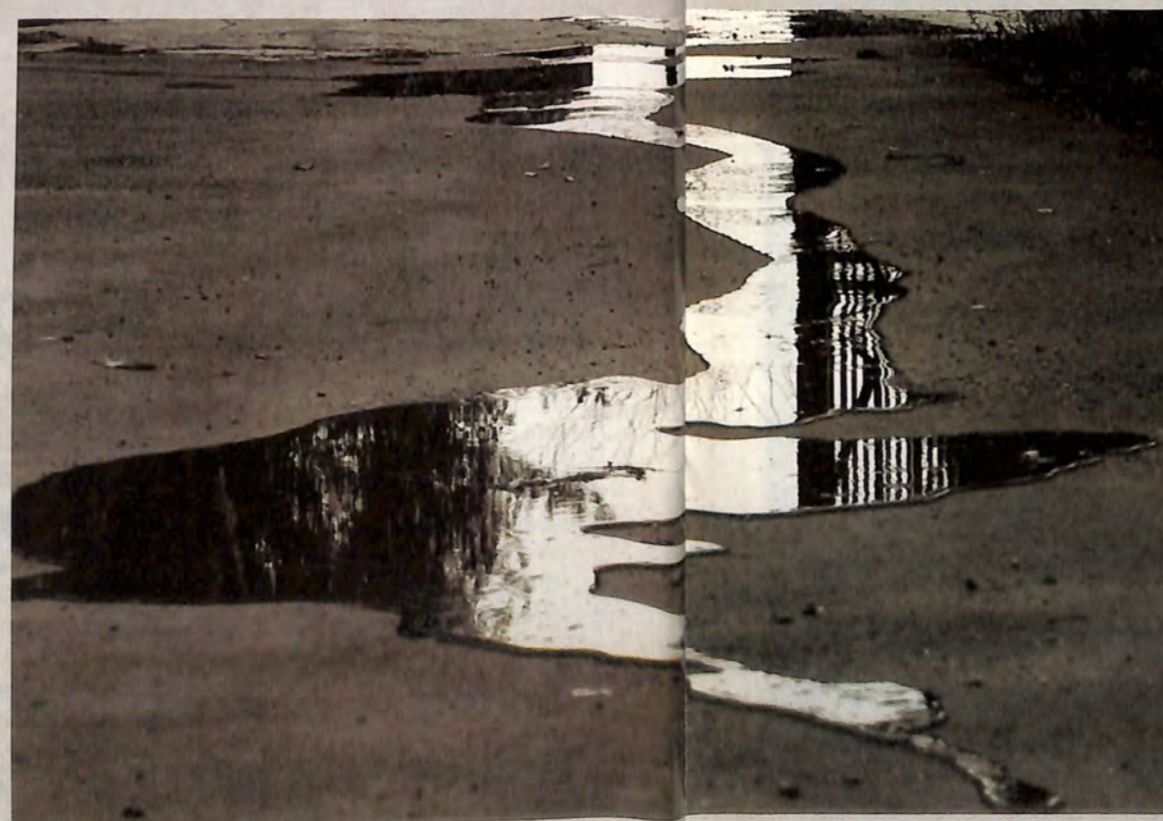
you can
Canon

Marko Jevtić, Beograd – "Obrisi"

Vesna Stojanović, Niš – "Strele"

Radiša Živković – "Put u neizvesno"

Slobodan Bogunović, Šabac – "Noć u Klenku"

Analiza radova naših čitalaca

fotografskih

Dragoljub Tošić, EFIAP,
profesor fotografije u Grafičkoj školi u Beogradu

Sve tri fotografije koje nam je poslao **RADIŠA ŽIVKOVIĆ** zanimljive su po tematici i uspešno realizovane, estetski i tehnički. Za objavljivanje smo odabrali fotografiju "PUT U NEIZVESNO" jer predstavlja dobar primer da za zanimljivu fotografiju nije neophodno da motiv snimanja bude posebno atraktivan. Naime, barica na asfaltu u stvarnosti ne privlači posebnu pažnju i sličnih prizora ima svugde i to često. Međutim, Radiša je, očigledno, dovoljno iskusan u fotografskom izražavanju i zna da zanimljiv oblik nekog detalja i tonški balans skladno ukomponovan u percipiranom kadru mogu dovesti do efektne vizuelizacije motiva snimanja. I zaista, postoji niz zanimljivih fotografija kod kojih motivi koji su snimljeni sami po sebi nisu dopadljivi, a u fotografskoj realizaciji efektno izgledaju zahvaljujući skladnom odnosu oblika, tonova, svetlih i tamnih partija i drugih likovnih i kompozicionih elemenata. Radišin snimak "Put u neizvesno" pokazuje da se za dobru fotografiju ne mora putovati daleko, ali je potrebno pažljivo posmatrati i uočavati. Radiša piše da dosta putuje i snima, pa mu predlažemo da se javi kako bismo se dogovorili za konsultacije jer nam se na osnovu slika koje je poslao čini da bi to moglo biti korisno.

Šapčanin **SLOBODAN BOGUNOVIĆ** je fotografiju "NOĆ U KLENKU" snimio fotoaparatom "Zenit TTL", filmom Ilford FP-4 plus od 200 ASA, objektivom Vivitar 2,5/28 mm, a koristio je stativ i žičani okidač. Blenda je bila 5,6, a ekspozicija 8. sekundi. Na fotografiji koju objavljujemo uspešno je prikazan noćni štimung, što nas ne čudi jer je Slobodan sličan efekat postigao i na fotografiji "Hradčani" koju smo ranije objavili, ali je sada ispravio ranije greške praznog prednjeg plana i velikog kontrasta. Fotografija je dobro komponovana i put uvodi posmatrača u kadar čiji je središnji deo svetlosno naglašen u odnosu na periferiju slike koja je tamnija i tonski zatvara sliku i drži pažnju posmatrača. Iako po ostalim fotografijama vidimo da dosta putujete, ipak Vam preporučujemo da više snimate Šabac i Mačvu (podsećamo se i fotografije "Stolice") jer bi s vremenom vrednost Vašeg rada bila ne samo u pojedinačnim fotografijama nego i u celovitom prikazu kraja u kome živite.

MARKO JEVTIĆ iz Beograda poslao je 33 fotografije koje su zanimljive, nekonvencionalne i maštovite. Motivi snimanja bili su razni detalji snimljeni s kratkih rastojanja, pa su postignuti neobični efekti u pogledu odnosa osnovne i dubinske oštine, tonova i kolorita. Takva je i fotografija "OBRISI I" koju objavljujemo. Marko nije naveo tehničke podatke o snimateljskom postupku, no poznato je da se s kratkih rastojanja može snimati na jedan od sledećih načina: upotrebom predleća, prstenova, meha, makroobjektiva i duple izvlake, što zavisi od toga kakav je naš fotoaparat. O tome smo pisali na strani 81 u broju 14 našeg časopisa. Fotografija "OBRISI I" interesantna je zbog kompozicionog rešenja. Motiv snimanja tonski se izdvaja od pozadine, a svetle i tamne partije smenjuju se dajući ritam i dinamiku. Kontrast smanjuje neoštrinu koja, u stepenu u kojem je zastupljena, daje utisak pokreta. Identifikacija motiva snimanja u ovom slučaju nije bitna. Fotografiju "Obrisi I" ne posmatramo kao snimak viljušaka, već kao kreativan iskaz autora. Kada se pogledaju sve fotografije koje je Marko poslao, stiže se utisak da je u pitanju eksperiment koji autor ne kontroliše dovoljno, pa su rezultati neizvesni. Predlažemo Marku da beleži podatke o snimateljskim elementima, posebno otvor blende, da bi mogao da uoči određene zakonitosti i vodi postupak kako bi realizovao zamišljene ideje.

Fotografija "STRELE" koju nam je poslala **VESNA STOJANOVIĆ** iz Niša jeste korektan snimak za uspomenu s godišnjeg odmora, koji u ove zimske dane podseća na letnja zadovoljstva. Vesna je snimila u pravom trenutku, a ekspozicija je bila dovoljno kratka da je pokret momka u skoku "zamrznut", odnosno oštar. Snimak u izrezu, kako je Vesna poslala, daje informaciju o kraju gde je načinjen jer se u pozadini vide naselje i obližnja brda. Međutim, u izrezu koji predlažemo, kada se odbaci deo fotografije s gornje strane i desno, skok više dolazi do izražaja kao uspešna sportska fotografija.

REFOTO

Ljubav, skoro uvek, poistovećujemo s osmehom jer ona donosi radost i sreću. Širok, iskren osmeh žene, a pretpostavljamo i majke, na pobjedničkoj fotografiji "zarazno" širi to osećanje opuštenosti i veselja. Da li je reč o majci i cerki ili o dve sestre ili rođake, za ovu fotografiju nije važno. Ona simbolično prenosi samu suštinu osećanja ljubavi, upravo to što smo od vas i željeli da vidimo. U ovakvim, spontanim fotografijama kadriranje, svetlo i kompozicija obično su potisnuti u drugi plan jer fotograf najčešće ne stigne da "kontrolira" situaciju, već je samo dokumentuje jer je takav trenutak suviše dragocen da bi se propustio.

Autor fotografije Emir Mešić iz Lukavca snašao se veoma dobro u ovoj situaciji i pored dobrog krupnog kadra i dobrog osvetljenja prikazao je i zanimljivu podudarnost frizura Mima i Merime i iskoristio autentičnost okvira naočara i stavio ih u prvi plan. Zatvorene oči žene naglašavaju njen iskren osmeh, ali i same naočare tako da one izgledaju kao velike oči i dodaju fotografiji pomalo komičan izgled.

Jedino bi se mogla zameriti odsečenost donjeg dela kadra, odnosno usta, jer su u ovom slučaju zubi prenaplašeni. To bi se izbeglo da je aparat malo spušten prilikom snimanja, videla bi se cela usta i deo brade. Ali, kao što smo već rekli, snaga i lepota ove fotografije leži upravo u njenoj spontanosti i neposrednosti.

Proleće, doba ljubavi, stiglo je u svom punom sjaju i nadamo se da ćete upiti sve njegove boje, mirise i zvukove i da će vas inspirisati za fotografisanje neke romantične, burne, magične, zanesene, lude ljubavi!

Prva nagrada: Emir Mešić - Lukavac, "Mima i Merima", Zenit FS-12, 50 mm, Efke 100 ASA

LJUBAV KONKURS

Vesna Četojević - Rumenka, "AAA" Nikon EM, film Konica

Miodrag Marić - Pančevo, "Obostrana ljubav", Nikon FM, film Ilford

Treća nagrada: Neven Nakrajkućin - Kikinda, "Ljubimac", Nikon F90, film Agfa APX 100

Druga nagrada: Dejan Štifić - Pula, "Valentinovo 98", Canon EOS 50, Kodak Gold 100

Pohvala: Žužana Majoroš - Temerin "Dodir srca", Zenit 50 mm, film 100 ASA

Marija Korica - Velebit, "Zamišljena Sanja", Minolta SRT 101, 100 ASA

Branimir Prijak - Sarajevo, "Ina i cveće", Minolta, film Konica 100 ASA

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijazozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa "REFOTO", čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijazozitiva koji neko želi da pošalje nije ograničen s tim da jedan kupon važi za jednu fotografiju. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijazozitiva, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

Tema ovogodišnjeg konkursa

Verovatno ne postoji reč koja izaziva tako intenzivna, duboka i sveobuhvatna osećanja kao što je reč "ljubav". Smatra se da je ljubav najsnažnije osećanje koje čovek ima, njoj su posvećeni časovi svakodnevice svakog čoveka, a ljubav je i najzastupljenija tema svih umetnosti. Zbog toga smo odredili LJUBAV kao temu našeg foto-konkursa za 2003. godinu i očekujemo da naši čitaoci najšire shvate pojam ljubavi i da im naš konkurs bude podsticaj da obrate pažnju na lepu stranu života, na svu radost koju čovek u ljubavi može da doživi i da se i sami dobro osećaju kada snimaju najraznovrsnije situacije kojima se vizuelno može predstaviti ljubav. I jedno upozorenje: ljubav jeste lepa tema, ali je istovremeno i tema u kojoj se lako može pogrešiti. Zato preporučujemo da snimate prave situacije, one u kojima zaista ima ljubavi i verujemo da će se to videti na vašim fotografijama.

Formati i tehnologija radova

Učesnici mogu poslati:

- CRNO-BELE FOTOGRAFIJE I FOTOGRAFIJE U BOJI
- FORMATA OD 13 X 18 CM DO 18 X 24 CM
- DIJAZOZITIVE U BOJI 24 X 36 MM
- FOTOGRAFIJE SNIMLJENE NA CD U REZOLUCIJI 300 DPI
- VELIČINE DO 18 X 24 CM

Slanje radova

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarski, aprilski, junijski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembar, koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u uži izbor i određuju nagrade.

Rokovi:

- ZA JUNJSKI BROJ DO 1. JUNA,
 - ZA AVGUSTOVSKI BROJ DO 1. AVGUSTA,
 - ZA OKTOBARSKI BROJ DO 1. OKTOBRA,
 - ZA FINALNI, DECEMBARSKI BROJ DO 30. NOVEMBRA.
- Za decembar, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembar, kao i svi oni koji su ušli u uži izbor u prethodnim brojevima časopisa.

Nagrade konkursa

- Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine.

Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. GODIŠNJA PRETPLATA ZA ČASOPIS,
2. KNJIGA "ELEMENTARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE" DRAGOLJUBA KAŽIČA,
3. DESET CRNO-BELIH FILMOVA FORTE - FOTOTEHNA.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT
2. METZ BLIC - FOTOTEHNA
3. LOWEPRO FOTO-TORBA

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u uži izbor, nagrade tog broja i reprodukcije 7-8 izabranih fotografija. U decembar, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije najboljih fotografija konkursa.

Završne odredbe:

- radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
- organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- odluke žirija su konačne;
- pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator

Nepoznati termini i skraćenice

Poštovani gospodine Vukadinoviću, S velikim interesovanjem i pažnjom pročitao sam tri broja časopisa REFOTO i bio više nego prijatno iznenađen, kako sadržajem, tako i izgledom. "Zlatan pečat" došao je u prave ruke: Štampariji Stojkov i Redakciji časopisa REFOTO. Bez srećnog spoja ova dva faktora ne bi bilo ovako dobrog časopisa.

Što se izbora fotografija u vašoj reviji tiče, smatram da je dobar. Komentari uz objavljene fotografije veoma su poučni za amatere, pa i za profesionalce. Što se pak članaka tiče, može se primetiti da su, generalno govoreći, više okrenuti fotografskoj tehnici nego fotografiji kao mediju. Više bih voleo da je obrnuto, ali to je stvar uređivačke politike revije (REFOTO je "Časopis za kulturu FOTOGRAFIJE", zar ne?). Oglasni deo revije smatram veoma važnim. Ne mislim da je kod oglašavanja u pitanju isključivo komercijalni aspekt. Pažljivom čitaocu oglasni deo pruža puno interesantnih informacija i pomaže mu da ostane "u trendu". Interesantno je da imate znatan broj čitalaca i saradnika iz država iz stare Jugoslavije. Time se kod nas, a "i šire", može pohvaliti veoma mali broj časopisa.

I na kraju, jedan predlog. U vašoj reviji i u literaturi o digitalnoj fotografiji uopšte pojavljuju se čitav niz novih termina i skraćenica. Široj čitalačkoj publici njihovo značenje nije uvek poznato. Kako bi bilo da se u nekom od sledećih brojeva pojavi neka vrsta pojmovnika (glosara) s osnovnim pojmovima i skraćenicama iz oblasti digitalne fotografije. Mnogima bi to pomoglo u boljem razumevanju, kako Vaših, tako i drugih članaka. Dobro bi to došlo u prvom redu amaterima, a zatim studentima fotografije i verovatno i nekim "starijim" profesionalcima. (Sve ovo, naravno, pod pretpostavkom da nešto slično nije već objavljeno u nekom od brojeva koje nisam pročitao.)

Izneo sam neke primedbe i predloge jer Vam je to važnije od pohvala. A da je časopis prostoj sajan, to i sami znate bez moje potvrde. S poštovanjem,

Branko Dokmanović

Zahvaljujemo se na pohvalama i veoma korisnim primedbama. Časopis je više okrenut fotografskoj tehnici jer je to tema koja interesuje većinu naših čitalaca i uopšte sve one koji se fotografijom bave na bilo koji način. Ipak, smatramo da pojedini autorski tekstovi kao što su Osvrta - Dragoljuba Tošića, određene teme u Foto-skoli i tekstovi koji prate portfolia daju

interesantan i raznolik pogled na medij fotografije, pretežno na polju teorije. Vaš predlog nam se veoma dopada i, da bude iskreni, već nekoliko meseci pripremamo nešto kao mali pojmovnik koji bi se nastavljao iz broja u broj, ali nas mnoštvo informacija koje svakodnevno stižu u Redakciju, za sada, onemogućavaju da mu posvetimo prostor. To ne znači da već u sledećem broju možete očekivati prvi deo "Tehničkog pojmovnika".

Kontakti s galerijama

Zdravo, Moje ime je Prijak Branimir i prvi put se javljam na foto-konkurs. S obzirom na to da REFOTO u Sarajevu stiže s mesec dana zakašnjenja, nadam se da će te i ovu moju fotografiju uvrstiti na konkurs "Ljubav". Veoma mi je drago da se na prostorima bivše Jugoslavije pojavio jedan ovakav časopis. Mislim da je REFOTO koristan za amatere i za profesionalce. S ovim pismom vam šaljem i moju vizitkartu u nadi da će te me obavještavati putem e-maila i za druge konkurse u Srbiji. Također, imam tri samostalne izložbe tako da ako ste u mogućnosti, volio bih da mi pošaljete kontakte nekih galerija koje bi bile zainteresovane za izlaganje mojih fotografija. Fotografija koju Vam šaljem jeste s moje izložbe "Portraits" djece iz SOS Kinderdorf Sarajevo. Puno pozdrava i sreće u budućnosti. Prijak Branimir

Distribucija u zemlje bivše Jugoslavije, iz opravdanih razloga, još uvek je otežana, ali se nadamo da ćemo to ubrzo prevazići jer je zainteresovanost za časopis zapažena, a naročito u Bosni i Hercegovini. Kao što ste već, pretpostavljamo, videli, Vaša fotografija ušla je u uži izbor na našem konkursu. Konkurs traje tokom cele godine i možete na njemu učestvovati i dalje. Možda ćete već u sledećem broju, ili u samom finalu, dobiti i neku nagradu. Čestitamo na Vašim izložbama i ovim putem vas obavještavamo da će na web sajtu našeg časopisa uskoro proraditi mailing lista preko koje ćete moći da dobijete informacije o najnovijim izložbama, konkursima, festivalima, berzama, galerijama...

Šta nudi berza foto-opreme

Javljam vam se prvi put i šaljem tri fotografije. Jednu za konkurs "Ljubav", a ostale dve za analizu kod profesora Tošića. Voleo bih da mi profesor Tošić kaže nešto o obe portretne fotografije, ako je to moguće. Iako se amaterskom fotografijom bavim već 3-4 godine, REFOTO br. 15 je prvi koji sam

kupio i za njega sam morao otići u Beograd. Možete li mi reći da li časopis može da se kupi u Gornjem Milanovcu i gde, ili u Čačku. I recite mi nešto o berzi fotografske opreme. Saznao sam da se održava u hotelu Slavija u Beogradu, ali ne znam kog datuma i da li je ta oprema nova ili polovna ili i jedna i druga. Za vaš časopis imam samo pohvale i voleo bih da nastavite tako. Pozdravljam vas i unapred se zahvaljujem na odgovoru. Miroslav Bročić

U Gornjem Milanovcu časopis možete kupiti u Foto-radnji "Ptičica", Kneza Aleksandra 14/2, a u Čačku u foto-radnji Kolor Foto, Braće Jugovića 11. Berza fotografske opreme održava se periodično u hotelu Slavija gde možete kupiti pretežno polovnu, ali i novu opremu. Zbog dvomesečnog izlaženja našeg časopisa nismo u mogućnosti da vas blagovremeno obavestimo o datumu održavanja i zbog toga planiramo da te informacije dajemo na našem web sajtu www.refoto.co.yu

Preciznije o višestrukoj ekspoziciji

Molio bih vas da pojasnite termin višestruke ekspozicije i na koji način se ona konkretno izvodi na jednookim refleksnim fotoaparatom s filmom, kao i na kompaktnim digitalnim fotoaparatom. U poslednjem broju REFOTO prikazali ste snimak koji govori o primeni višestruke ekspozicije. Takođe, zanima me kada se ova tehnika primenjuje i šta je njen cilj? Srdačan pozdrav, Zoran Marković

Višestruka ekspozicija je mogućnost koju poseduje većina današnjih refleksnih jednookih fotoaparata, a omogućava da se jedan snimak više puta eksponira. Korišćenjem višestruke ekspozicije mogu da se postignu različiti specijalni efekti. Zavisno od mašte i broja eksponiranja jednog snimka, obavlja se i korekcija ekspozicije prema sledećoj tabeli:

Broj eksponiranja	Korekcija ekspozicije
dva	- 1.0 EV
tri	- 1.5 EV
četiri	- 2.0 EV
osam ili devet	- 3.0 EV

Ako pažljivo kadrirate i vodite računa o pozadini, možete napraviti veoma interesantne snimke koji često izgledaju kao kompjuterski obrađene fotografije (spajanje u kompjuteru dve fotografije ili više njih).

PRAVO JE VREME ZA

radna stanica

...sutra

IZDAVAČKA mali **KUĆICA princ**

Školska 91, 21203 Veternik
Tel./fax: 021/400-440
E-mail: m.princ@eunet.yu
www.maliprincns.co.yu

DISTRIBUTER

DISTRIBUTER U MAKEDONIJI:
FOTO TRADE KIRČE DOEL
Skopje, Londonska 2, lokal 19
Tel./fax: +389 2 376-210
Tel.: +389 2 365-813